ਆਈ.ਐਸ. ਪਿੱਲੈ

[redacted]

ਸਥਾਈ ਕਲਾਸਿਕ

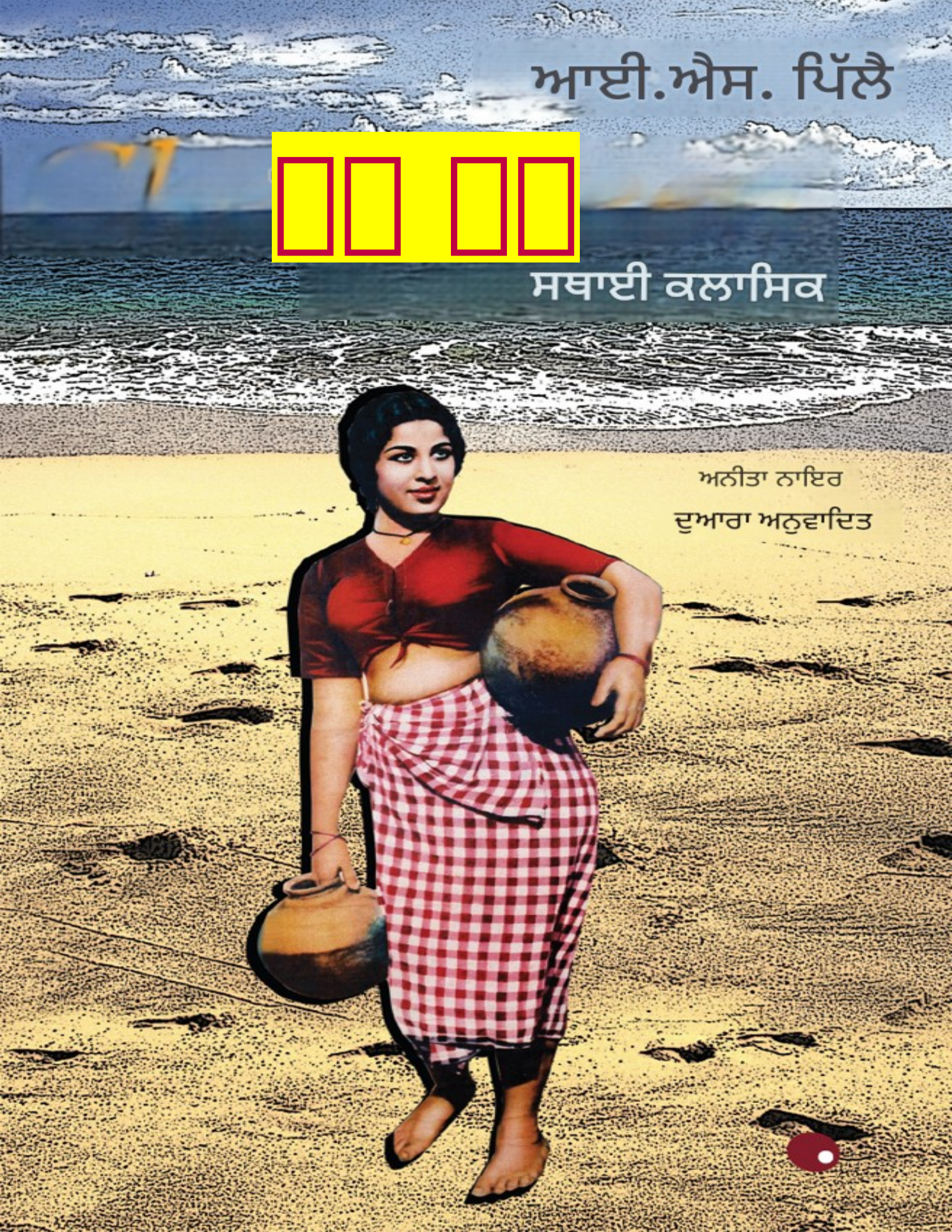

ਅਨੀਤਾ ਨਾਇਰ

ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ

Table of Contents

□□□□□□ □□□□
□□□□□ - □□□□
□□□□□ □□□
□□□
□□
□□□□
□□□
□□□
□□
□□□
□□□
□□□
□□

ਭਾਗ ਦੋ
ਗਿਆਰਾਂ
ਬਾਰਾਂ
ਤੇਰਾਂ
ਚੌਦਾਂ
ਪੰਦਰਾਂ
ਸੋਲਾਂ
ਸਤਾਰਾਂ
ਅਠਾਰਾਂ
ਉਨ੍ਹੀ
ਵੀਹ
ਪੀ. ਐਸ . ਇਨਸਾਈਟਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਹੋਰ ...
ਮੇਰੀ ਕੈਮੀਂਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ
ਕੈਮੀਂਨ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਕੈਮੀਨ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਬਾਰੇ : ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਵਜੋਂ ਮਿੱਥ
ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ : ਟੀ. ਐਸ . ਪਿੱਲਈ
ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਬਾਰੇ
ਕਾਪੀਰਾਈਟ

ਚੇਮੀਂਨ
ਥਾਕਾਜ਼ੀ ਸਿਵਾਸੰਕਾਰ ਪਿੱਲੈ

ਅਨੀਤਾ ਨਾਇਰ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਵਿਸ਼ਾ - ਸੂਚੀ

ਕਵਰ
ਸਿਰਲੇਖ ਪੰਨਾ
ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ
ਇੱਕ
ਦੋ
ਤਿੰਨ
ਚਾਰ
ਪੰਜ
ਛੇ
ਸੱਤ
ਅੱਠ
ਨੌਂ
ਦਸ
ਭਾਗ ਦੋ
ਗਿਆਰਾਂ
ਬਾਰਾਂ
ਤੇਰਾਂ
ਚੌਦਾਂ
ਪੰਦਰਾਂ
ਸੋਲਾਂ
ਸਤਾਰਾਂ
ਅਠਾਰਾਂ
ਉਨ੍ਹੀ
ਵੀਹ
ਪੀ.ਐਸ. ਇਨਸਾਈਟਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਹੋਰ...

ਮੇਰੀ ਕੈਮੀਂਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ
ਕੈਮੀਂਨ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਕੈਮੀਨ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਬਾਰੇ: ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਵਜੋਂ ਮਿੱਥ
ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ: ਟੀ.ਐਸ. ਪਿੱਲਈ
ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਬਾਰੇ
ਕਾਪੀਰਾਈਟ

ਇੱਕ

'ਮੇਰਾ ਉਹ ਪਿਤਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।'
'ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਕੁੜੀ ਹੋ, ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹੇ। ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੇ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ?'
‘ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਹਨ?’ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਲਾਏ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੱਸ ਪਈ। 'ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ?'
'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
'ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਵਾਂ?'
'ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ 'ਪਰੀ' ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਲ ਕੀਤਾ... ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਹੱਸ ਪਈ।
ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਦੱਸੇ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੱਸਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਚਾਨਕ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਨਹੀਂ।' ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।'
'ਖੈਰ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਵਾਂਗਾ!'
'ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਓਗੇ?'
'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮੰਮੀ ਮਛੇਰੀ ਕਹਾਂਗੀ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੱਸ ਪਈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਵੀ ਹੱਸ ਪਈ। ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਹਾਸੇ! ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ! ਪਰ ਉਸ ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਰੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ!
'ਖੈਰ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦ ਲਓਗੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਵੱਡੀ ਮੰਮੀ ਮਛੇਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚ ਦੇਵੇ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।'
ਹੋਰ ਹਾਸਾ!
ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਕੀ ਸੀ? ਕੀ ਉੱਥੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਮਜ਼ਾਕ ਸੀ? ਕੀ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸੇ ਦੇ ਝੰਜਟ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਉਸ ਸਾਰੇ ਹਾਸੇ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਲਿਆ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਭਰ ਆਈ। 'ਓ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੱਸਾਓ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ!'
"ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਹੱਸਾਓ," ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
'ਓਹ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ... ਤਾਂ... ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬੌਸਮੈਨ ਹੈਂ!'
ਉਹ ਫਿਰ ਹੱਸੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗੁਦਗੁਦਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਦਗੁਦਾਉਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਹਾਸਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੰਝੂਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੇ ਇੱਕ ਲਾਲ ਰੰਗ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਗਈ। ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਭਰ ਆਈ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਦੇਖੋ!'
ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਤੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈਂ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਸਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਰੂਥੰਮਾ।'
‘ਓਹ! ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ?’ ਅਫ਼ਸੋਸ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਉਸ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਈ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਘਬਰਾ ਗਈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਮੁੰਡੂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾਇਆ। ਚੱਕੀ ਜੋ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਗਈ ਸੀ, ਘਰ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਭੱਜ ਗਈ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਝਿੜਕ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਘਬਰਾ ਗਈ।
ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਕਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸੀ ਸੀ? ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸੀ। ਉਸ ਸਾਰੇ ਹਾਸੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਫੇਫੜੇ ਫਟ ਜਾਣ... ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੰਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਉਦੋਂ ਮਨ ਦੀ ਉਸ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਡੂੰਘਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ?
ਉਸਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਹਿੱਲ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਪਲ ਪਲ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਭਟਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਸਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ 'ਤੇ ਟਿਕ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਬਜ਼ ਧੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹਾਸਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਕੇ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ... ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਮੁੰਡੂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਹ ਨੰਗੀ ਸੀ।

ਪਰ ਪੰਚਮੀ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ। 'ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ, ਅੰਮਾਚੀ!'
"ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ," ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੱਲ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲੀ ਹਿਲਾਈ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਦੋਂ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਘਰ ਹੀ ਛੱਡ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ ਸੀ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਕਦੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਬਦਲਾ ਸੀ।
ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ?
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਇਹ ਮੈਂ ਕੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।
'ਕੁੜੀਏ, ਤੂੰ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ?'
ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਪਿਆ। ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੱਭਣ ਲਈ ਅੜ ਗਈ। 'ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਬਾਹਰ ਸੀ... ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ...' 'ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ?'
'ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ।'
'ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਕੀ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, 'ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ।'
'ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਲਈ ਕੈਡਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅੜੀ ਰਹੀ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਅੱਚਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ।'
ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਘੋਖਿਆ।
ਚੱਕੀ ਵੀ ਕਦੇ ਇਸੇ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ। ਜਾਂ, ਕੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਿੰਨੀ ਬੁੱਢੀ ਸੀ? ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਕਈ ਝੁੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਮਾਲਕ। ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਬੰਦ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ

ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਛੋਟੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਗੁਦਗੁਦਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ?
ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਚੱਕੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ ਸੀ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਲੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਵਾਰਸ ਸੀ।
ਲੱਕੜ ਦੇ ਇੱਕ ਫੱਟੇ 'ਤੇ, ਪਹਿਲਾ ਮਛੇਰਾ ਲਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪਤਨੀ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕਿਆ। ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵ੍ਹੇਲਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼ਾਰਕ ਆਪਣੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਟੋ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭੰਵਰ ਵਿੱਚ ਘਸੀਟਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਲੈ ਕੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।
ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸ ਤੂਫ਼ਾਨ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਿਆ? ਵ੍ਹੇਲ ਮੱਛੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਿਗਲਿਆ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਰਕ ਦੀ ਪੂਛ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? ਭੰਵਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ; ਕਿਸ਼ਤੀ ਅੱਗੇ ਵਧੀ... ਇਹ ਸਭ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਪਤਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਉਹ ਟੁਕੜਾ ਜਿਸਨੂੰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ।
ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ, ਜਦੋਂ ਚੱਕੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵੀ ਪੱਕ ਕੇ ਪ੍ਰਜਨਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ, ਚੱਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇਗਾ; ਇਸਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ।
ਚੱਕੀ, ਜੋ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੀ ਧੀ ਹੁਣ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ ਹੈਂ।'
ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁਟੀ ਦੀ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਗੂੰਜ ਸੁਣੀ: ਵੱਡੀ ਮਾਂ ਫਿਸ਼ਰਵੂਮੈਨ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ, ਡਰਨ ਵਾਲੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ, ਮੇਰੀ ਮਗਲੇ। ਇਹ ਸਭ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਉਹ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਤਲਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।'
ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਭਰੀ ਨਸੀਹਤ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਮਛੇਰੇ ਔਰਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨਾਲ ਹੱਸਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ, ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦਾ ਹੈ? ਸਮੁੰਦਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ, ਸੋਨਾ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਸਿਖਾਇਆ। 'ਨੇਕੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ। ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ! ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਦੌਲਤ ਉਸਦੀ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਨੇਕੀ ਹੈ।'
'ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਝੁੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਝੀਂਗਾ ਛਿੱਲਣ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੀ ਸਾਖ ਬਾਰੇ ਕੀ ਪਤਾ? ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ।'
ਚੱਕੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ। "ਤੂੰ ਦੇਖ! ਸਾਰੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਲ੍ਹੇ। ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਬੇਰਹਿਮ ਆਦਮੀ ਤੇਰੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ।"
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੰਬ ਗਈ। ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਸੀ - ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਜਨਮਜਾਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਟ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੈ।
'ਮੈਗਾਲੇ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਬੰਜਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ!'

ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੁਣ ਡਰ ਗਈ। ਚੱਕੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦੀ ਰਹੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਏ ਹਨ। 'ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਉਸ ਰਾਤ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ। ਉਹ ਪੰਚਮੀ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ? ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਹਿਤ ਸੀ। ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਡਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਚਮੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ?
ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਆਈਆਂ ਜੋ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਪਈਆਂ, ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਧਰਤੀ ਖਿਸਕ ਗਈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸੁਣਿਆ।
ਗਾਇਕ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੈ?
ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ।
ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਈ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਉਸਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਟ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਸੀ... ਉਸਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪਰਤਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ... ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ।
ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੀ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਦੋਂ ਡਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋਰ ਸੁਣਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਦੀ ਵਿੰਨ੍ਹਵੀਂ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੀ ਛਾਤੀਆਂ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀਆਂ ਸਨ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਲੇਟ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ। ਫਿਰ ਵੀ, ਗੀਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਰੋ ਪਈ।
ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗਾ।'
'ਬਿਨਾਂ ਨਕਦੀ ਦਿੱਤੇ?'
ਉਸਨੇ ਘੂਰ ਕੇ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਫਿਰ ਉਹ ਮੂਰਖ ਜਾਂ ਬੋਲ਼ਾ-ਗੁੰਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'
'ਔਰਤ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ, ਰੁਕ। ਰੁਕ, ਕੀ ਤੂੰ ਦੇਖੇਗੀ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਡੁਬੋ ਦਿੰਦਾ?'
ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਫੁੰਕਾਰਿਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਕਿਸ ਲਈ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹੋ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, 'ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲਾਮਨਲਿਲ ਵੇਲਾਯੁਧਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ?' 'ਨਹੀਂ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।'
'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ?'
'ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਮਛੇਰਾ।'
'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਛੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਕਿਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ?'
ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ 'ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਨੂੰ ਭਰਮਾਏਗਾ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ।
ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਇੰਝ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਫਟ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਰਮਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ?
ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਗਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਦੋ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਸੀ। ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਮਦਦ ਲਈ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਤਾੜ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਚਟਾਈਆਂ 'ਤੇ ਪਏ ਸਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਸਤ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਵਿਚਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਗ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ: ਕੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਟਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਘੂਰੇਗੀ? ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਈਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਚੱਕੀ ਆਪਣੀ ਟੋਕਰੀ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ ਚੱਕੀ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਕੁੜੀਏ, ਅੰਮਾਚੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ।' ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਿਆ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦਿੱਖ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਉਸ ਦਿੱਖ 'ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਧੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ: ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਧੀ! ਕੋਈ ਗਲਤ ਆਦਮੀ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ।
ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਭਾੜੇ ਦਾ ਕਾਮਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਪਤਾਨ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕਮਾਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕੁੜੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਉਮਰ ਜਿੱਥੇ ਫਿਸਲਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਸਹੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਉਸਦੀ ਦੁਚਿੱਤੀ ਸੀ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ, 'ਕੁੜੀਏ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'

ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਨਾ ਹੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਸੀ।
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਆਈ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ? ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਉਸ ਰਾਤ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੁਪਤ ਫੁਸਫੁਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਉਸ ਰਾਤ ਵੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਗਾਇਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਖੰਭੇ ਵਿੱਚ ਲੇਟ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਉਸ ਕੋਲ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਗੱਲ ਸੀ, 'ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵੱਲ ਇੰਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ...'
ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ!
ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ, ਉਹ ਤਿਤਲੀ ਵਾਂਗ ਬੇਫਿਕਰ ਘੁੰਮਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ! ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਵਾਹ ਦੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਦੌੜ ਸਕੇਗੀ? ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਔਰਤ ਬਣ ਗਈ।
ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਉਸਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਉਸ ਰਾਤ ਵੀ ਚਾਂਦਨੀ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਂਦੀ ਵਰਗੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਧੋ ਦਿੱਤਾ। ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਹੱਸਮਈ ਗੀਤ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਹਿ ਗਿਆ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਗੀਤ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਕੀ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਗਾਏਗਾ?
ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਚੱਕੀ ਜਾਗਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਰਹੀ ਸੀ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੌਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਹਲਕੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਗਈ।
ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਜਾਗ ਪਈ। ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਕੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਾਗ ਰਹੀ ਹੈ?'

ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੱਛੀ ਵੇਚੋਗੇ?'
'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੱਛੀ ਦੇਵਾਂਗੇ' ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਉਸ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹਾਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉੱਭਰੀ ਸੀ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੁਹਰਾਓ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਚੁੱਪ।
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਹੋ?'
ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸਦੀ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਹੈ।
'ਕੀ ਤੂੰ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਫਿਰ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, 'ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇੱਥੇ ਆਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ...'
ਇਸਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਕੇ ਦਰਦਨਾਕ ਗਲੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੱਢੇ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਵਾਲ ਉਸਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਉਤਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਕਹਿ ਸਕੀ, 'ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ!' ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। 'ਤਾਂ?'
ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਾ?
ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ।
ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਬੌਸਮੈਨ, ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਟਾਂ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੋ!'
ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਕਿਵੇਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਵੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।
ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਮੈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ!'

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਚੰਗਿਆਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ। ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।
ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਉਹ ਹੁਕਮ ਜੋ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਗੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਥੇ ਆਵੇਗੀ।'
'ਫੇਰ ਕੀ?'
ਉਹ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਈ। 'ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ! ਇਹ ਪਾਪ ਹੈ!'
'ਕਰੂਥੰਮਾ, ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਬਾਹਰ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ?'
ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਕਿਵੇਂ? ਜੇ ਉਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ!
ਪਾਰੀਕੁਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ?'
ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ!'
ਇਹ ਉਸਦੀ ਉਸ ਲਈ ਇੱਛਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, 'ਫਿਰ ਕਰੂਥੰਮਾ, ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ?'
'ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ!'
'ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਸਾਵਾਂਗਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ... ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।'
ਬੇਵੱਸੀ ਨਾਲ, ਉਹ ਚੀਕ ਪਈ, 'ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ... ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ...'
ਜਿਵੇਂ ਇਸਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਖੱਡ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗਾ...'
ਸੌਂਹ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਣਕਿਆਸੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ।

ਉਸ ਰਾਤ ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰਾਹਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਓਸੇਪ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਿਨਾਂ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ!'
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਨਕਦੀ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।
ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਾ ਹੀ ਜਾਲ; ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੌਦੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਪੈਸਾ।
ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਓਸੇਪ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦਨ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖੋਹ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਜੋ ਪੈਸਾ ਸੀ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ?
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦੇਣ ਦਿਓ। ਕੀ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।
ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।
ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਭੀੜ ਸੀ। ਮੱਛੀਆਂ ਸੁਕਾ ਕੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਪ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ।
ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੋ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਬਦਲਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮਗਲੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।'

ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ। 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੀ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਝਿਜਕੀ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ ਸੀ।
'ਅੰਮਾਚੀ, ਉਸ ਭੋਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਧੋਖਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ? ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ...'
'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਧੋਖਾ?'
ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। 'ਹਾਂ।'
'WHO?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੱਥਰੀਲੀ ਚੁੱਪ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਅਸੀਂ ਓਸੇਪ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜਾਲ ਪਾ ਲਵੇਗਾ।'
"ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਮਾਚੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਓਸੇਪ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਵੀ।"
'ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ?'
'ਇਹ...ਇਹ, ਕੀ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?' ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੁੱਕੀ ਮੱਛੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਸੌਦਾ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਝੂਠ ਜਾਂ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ; ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੱਕਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਇਰਾਦੇ ਇੰਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ? ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ?'
"ਦੇਖ, ਸਮੁੰਦਰ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ," ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਕਿਹਾ।
ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਧੋਖੇ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਤੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਇੰਨੀ ਪਰਵਾਹ ਕਿਉਂ ਹੈ?'

ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਘੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਚੁੱਪੀ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਕੀ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਉਹ ਉਸਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਇਹ ਕੁੜੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਅਤੇ ਮਛੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਤਬਾਹੀ ਲਿਆਵੇਗੀ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, 'ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗੀ।'
'ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਇੰਨੇ ਚਿੰਤਤ ਕਿਉਂ ਹੋ?'
"ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਝੌਂਪੜੀ ਢਾਹ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।"
ਚੱਕੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਚੱਕੀ ਸਿਰਫ਼ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਅਸ਼ਲੀਲ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ?'
'ਹੋਰ ਕਿਉਂ?'
ਅਚਾਨਕ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਸਨ।
‘ਜਾਂ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਸੀ?’ ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਲਈ - ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ ਨਾ ਕਹੋ, ਅੰਮਾਚੀ!'
‘ਕੀ?’ ਚੱਕੀ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕਿਉਂ, ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਨਾਲ ਫਲਰਟ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਹੈ?’
ਕਰੂਥੰਮਾ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਉਹ ਚੀਕ ਪਈ, 'ਅੰਮਾਚੀ, ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਲਏ? ਤੂੰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ...' ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਗਿਆ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਉਹ ਸਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਚੱਕੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹੀ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਹੋਇਆ, ਬੱਚੇ?'

ਕਰੂਥੰਮਾ ਰੋ ਪਈ।
'ਕੀ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਬੱਚੇ?'
ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ, 'ਨਹੀਂ!'
'ਫਿਰ ਕੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ?'
'ਜੇ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੱਖ ਮੰਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਧਾਰ ਲਏ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਇਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਸੀ। ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਜਵਾਨ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਅਚਾਨਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗਾ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲਯੁਧਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'
ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।
ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਨਿਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਾ ਕਰੋ...'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਦਿੱਖ ਦਿੱਤੀ।
‘ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬੇਤੁਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?’ ਉਸਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।
ਚੱਕੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। 'ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਹੈ।'
'ਕੀ?'
'ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
'ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ?'
'ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਕੁੜੀ ਹੈ - ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਦ ਵਾਲੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਾਂ, ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਦਿਓ!'

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਚੱਕੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਜੇ ਚੱਕੀ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ?'
'ਹਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਇੱਕ ਸਿਆਣੀ ਕੁੜੀ ਸੀ; ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਭਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਝੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ... ਚੱਕੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪਲ ਭਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ?' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੱਕੀ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਅਤੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਟੋਕਰੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਸ ਰਾਤ ਚੱਕੀ ਨੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। 'ਸਾਨੂੰ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?'
'ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ?'
'ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ?'
'ਹੋਰ ਕੀ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ?'
ਚੇਮਬੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਰੇਗਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਭਾਲਿਆ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।
ਉਸ ਰਾਤ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਫਿਰ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਟੋਕਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲਏ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਦੋਂ ਵਾਪਸ ਕਰੇਗਾ।
ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਕਰੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਬੋਝ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਦੱਬ ਦੇਵੇਗਾ।

ਤਿੰਨ

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ।
ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਾ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ। ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪਿੰਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਵਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪਿੰਨੀ ਸੀ।
ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਫ਼ਾਇਤੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇੰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਾਂਗ ਮਦਦ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ?
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਘਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉੱਤਰ ਵੱਲ। ਉਹ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ: ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ? ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦ ਲਈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰੱਖੇਗਾ? ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇ? ਇੰਨੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਵਾਲ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਵੀ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਿਆ।
ਕੋਚੂਵੇਲੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਚੇਤਨ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਹੈ...'
ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਜਿਸਨੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। 'ਸ਼ਾਇਦ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ!'
ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜੋ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹੋ?' ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਿਆ। 'ਕੀ ਅਚਕੁੰਜੂ ਚੇਤਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ? ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?'
ਕੋਚੂਵੇਲੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹਾਸਾ ਦਬਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ, ਇਸੇ ਲਈ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਚੇਤਨ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ...'
ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਉਸਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਭੜਕਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੱਛੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਕੁਟੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਸਨ ਜੋ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਹਿਮਦ ਕੁਟੀ ਨੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਖੋਹ ਲਏ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਛੇਰੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ, ਚਾਹ ਜਾਂ ਨਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਾਹ ਫੂਕਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪੀਣ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹੋ... ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ।'
'ਕੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਪੀਤੀ? ਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇ!'
‘ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ? ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?’ ਇਹ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਰੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਦੇਵੇਗੀ।
ਪਰ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਝਿੜਕਿਆ, 'ਤੂੰ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰ!'

'ਕੀ ਮੈਂ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਤੁਹਾਡਾ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅੱਜ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਂ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦਾ ਜਵਾਬ: ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਦੋ ਸੱਟਾਂ।
ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ? ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛੇੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਸੀ।
'ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਖੁਦ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿ ਕੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।
ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਝਗੜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁਕਾਰਿਆ, 'ਅਚਕੁੰਜੂ ਚੇੱਤਾ, ਕੀ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਆਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਭੁੱਖੇ ਸੀ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਚੱਕੀ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। 'ਨਾ... ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰ... ਮੈਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਸੀ।'
ਪਰ ਚੱਕੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ। 'ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ? ਜੇ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਖੰਭੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ।'
ਜਦੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਈ, ਤਾਂ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਮਛੇਰੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰੋ...'
'ਹਾ... ਅਤੇ ਮਛੇਰਾ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ?'
'ਈਰਖਾ!'
‘ਕਿਸ ਤੋਂ? ਤੁਹਾਡਾ ਮਛੇਰਾ?’ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹਾਕਿੰਗ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਥੁੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਗਿਲਾਬ ਥੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਿਖਾਈ। ‘ਕਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਰਿਫ-ਰਾਫ ਦੇ ਉਸ ਨੀਵੇਂ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰੇਗਾ?’
ਚੱਕੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। 'ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈਂ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੂੰ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ?'
'ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ?'

'ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੰਕਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਆ ਗਏ ਹਨ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਘਬਰਾ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਝੜਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ, ਚੱਕੀ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ।
ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਝਗੜੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਰਾਤ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਜਾਂ ਚੱਕੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਣ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਦਿਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
'ਸੁਣੋ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ਜੋ ਮੈਂ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੋ। ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।' ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਭੁੱਖੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਵਾਂਗੇ।'
'ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ? ਇੰਨੇ ਅਣਦੇਖੇ ਨਾ ਬਣੋ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਵਾਪਰ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।'
ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਉਮੀਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੇਖੋ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ... ਉਹ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸਨ... ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ!'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੂਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਗੱਲ ਕਰੀਏ? ਆਓ ਆਪਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ।'
'ਨਹੀਂ... ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਚੱਕੀ ਇੰਨੀ ਘਮੰਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ ਉਹ ਹੁਣ ਹੈ।'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ, 'ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਰੋਕ, ਔਰਤ।'
'ਮੈਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ।'
'ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।' ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ। 'ਕਾਸ਼ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੁੰਦਾ।'

ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਘੂਰਿਆ। ਉਹ ਸਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਔਰਤ, ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਉਸਦੀ ਦੌਲਤ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਸਤਾਰ। ਅਤੇ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ - ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ! ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕੌਣ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।'
'ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ... ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇੱਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਸਾਥੀ ਹੁਣ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਚਲਾਕ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਲਾਕ! ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ।' ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਫਿਰ ਘੂਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਜੋ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। 'ਚਲੋ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ!'
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਜਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਕਿਸ਼ਤੀਖਾਨੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਕਈ ਮੱਛੀਆਂ ਜਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਦੂਜੇ ਮਛੇਰੇ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੱਲਬਾਤ ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਵਧੀ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ! ਗੱਪਾਂ ਕਿਉਂ? ਜਾਓ, ਜਾਓ, ਕਹੋ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਿਓ..."
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਤੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲੋਂ ਇੰਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈਂ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕਿਉਂ? ਕੀ ਮੈਂ ਕੁਝ ਗਲਤ ਕਿਹਾ?'
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਜੱਜ ਵਰਗਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਇਆ। 'ਕਿਉਂ? ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ?'
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। 'ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ। ਜੇ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ... ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮਛੇਰੇ ਹੋ।'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਪਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ?
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ ਮੂਪਨ... ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?'

ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਰੱਸੀ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਮਾਰਿਆ। 'ਅਚਾਕੁੰਜੂ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ…
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ? ਸਿਰਫ਼ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ... ਕੀ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਅਣਵਿਆਹਿਆ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ?'
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵਿਰਾਮ ਭਰਿਆ। 'ਪਹਿਲਾਂ, ਕੰਢਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰਖਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।'
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਸੁਣੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਯੋਗ ਕੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ?'
ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਮਛੇਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਕੰਢਿਆਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ।
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦਸ ਸਾਲ!'
ਵੇਲਾਮਨਲਿਲ ਵੇਲਾਯੁਧਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅਤੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੁੜੀ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਣਵਿਆਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?'
ਇਸ ਅਲੰਕਾਰਿਕ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੀ ਝਲਕ ਸੀ। ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼।
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਝਪਟ ਮਾਰੀ: 'ਜੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। 'ਕੰਢੇ ਦੇ ਹੋਰ ਮਛੇਰੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?'
'ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਣਗੇ।'
ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁਨਿਆਨ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, 'ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ...'

ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਿੱਖਾ ਸੀ, 'ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੁਣ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ... ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਘੁੰਮਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।' ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿਖਾਈ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਿਆਂਦਾ। 'ਕੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ?' ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ!'
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ।
ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦੌਲਤ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਕੰਢੇ-ਕੰਢੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹਰ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਜਾਵੇਗਾ?
ਉਸਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਜੇ ਇੱਥੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ?'
ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ!
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹੁਣ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ?'
ਇਸਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਅਰਾਇਣ, ਵਲੱਕਕਰਨ, ਮੁੱਕਵਨ, ਮਰਾਕਨ, ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਜਾਤੀ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਉਪ-ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਸਿਰਫ਼ ਵਾਲਕਰਣ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਰੱਖਿਅਕ, ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ, ਸਿਰਫ਼ ਵਾਲਕਰਣ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ।
ਵੇਲਾਯੁਧਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਚੇਂਬੰਕੁੰਜੂ ਅੰਕਲ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ?'
ਪੁਨਯਾਨ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।
ਰਮਨ ਮੋਪਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੁਕਾਵਨ!'
ਪੁਨਯਾਨ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ, 'ਉਹ ਹੁਣ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਜਾਤ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ!' ਅਚਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਪੁਨਯਾਨ?'
'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ।'
‘ਇਹ ਵਧੀਆ ਹੈ,’ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਹੈ।’
ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਯਾਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੇਰੇ ਲਈ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੈ।'

ਫਿਰ ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਵੇਲਯੁਧਨ ਵੱਲ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜਿਆ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਸਕਿਨਫਲਿੰਟ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ... ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੁੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ।'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਹੁਣ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਕੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ?'
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।'
ਆਂਦੀ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਸੀ, ਹੁਣ ਬੋਲੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੋੜਦੀ ਹੋਈ। 'ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦਮੀ ਜੋ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ?' ‘ਹਾਂ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ!’ ਫਿਰ ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਲਕਰਨ ਜਾਤੀ ਦੇ ਕੌਣ ਹਨ।
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਚੇਰਥਲਾ ਪੱਲੀਕੁੰਨਨਾਥ ਵਾਲਕਰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ; ਅਲਾਪੁਝਾ ਪਰੂਥਿਕਵਾਲਕਰਨ, ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਕੁਨਾਲੇ ਆਦਿ...'
'ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ?' ਪੁਨਯਾਨ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
"ਸੱਤ ਸ਼ਗ ਤੰਬਾਕੂ ਅਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ। ਅਤੇ ਵਾਲਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।" ਅੱਗੇ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ। 'ਕੰਢ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।'
ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁੰਘੜਦਾ ਹੋਇਆ, ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਿਉਂ ਕਰੇ?'
ਪੁਨਯਾਨ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਝਪਟ ਮਾਰੀ। 'ਦੇਖੋ! ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਜਵਾਈ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ!'
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਜੋੜੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ। 'ਚਲੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਇੱਥੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਹੁਰਾ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਫਿਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ...'

ਇਹ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।
ਇਹ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ ਜੋ ਵੇਲਯੁਧਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਸੀ? ਫਿਰ ਵੀ, ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋ।'
'ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ, ਈਰਖਾਲੂ?'
'ਜ਼ਰੂਰ!'
ਅਚਕੁੰਜੂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਝਗੜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ। 'ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਰੋਕ ਪੁੱਤਰ,' ਉਸਨੇ ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ।
ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਅਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਗਰਮਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਚੱਕੀ ਬੈਠੀ ਸੁਪਨੇ ਬੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ - ਉਸਦਾ ਮਛਿਆਰਾ ਅਤੇ ਉਹ! ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਗੱਠਜੋੜ ਲੱਭ ਲੈਣਗੇ।
ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। 'ਧੀਏ! ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣਗੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਚੱਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ, 'ਸਮੁੰਦਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੰਗੇਗਾ...' ਪਰ ਚੱਕੀ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਮਾਚੀ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰੁਥੰਮਾ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁਟੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਤਿਲਕ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਜਵਾਬ ਲੱਭਿਆ। 'ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ?'

"ਇਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।"
'ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਇੱਕ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਠਾਸ ਟਪਕਦੀ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਹੇਠ ਝੁਕੀ।
ਚੱਕੀ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਰਿਹਾ। "ਜੇ ਤੂੰ ਬੇਦਾਗ਼ ਰਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ, ਤੰਦਰੁਸਤ ਨੌਜਵਾਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ... ਇਹ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਂ!"
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹਿੰਮਤ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਹੀ ਉਹ ਹਾਂ ਜੋ ਦਾਗੀ ਹੈ?'
ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਛੋਟਾ ਬੌਸ ਕੌਣ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਉਸਨੇ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ?
ਚੱਕੀ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣਾ ਗਲਤ ਸੀ। ਕੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ? ਫਿਰ ਵੀ... ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸੋਚ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।
"ਇਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਹੈ, ਪਿਆਰੀ, ਉਹ ਪਿਤਾ ਇੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ," ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ। "ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਕੀ ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਹ ਸਭ ਗੁਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਂਗਾ..."
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਅੰਮਾਚੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡਾ ਪਸੰਦ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਿਸਨੂੰ 'ਨਹੀਂ' ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪੱਥਰੀਲੀ ਚੁੱਪ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਟੁੱਟਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਹ ਚੀਕ ਪਈ, 'ਓ ਮੇਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮਾਂ, ਉਸ ਬਦਮਾਸ਼ ਨੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਹੈ!'

ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਇਹ ਕੀ ਬਕਵਾਸ ਹੈ, ਅੰਮਾਚੀ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵੱਲ ਇੱਕ ਤਰਲੇ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ, 'ਮੇਰੀ ਧੀ, ਸਾਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਾ ਦੇ!'
ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ। 'ਕੰਢੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਯਾਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਮੁੱਖ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੇਡ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵਾਂਗਾ।' ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਕੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮਿਲੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ। ਚੱਕੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ?

ਚਾਰ

ਅਯੰਕੁੰਜੂ, ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਭੇਟ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਉਹ ਬੁਰੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਵਾਹਕ ਸਨ। ਉਹ ਜੋ ਖ਼ਬਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁੱਖ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ: ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਗੇ, ਉਸਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਉਸ ਮਹੱਤਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਇਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਬਣਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ?'
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ ਸੀ। 'ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁੜੀ ਸਾਡੇ ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਗਈ ਹੈ।'
ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਲਈ ਖ਼ਬਰ ਸੀ। 'ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇ?' ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, 'ਆਖਰਕਾਰ ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਹੈ?'
'ਨਹੀਂ! ਨਹੀਂ! ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ!'
'ਖੈਰ, ਸਾਨੂੰ, ਕੰਢੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ।' ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ 'ਹਾਂ' ਕਿਹਾ।
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, 'ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਿਆਉਣ ਦਿਓ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।'
‘ਹਾਂ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ,’ ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਬੇਰਹਿਮ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ!’ ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਵੇਲਯੁਧਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਜੇ ਨਹੀਂ। 'ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਬਾਕੀ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਜੇਤੂ ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਅਤੇ ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਵੇਲਯੁਧਨ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗਾ। ਖੈਰ, ਇੱਕ ਕਤੂਰੇ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਔਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੋਜੇਗਾ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦਾ ਵੀ ਦਿਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਮਛੇਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੁਸ਼ਟ ਚੁਗਲੀ ਦੇ ਪੈਰ ਸਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਬਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਸੀ? ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇ ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਨਮ ਜਾਂ ਮੌਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਛੇਕ-ਛਾੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਟਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।
ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ?
ਸਾਰਾ ਕੰਢਾ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਇੰਨੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਉਹ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੜਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ? ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਨ, ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਦੋਵੇਂ ਮਾਂ-ਧੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ। ਚੱਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਹੱਸਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਕੀ ਕੋਈ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਬਦਨਾਮੀ ਸੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਚੱਕੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਲੁਕਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀਆਂ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੱਕੀ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕੌਣ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਉਹ ਜੋ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਖਰੀਦੇਗਾ ਉਸ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁਪਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਸੀ - ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਔਰਤਾਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਠੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲੜਾਈ ਲੜੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਵਾੜ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਕੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਸੀ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਸਿਰਫ਼ ਗੱਲਾਂ ਸਨ?
ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੱਛਮੀ ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਛੇਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਧਦੇ-ਫੁੱਲਦੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਸੀ?
ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਝਗੜਾ ਹੋਰ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਾਰੇ ਫਿਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ! ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਸੀ! ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ, ਇੱਕ ਬਹਾਦਰ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਕਾਮੀ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਆਈ ਆਮਦਨ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ: ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਝੂਠ ਸਨ।

ਚੱਕੀ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੋਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, 'ਬੱਸ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਲਿਆ! ਉਡੀਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ! ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ!'
ਚੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲੀ। ਉਹ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਲੜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ।
'ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਹੈ? ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?'
ਉਸ ਸਮੇਂ, ਕਰੂਥਾਪੇਨੂ ਬੋਲਿਆ, 'ਕੰਢੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੂੜ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ, 'ਉਹ ਸਾਡਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਵਾਂਗੇ... ਫਿਰ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?'
ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਹਿ, ਕਹੋ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ? ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।'
ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਂ-ਧੀ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਦਰਦ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਉਦਾਸ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਚੱਕੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵੱਲ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਗਈ।
ਪਰ ਚੱਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੁੱਗੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੀ ਰਹੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਧੜਕਦੀ ਗੂੰਜ ਸੁਣ ਸਕਦੀ ਸੀ: ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਭੜਕਾਹਟ। ਕੀ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕਿਉਂਕਿ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਰਵਾਇਤੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਹਰ ਸਾਹ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ

ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾ। ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਿਊਨਿਕ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਮੁੰਡੂ ਵਿੱਚ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਮੋੜ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਕਾਰਫ਼ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ! ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਚਾਹੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਗੜਬੜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਥੇ ਆਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।'
ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਛਾਲ ਮਾਰਦਾ।
ਪਰ ਕੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਪੂਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਚਾਨਕ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੀ।
ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਮੰਨ ਲਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੋਵੇ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਤਸੀਹੇ ਭਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਜੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ।
ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ।
ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਲ ਸਨ।
ਇਹ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ, ਇੱਕ ਜਾਲਸਾਜ਼ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਚੇਰਥਲਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਅਜਿੱਤ ਸ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।
ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਜਾਲਬਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ? ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਓਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਫਜ਼ੂਲਖ਼ੋਰ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ।

ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਏ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ - ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਮਿਲੀ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੱਲੀਕੁੰਜੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।'
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੂੜਾ! ਉਹ ਕੁਡੁੰਮਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਮਛੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੱਲੀਕੁਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਘੜੇ ਦੇ ਢਲਾਣ ਦਾ ਢਲਾਣ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਮੁੰਡੂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਪੜੇ ਵਿੱਚ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਹੀ ਟਵਿਟ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸੀ। 'ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਤਲੀ ਕਾਲੀ ਚੱਕੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਰਗੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?' ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਆਹ... ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸਾਹ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ! ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ...'
ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਫਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਖਾਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਮਹਿਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ - ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ...
ਉਹ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਇੰਨਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਸੀ। ਹੁਣ, ਜਿਵੇਂ- ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅਪਰਾਧ? ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਠੀਕ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੱਚੀ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੇਵੱਸੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਕੀ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਹੈ?'

ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ? ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਈਰਖਾ ਹੈ!'
"ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਪਰ... ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲਗਭਗ ਪੱਚੀ ਰੁਪਏ ਬਚਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭਾਂਗੇ? ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੈਕਰੇਲ ਜਾਲ ਹੈ।"
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੌਣ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇਗਾ?
ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖੂਨੀ ਸਰਾਪ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਘਸੀਟਣਾ ਪਿਆ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਜੋ ਕੁਝ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਇੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ?'
ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜੋ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?
ਇਹ ਜਸ਼ਨ ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਘਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਦੇਰ ਰਾਤ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਂਤੀ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਲਝਾ ਸਕਦੇ ਸੀ!'
ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੀ।
'ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਭ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।' 'ਸਾਰਡੀਨ ਜਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਜਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ?'
'ਇਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬਾਂਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਂ? ਕਾਸ਼ ਅਸੀਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ!'
ਚੇਮਬੰਕੁੰਜੂ ਮੰਨ ਗਿਆ। 'ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਚੱਕੀ।'

'ਅਤੇ ਉਹ ਕੀ ਹੈ?'
'ਉਹ...' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਖੈਰ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗਏ, ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਝੱਟ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਗ ਰਹੀ ਹੈ।
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਹਟਾਈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ? ਕੀ ਹੋਇਆ?'
'ਹੌਲੀ ਬੋਲੋ।'
'ਹਮ? ਕਿਉਂ?'
ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਜੋ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।'
'ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?'
'ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ!'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੈ?'
'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'
'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗਾ।'
ਚੱਕੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ!
'ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ! ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਤੀਹ ਰੁਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ।'
ਭਾਵੇਂ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਦਾਗ਼ੀ ਪੈਸਾ! ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਿਆ।
ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਸਵਾਲ ਸੀ? ਸਿਰਫ਼ ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਰਕੇ। ਹੋਰ ਕਿਉਂ?

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਲੜਾਕੂ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।
ਹੁਣ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਈਰਖਾ ਦੇ ਰੌਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਘੱਟ ਗਈਆਂ।
ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਨ ਸਮੇਤ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।
ਪਰ ਕਿਵੇਂ? ਚੱਕੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ।'
ਚੱਕੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੜਾਈ ਹੋਈ।
ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ...'
'ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ।'
'ਚੰਗਾ।'
ਪਰ ਚੱਕੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਟਿਕਣ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਿਆ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਾਪਰੇਗਾ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਓਗੇ?'
‘ਬਿਲਕੁਲ,’ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਜ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।
ਇਸ ਵਾਰ ਚੱਕੀ ਹੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਈ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ।
ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਸਨ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜੋ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ।
ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ।
ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵੇਖ ਲਈ, ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਸੀ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸਦੀ ਸਲਾਹ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ

ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਤਾਂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਉਹ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸਨ।
ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਦੋ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਚੇਮਬੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਅਚਕੁੰਜੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਸਮ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਾਅਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵਪਾਰੀ ਹਸਨ ਕੁਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੱਕਾਜ਼ਥ ਅਤੇ ਪੁੰਨਾਪਰਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਸਮਾਰੋਹ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੀ ਹੋਈ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਈ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੱਛੀ ਸਾਨੂੰ ਵੇਚੋਗੇ?'
ਉਸ ਕੋਮਲ ਸਵਾਲ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਕਿਵੇਂ? ਕਿੱਥੇ? ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਉੱਭਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ?
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ - ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਿਓਗੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੋਲਾਂਗੇ।
ਉਹ ਹੁਣ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਜੋ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਹੈਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਉਹ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਫਟ ਜਾਵੇਗਾ।
'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬੋਲਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਾਂਗਾ।'
ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਪੁੱਛਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ - ਕੀ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵਾਂ?
ਉਹ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪਚਾਪ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉੱਚੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ 'ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੀ - ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇੰਝ ਨਾ ਘੂਰ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ।
ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਉਸ ਵੱਲ ਚੁੱਕਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ।'
ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਸ ਤੁਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ, ਡਰੀ ਹੋਈ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵੇਗਾ!'

ਉਹ ਤੁਰਦੀ ਗਈ। ਉਹ ਅਜੇ ਕੁਝ ਹੀ ਕਦਮ ਤੁਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸੁਣਿਆ। 'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਉਸ ਪੁਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂ ਸੁਣੀ ਸੀ।
ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ ਨੇ ਫਸਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਉਸ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ?
ਸਮੁੰਦਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਉੱਠੀ। ਛੋਟੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਝੱਗ ਦੇ ਝੱਗ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਕੀ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਖੇਡੀ ਗਈ ਹੈ?
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣਾ ਸੀ ਉਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਉਭਰ ਆਇਆ। 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਪਸੰਦ ਹੈ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਸਕੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ!'
ਹੋਰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਇੰਨਾ ਲਾਲਚ। 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਂ ਹੀ ਪਸੰਦ ਹਾਂ?'
ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ।
'ਕੇਵਲ ਤੁਸੀਂ.'
ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਗਰਜ ਦੀ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਾਂਗ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲ ਦਾ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਨਿੰਦਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ। ਉਸਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।
ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ।
ਉਹ ਤੁਰਦੀ ਗਈ।

ਪੰਜ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੜਕੇ, ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਾਟਰਫ੍ਰੰਟ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਚੱਕੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪੰਚਮੀ ਵੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਸਨ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰੀ।
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ। 'ਉਹ ਦੇਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੈ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਮਲਾਹ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗੀਤ ਸੀ ਜੋ ਸੋਗ ਨਾਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਉੱਤੇ, ਚੰਦਰਮਾ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਲਾਂਚ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਲੋਕ ਹਰ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਸ਼ੁਭ ਚੀਕ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢਾ ਉਸ ਚੀਕ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ।
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਓਰ ਲੈ, ਚੇਂਬੰਕੁੰਜੂ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ।
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਧੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਰੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕ ਗਈ, ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਗਈ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਝੁਲਸਣ ਲੱਗ ਪਈ।
ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕਲੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੂਰੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸ਼ਗਨ ਸਨ।
ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਅਤੇ ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ?'

ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕੀਲ ਪੱਛਮ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ?'
"ਹਾਂ। ਝੁਕਾਅ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ।"
ਚੱਕੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਗਈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਚੇਟਾ? ਕੀ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ?'
ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਵਾਂਗ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ, ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਔਰਤ। ਤੈਨੂੰ ਫਿਰ ਕਦੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਮਾਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵੱਲ ਦੌੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੌੜੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਿੱਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਅੰਮਾਚੀ?'
ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦੀ ਹੈ।' ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭੈਣ? ਇਹ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਕਿਸਦਾ ਸੀ? ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਕੀ ਕਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਆਈ ਹੈ? ਇੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਹੈ; ਉਹ ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ਮਛੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਔਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਹੈ, ਭੈਣ!'
ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਵਗਦੀ ਸੀ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਰ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਜਾਲ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਪਰੀਕੁਟੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੱਕੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਰੁਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੀ ਗਈ।
ਪੰਚਮੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ।

ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਮ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ; ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਸੀ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮੱਛੀ ਵੇਚੋਗੇ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸਨੂੰ ਵੇਚਾਂਗੇ, ਬੱਚੇ? ਹੋਰ ਕਿਸਨੂੰ?' ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਲੁਕਵੀਂ ਸੂਖਮਤਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੇਗੀ? ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਠੰਡ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਅੰਮਾਚੀ।'
ਇਹ ਉਹ ਦਿਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਚੱਕੀ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 'ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਬੱਚੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਸਕੇ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।'
'ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'
'ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ? ਪਰ ਕਿਉਂ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ...'
ਚੱਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।
'ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਬੱਚੇ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।'
ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚੱਕੀ ਨੇ ਰੁੱਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਦੇਵੇਂਗਾ? ਉਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੌਣ ਹੈ?'
ਫਿਰ ਸਖ਼ਤ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ। 'ਬੱਚੇ, ਤੂੰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਛੇਰੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਬਚਪਨ ਦੇ ਖੇਡ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਖੇਡਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਮਛੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮੁਸਲਿਮ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।'
ਮਾਂ ਚਲੀ ਗਈ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪੰਚਮੀ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਗਏ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਉਹ ਸਭ ਸਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਇੰਨੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਦਿਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਦੂਰ ਤੁਰ ਪਏ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਪਰ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ?
ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਗੀਤ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। 'ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦਾ?'
ਚੱਕੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ, 'ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਭੇਜਣਾ ਪਵੇਗਾ...'
ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਸੀ। ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੋਝ ਸੀ; ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ

ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਣ ਕਰਕੇ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, 'ਮੈਂ ਕੀ ਕੀਤਾ?'
ਚੱਕੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਸਵੇਰ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਗਏ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਤੋਂ, ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਮੱਛੀ ਫੜ ਲਈ ਹੋਵੇ।
'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਮੱਛੀ ਹੋਵੇਗੀ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।
ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਮੈਕਰੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, 'ਓਹ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ!'
'ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਧੀ।'
ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਚੁੰਘਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅੰਮਾਚੀ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੈਚ ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਛੋਟਾ ਬੌਸ ਕੌਣ ਹੈ। ਚੱਕੀ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਉਹ ਲਾਲਚੀ ਪਿਤਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗਾ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਇੱਕ ਹੱਲ ਸੀ। 'ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੇੜੇ ਆਵੇਗੀ, ਸਾਨੂੰ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਜਾਗਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਗਈ। ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ - ਨੱਲਾਪੇਨੂ, ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ, ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ - ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੰਗਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਹਿਸਾਨ ਸੀ। ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਟ ਰਾਹੀਂ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ। ਵੱਡੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਟ ਵੇਚਣਾ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਰਿਵਾਜ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਮੰਗਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ।
ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੱਕੀ ਚੇਦਾਥੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।'
ਚੱਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼

ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗੀ ਗਈ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।
‘ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਾਂ?’ ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।'
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਮੱਛੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਸੀ?
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਚੱਕੀ ਚੇਦਾਥੀ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ? ਕੀ ਤੂੰ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੇਤਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇਗਾ? ਚੱਕੀ ਚੇਦਾਥੀ, ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਵੀ ਤੇਰੀ ਕੁਝ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਉਹ ਪੈਸਾ ਜੋ ਤੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਕਮਾਇਆ ਸੀ!'
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ।
ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਰਹੋਗੇ?'
"ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ? ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਬੇੜਾ ਹੋਵੇ, ਚੱਕੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੱਕੀ ਹੀ ਰਹੇਗਾ," ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ, 'ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਸ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਵੱਸੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ!'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ, 'ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ!'
ਪਰ ਪੰਚਮੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਫੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਇਸਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ ਬਣਾਉਣਾ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਚਦੇ।
"ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ," ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਕੰਢਾ ਝੁੱਗੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ, ਟੋਕਰੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਬਾਹਰੀ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੀਗਲ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਲ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਫੜੇ ਗਏ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਮੱਛੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਖਾਦਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜੋ ਵੀ ਸੀ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ, ਦੋ ਸੀਗਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਉੱਡਦੇ ਹੋਏ ਆਏ। ਇੱਕ ਦੀ ਚੁੰਝ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੱਛੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਇਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ: 'ਸਾਰਡੀਨ! ਇਹ ਸਾਰਡੀਨ ਹੈ!'
ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਈਆਂ। ਪੰਚਮੀ ਘਰ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਈ।
'ਹੁਣ, ਹੁਣ, ਇਹ ਸਾਰਡੀਨ ਹੈ। ਫੜਿਆ ਸਾਰਡੀਨ ਹੈ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਭੱਜੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।
ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਕੰਢੇ ਵੱਲ ਭੱਜੇ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਵਾਪਸ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਫੜੀ ਗਈ ਸਾਰਡੀਨ ਸੀ, ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਭੀੜ-ਭੜੱਕਾ ਸੀ। ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ, ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਾਰੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਚਮੀ ਲਈ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਲਹਿਰ ਤੱਕ। ਇਹ ਲੱਦੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ।
ਪੰਚਮੀ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਬੋਲ ਪਈ, 'ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਸ ਇੱਕ ਹੀ ਆਦਮੀ ਸਵਾਰ ਹੈ!'
ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਇੱਕ ਨਾਇਕ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਉੱਪਰ ਸੀਗਲ ਲਹਿਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੱਛੇ, ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ। ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਜਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਤੇ ਉਸ ਜੇਤੂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚੈਂਬਨਕੁੰਜੂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਛਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਤੈਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਗਈ। ਉਸ ਆਮਦ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨ ਸੀ।
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਸਨੂੰ ਦੇਖੋ! ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਦਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਕੀ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਨਾ ਭਰਮਾਓ, ਲੋਕੋ!'
ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ!
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਿੰਨੀ ਕਿਰਪਾ!'
ਸਮੁੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ।
ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੱਪੂ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੇ, ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।
ਬੱਚੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਚਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੇੜੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੱਚੇ ਚੀਕ ਉੱਠੇ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡ ਗਏ। ਪੰਚਮੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅੜੀ ਰਹੀ। ਉਸਨੂੰ ਡਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ?
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਫ੍ਰਾਈ ਚੁੱਕੇ!' ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।
ਕੁੜੀ 'ਅੰਮਾਚੀ!' ਚੀਕਦੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ।
ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਚੀਕਿਆ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਰਹਿਮ ਜੀਵ! ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਹੈ? ਇੱਕ ਰਾਕਸ਼ਸ!'
ਜਿਵੇਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਸੀ, ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਸੀ। ਛੋਟੀਆਂ ਫ੍ਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ, ਸੁਕਾ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਧੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਮਹੱਤਤਾ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸੀ।

ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਸੀ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੀਜਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ - ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਫ੍ਰਾਈ - ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੀ; ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸੀ।
"ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਰਾਕਸ਼ਸ ਹੈਂ?" ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੀਕ ਕੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਰਗੜਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਦਰਦ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।"
ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।
ਖਾਦਰ ਬੌਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਕੀ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ?'
ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਕੇ ਭੱਜੀਆਂ। ਪੰਚਮੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਅਤੇ ਸਾਹ ਰੋਕੀ ਪਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।
ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ ਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਚਲੋ ਆਪਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਈਏ।'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਉਸ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤੋਂ ਕੀ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?'
ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੱਛੀ ਵੇਚੋਗੇ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਕਦੀ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਨਕਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ!'
ਖਾਦਰ ਬੌਸ ਨੇ ਚੈਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿੱਚ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੱਛਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ; ਵਿਕਰੀ ਹੋ ਗਈ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਪਰ ਮੱਛੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਚਮੀ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਛੋਟੇ ਬੌਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ!'
ਚੱਕੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੱਛੀ ਲਈ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ, ਲਿਟਲ ਬੌਸ?' 'ਮੈਂ ਕੀਤਾ।'
'ਕੀ ਹੋਇਆ?'

ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਕੋਈ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਨੇੜਲੇ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਸਾਰਡੀਨ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਭ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਸਾਰੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਕਸ਼ਸ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਿਟਲ ਬੌਸ।' 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੰਦਾ।'
'ਕੀ ਇਸੇ ਲਈ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ?'
'ਸ਼ਾਇਦ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ?
ਉਸਦਾ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਸਨ:
'ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮੱਛੀ ਵੇਚੋਗੇ?' 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਿਓਗੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ।'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਬੁੜਬੁੜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧੋਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਕਾਉਣ ਲਈ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਚਮਕ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ, ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹ ਥੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਪਰ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨਾਖੁਸ਼ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਨਕਦੀ ਦਿਖਾਈ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। 'ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ?'
'ਕਿੰਨਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਔਰਤ!'
'ਪੰਚਮੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵੱਲ ਦੇਖੋ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚੀਕ ਰਹੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਉੱਥੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ, ਬੱਚੀ?' ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਲਹਿਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਹ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਚੱਕੀ ਫਿਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। 'ਇਹ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਲ।'
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗਲਤ ਸੀ। 'ਕਿਉਂ? ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਔਰਤ?' 'ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਮੱਛੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚੀ?'
‘ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ? ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਏ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ?’ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ‘ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਮੱਛੀ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ; ਉਹ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਰੇ ਦੇਣਦਾਰ ਪੈਸੇ ਕੱਟਣਾ ਚਾਹੇਗਾ।’ 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, 'ਉਸਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।'
ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ।
ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤੇਰੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੇ ਤੂੰ? ਤੂੰ ਚੱਕੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕੀ ਹੋਇਆ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਿੱਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਸੁਪਨਾ ਦੁਹਰਾਇਆ। 'ਖੈਰ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।'
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਇੰਨਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

ਛੇ

ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕੈਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਫੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਦਰਅਸਲ, ਉਸਦਾ ਕੈਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਲ ਸੁੱਟਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਉੱਠਦਾ ਸੀ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨੀ!
ਹਰ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਗਿਣਦਾ ਸੀ, ਚੱਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, 'ਸਾਨੂੰ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'
ਅਤੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।
ਪਰ ਚੱਕੀ ਵੀ ਜ਼ਿੱਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ? ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇੱਥੇ ਰਹੇ?'
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਨੂੰ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਜਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਪਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਝਿੜਕਿਆ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਬੌਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾੜੇ ਦੇ ਪਾਰੋਂ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੈਸੇ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬੌਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਕੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ?
'ਅਸੀਂ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ,' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਉਸਦਾ ਆਮ ਜਵਾਬ।
ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸੀ। ਕਈ ਨਵੇਂ ਸੁਪਨੇ। ਉਹ ਦੋ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਘਰ ਬਣਾਏਗਾ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ।
‘ਕੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? … ਹੁਣ ਉਸ ਆਦਮੀ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਵਾਂਗ, ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ! ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ! ਇਸਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ!’

ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਮੋਟਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੀਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਦੇ ਮੋਟਾ ਹੋਵਾਂਗਾ... ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ!' 'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਬੇਸ਼ੱਕ, ਤੂੰ ਵੀ ਮੋਟਾ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਪਹਿਲੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਸ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ?'
'ਸੁਣੋ, ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਕਿਵੇਂ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਕੀ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨੀ ਗਲਤ ਸੀ?
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਜੀ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ... ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕ ਕੰਘੀ ਕਰਕੇ, ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਪੋਟੂ ਅਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ... ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਚਮੜੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਮਛੇਰੇ ਜੋੜੇ ਵਾਂਗ ਹਨ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਗੁੱਡੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਾਂ?"
'ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ?'
'ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਆਵੇਗੀ।'
'ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਿਉਂ ਹੋਵੋਗੇ?'
'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ... ਮੈਂ ਬਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ!' ਚੱਕੀ ਨੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਭਰੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤਾ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਖਾਧਾ ਸੀ, ਓਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਸੀ। ਉੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸੁਆਦ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜੇ ਵਾਂਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸੀ... ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪਾਇਆ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਾਂਗ...'
'ਓਹ ਓ, ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ... ਬਕਵਾਸ!' ਚੱਕੀ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹਨ।'
'ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ?'
'ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ।'
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਵਾਂਗ ਮੋਟਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ...'
ਚੱਕੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਚੁੰਮਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। 'ਪਹਿਲਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'
‘ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ...’ ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਝਲਕਿਆ।
ਚੱਕੀ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ, 'ਤੂੰ ਉਸ ਔਰਤ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈਂ...'
'ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ!'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਆਦਮੀ ਹੈ।'
‘ਆਓ ਉਮੀਦ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਵੀ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜੇ ਵਾਂਗ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋਵਾਂਗੇ,’ ਚੱਕੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ‘ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ।’
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸੀ।
'ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਹਣੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ,' ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
'ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੋਹਣੀ ਹੋਵੇਗੀ,' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ।
'ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'
'ਬਕਵਾਸ! ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਹੋ।'

ਅਚਾਨਕ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸੰਘਣੀਤਾ। ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਲਈ ਸਾਲ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਗੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਜਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।
ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਮੱਛੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।
ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਖ਼ਤ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਜਾਓਗੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।'
ਭੁੱਖਮਰੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪੈਸੇ ਸਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਦਾ ਤੱਕੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।
ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਸਨ। ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀਆਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਝਾੜਿਆ ਸੀ, ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਟੈਪੀਓਕਾ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਿਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਰਹਿਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਔਰਤ ਦਾ ਨਸੀਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਂਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕੇ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਭੱਜ ਸਕਦੀ ਸੀ?
ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਅਚਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਤੂੰ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ...'
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਇੱਕ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਟੈਂਕ ਲੈ ਕੇ ਚੱਕੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਉਧਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਟਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਡੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਉਸਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸ ਕੋਲ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਇੰਨੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਕੜਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਚੱਕੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਨਾਰਸ਼ਾਲਾ ਤੋਂ ਉਰੂਲੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਚਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇੱਥੇ ਆਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲਵਾਂਗੀ? ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ...'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਰ ਕੋਈ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ... ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ?'
'ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
'ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ?' 'ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ...'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਗੁਆ ਬੈਠੀ। 'ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਅਮੀਰ ਹੋ...' 'ਆਹ, ਹੁਣ ਉਹ ਰੁੱਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...'
ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਡਰ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ- ਜਿਵੇਂ ਬਹਿਸ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣੀ ਉਰੂਲੀ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜੀ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ?'
'ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ?'
'ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬਦਲ ਗਏ ਹੋ।'

ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਚੱਕੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਉਸਨੂੰ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।
ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਓ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਹਿੱਲ ਗਈ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੜਨ ਦਿਓ! ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ...'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਉਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨਫ਼ਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ?'
'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣ ਦਿਓ... ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਖਰੀਦੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਅਲਾਪੁਝਾ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਮਛੇਰੇ ਕੋਲ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਕਸਾਵੂ ਸਾੜੀ ਖਰੀਦਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਾਰੇ ਗਿਣਨ ਦਿਓ...' ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, 'ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।' 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ! ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੁਣ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਦੱਸੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਭੁੱਖੀ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਆਹ, ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਝਦਾਰ ਮਛੇਰਾ ਹੈਂ!' 'ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਹਾਂ! ਇਸੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਹਨ!'
'ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਾ ਦੱਸੋ! ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਇੱਥੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ...'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਚੁਟਕੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ: ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ, ਅੱਛਾ!
ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਸ ਖਾਲੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਲਗਭਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਨਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਿਸਤਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਘਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਆਈ। 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਬਿਸਤਰਾ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ!'
ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਝਿਜਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂ?'
'ਬਿਸਤਰਾ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ? ਸੌਣ ਲਈ!'
'ਇਸ 'ਤੇ ਕੌਣ ਸੌਂਵੇਗਾ?'
'ਜਦੋਂ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਉਹ...'
'ਸੱਚਮੁੱਚ?'
'ਹੋਰ ਕੀ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੀ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੱਦਾ ਬਣਵਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦੇ ਗਦਾ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।'
'ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਲੱਭਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਏਗੀ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੌਂ ਸਕੇ...'
'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿਆਂਗਾ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾ ਉੱਭਰੀ ਸੀ। ਜਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਉਸਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵੇ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ।
ਉਸ ਕੋਲ ਲਗਭਗ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਚੱਲ-ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਜਾਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਵਾਲਕਰਨ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਵਾਗਤ ਬਹੁਤ ਧੂਮਧਾਮ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਅਚੱਲ ਦੌਲਤ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਵੇਚਣੀ ਪਈ।
ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਸੇਪ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਓਸੇਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਓਸੇਪ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਨ... ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵੱਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?'

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ...'
ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। 'ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ?' 'ਡੇਢ ਸੌ ਚੱਲਣਗੇ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣ ਲਏ। ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ?'
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਖੁਰਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਾਂ। ਕੀ ਇੱਕ ਗਿਲਹਰੀ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹੈ?'
ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਹੱਸ ਪਿਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ।
ਜਦੋਂ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੱਕੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਾ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਾਗਲਪਨ ਕੀ ਹੈ?'
'ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ, ਜੀਵ! ਉਸਦੇ ਚੀਨੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਜਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।'
ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਗਏ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀ ਕਿਉਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ?'
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਾਂ ਕਿਹਾ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਚਲੋ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਚੱਲੀਏ...'
'ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਇਸ ਬੁਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਕੱਢੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਕਾਮੇ ਰੱਖੇਗਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੋਣਗੇ। 'ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਾਂ? ਇਹ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੋੜਦਾ ਹੈ...'

xxxxx xxx xxxxxxxx xxx xxxx xxx xxxx xx xxxx xxxx xxx xxxx xxxxxxx xx xxxxxx xxxxxxxx xxxx xxxxxxxxxxx xx xxxxxxx xxx xxxxx xx xxxxxxx 'xx xxxxx xxx

xx xxx xxxxx xxxxxxx xxxxx 'xx xxxxx xx xxx xxx xxxxxxx xxx xxxx xxxxxxxx xxx xxxxxx xx xxx xx xx xx xxxxxxx xxx xxxx xxxx xxxxxxxxx xx xxxx xx xxxxxxx xxxxxxxxx xxx xxxxxx xxxxxxxxx xxxx xxxx xxxxxxx

xxxx xxx xxx, xxxxxxx xxx xxxx xxxx xx xxx xxxxxxxx xxxx xxxxxxxxx xxx xxxx xxxx xxx xxx xxx, xxxx xxxxxxx xxx xxxx xxxx xxxxxxx 'xx xxxxxx xx xxx xxx xx xxxx xxxxxx xxxx xxx xxxxxx xxx xxxx xx xxx xxx xxx xx xxxxxx xxxx xxx xxxx xxxx xxxx xxx xxxxxxx xxxxx xxx xxx, xxxx xx xxxxxx xx xxxxxxx xxx xxx xx xxxxx xxxxxx xxxx xx xx xxxxxxx xx xxxx xx?

xx xxxxxxx xxxxx xxxxxxxx

xxxx xx xxxxxx xxx xx xxxx xxxx xxxxxxxxx xxx xxxx xx xxxx xxxxx xxxx xxxxxxx xxxxxx xxxx xx xxxxxx xxxx xx xxxxxxx xxxx xx xxxx xxx xxxxxx xxxx xxxxxxxxx xx xx xxxx xxxxxx xxxxxx xxx xxxxxx xxxx xxxxxxx xxxx xxxx xxx xxxx xxxxxxx xxx xx xxxx

xxxx xxx xx xxxxx, xxx xxxx xxxxxxx: 'xxxxxxx x xxx xx!'

xxxxxxx xxxxxxx xxxxxxx xxx xxxx xxxx xxxx xxxxxxx xxx xxx xxx xxx xxxxxxx xxxx xxx xxxxxx xxx xxxxxxx xx xxx xxx xx xx xx xxx xx xxxxxxx xx xxxxxx xxxxxxx xxxx xxxx xxx xxxx xx, xx xx xxx xxxxxx xxx xxxxxx-xxxxxx xx xxxxxx xxx xxx

xxxxxxxxxxx xx xxxx xxx xxxxxx xxx xxxxxx xxxx xxx xxxxxx xxx xx xx xxxxxx xxxx xxxx xxx xxxx xxxx xxxx, xx xx xxxxxx xxxxxx xxx xxxx xxxx xx xxx xxx xx xxxxxx xxx xxxxxxxxxxx, xxxxxxx, xxxxxxx xxx xxx xxxxxx xxxxxxx xxx xx xxxxxxx xx xxx xxxx xxxx xxxx xxxx xxxxxxxx xx xxxx

xx xxxxxx xxxxx, xxx xxx xxxx xxxxxx xx xxx xx xxxxxxxxxxx xxxxxxx xxxx xxx xxxx xxxxxxx xxxx xx, xxxx xx xxxxxxxxxxx xxxx xxx xxxx xxxx xxx xxxxxxx xxxx xxxxxxx 'xx xxxx xxx 'xx xxxxxxxxxxx xxxx xx xxxx xxxx xxx xxx xx,' xxxxxx xx xxxxxx

xxx xxx xxxxxxxxx xxxx xxxxx xx xx xxxxxxx xxxx xxx xx xxxxx xxxxx xx xxxxxxxx xxx xxxx xxxxxxx xxxxxxx, xx xx xxxxxxx xx xxxx xx xxx xxxxxxx

ਦਿੱਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ, ਚੱਕਰਾ ਅਲਾਪੁਝਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬੀ ਭਰੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਚਿੰਤਤ ਸਨ।
ਓਸੇਪ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦਨ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਥੈਲੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਅਲਾਪੁਝਾ, ਕੋਲਮ ਅਤੇ ਕੋਚੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਝੀਂਗਾ ਨਿਰਯਾਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਾ ਉਧਾਰ ਲਏ ਗਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿੱਕੜ ਹੋ ਗਿਆ।
ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕਈ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਜੋ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਕੋਚੂਟੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਸਲਿਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਧਾਰ ਲਏ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਅਸਥਾਈ ਕਰਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੌਰਾਨ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੇ ਵਾਪਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰੇ। ਪਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ!' ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
ਉਸਨੇ ਅਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਰੁੱਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਿਉਂ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।'
'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੂਲਧਨ ਵੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ; ਉਹ ਸਭ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਸੀ!'

ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸੀ। 'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਾ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੋਵੇਂ ਹੋਣਗੇ! ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੂਲ ਧਨ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ!'
'ਅਤੇ ਜੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਇੱਕੋ ਜਵਾਬ ਸੀ। 'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ!'
'ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀ ਬਚਿਆ ਹੈ? ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ!' ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਉਹ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੱਸੀ। ਪਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਭੀੜ-ਭੜੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਚਟਾਈਆਂ ਜਾਂ ਹੈਂਡਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੜਾਹੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇਵੇ ਜੋ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੇਣਦਾਰ ਸਨ। ਜੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ।
ਚੱਕੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਇਸ ਬੋਝ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ।'
ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। 'ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਬੋਝ ਹੈ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਰੋ ਪਈ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਅਚਨ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗੀ - ਸਭ ਕੁਝ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ - ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਪੈਸੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।'
ਚੱਕੀ ਹਿੱਲ ਗਈ। 'ਮੇਰੀ ਧੀ! ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ!'
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ, ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਇਕਾਂਤ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਮਨ ਭਟਕ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਮਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?
ਜੇ ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਉਜਾੜ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਇਹੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਬੀਤਦੇ ਗਏ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਸੱਤ

ਮਛੇਰੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਉਬਲੇ ਹੋਏ ਟੈਪੀਓਕਾ ਅਤੇ ਦਾਲ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਈਆਂ। ਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਸਹੀ ਖਾਣਾ ਖਾ ਸਕਾਂਗੇ? ਅਸੀਂ ਹਰ ਮੂੰਹ ਲਈ ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਗੋਲੇ ਕਦੋਂ ਬਣਾ ਸਕਾਂਗੇ?
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਜਵਾਬ ਪਤਾ ਸੀ: ਜਦੋਂ ਚੱਕਰਾ ਸੀਜ਼ਨ ਆਵੇਗਾ! ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲੱਸਤਰ ਖਾਧੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਸਿਹਰਾ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਮਛੇਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਇੱਕ ਦਿਨ, ਜਲਦੀ ਹੀ, ਵੱਡੀ ਫੜ ਹੋਵੇਗੀ!'
ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਫਿੱਕੇ, ਫਟੇ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਂਚ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ: 'ਵੱਡੀ ਫੜ ਹੋਣ ਦਿਓ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮਲਮਲ ਕੱਪੜਾ ਖਰੀਦ ਦਿਆਂਗੀ!'
ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਇੱਛਾ ਸੀ। ਜਾਂ, ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਲੋੜ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਵੱਡੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਚੱਕੀ ਵੀ ਇੱਕ ਪੂੰਜੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ। ਸੋਨਾ ਖਰੀਦੋ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਸੋਨਾ ਜਾਂ ਬਾਊਬਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ! ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜੋ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
‘ਪਰ ਉਹ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ!’
ਚੱਕੀ ਮੰਨ ਗਈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਪੰਚਮੀ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਲਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਚੁਗਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰੇਕ ਫੜੀ ਗਈ ਮੱਛੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਛੀ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਲਏ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ, ਸੇਤੂ, ਨੂੰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਸਾਲ

ਵੱਡੀ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਵੀ ਇਸ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣੇਗਾ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਬਰਨਤਾ ਅਚਾਨਕ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਓਸੇਪ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
ਓਸੇਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ?'
‘ਕੁਝ ਨਹੀਂ,’ ਅਚਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
'ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ?'
ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਓਸੇਪ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੌਰਾਨ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਸੀਜ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਓਸੇਪ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਵੇਗਾ।
'ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ! ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੇਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਪਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓਗੇ? ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂਗਾ!' ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਉਹ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਹੋਈ ਕਮਾਈ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।
'ਪਰ ਕਿਉਂ? ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇ ਦੇ।'
'ਤੂੰ ਮੂਰਖ ਗਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦੋਵੇਂ ਕਮਾਈ ਔਸੇਪਾਚਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।' ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੇਤਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਕਿਵੇਂ ਖਰੀਦੇ? ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।' ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਔਸੇਪਾਚਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਤਝੜ ਦਾ ਮੌਸਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂਫਾਨ ਦਾ ਕਹਿਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ

ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਮੀਦ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਚਮਕ ਉੱਠੀਆਂ। ਜਲਦੀ ਹੀ, ਕੰਢਾ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਛੋਟੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਦਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਕੱਪੜਾ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ - ਇਹ ਸਭ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਉਸ ਸਾਲ, ਉਹ ਜਨਰੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ! ਦੂਜਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵੀ ਆਇਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਉੱਛਲ ਪਿਆ। ਹਰ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉੱਛਲ ਪਿਆ। ਸੁਪਨੇ ਫੁੱਟ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ।
ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੀਂਹ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਸੰਘਣੇ ਸਲੇਟੀ ਬੱਦਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਇੱਕ ਤਲਾਅ ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਂਤ ਪਿਆ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕਾਮੇ ਤੇਜ਼ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਟਰਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ, ਮੱਛੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੱਛੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਠੰਢੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ।
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਮਨ ਮੂਪਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। 'ਉਹ ਵੀ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ!'
ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਸੱਚ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸੀ।
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਰੌਲਾ ਨਾ ਪਾਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਓਏ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਛਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕੈਚ ਨੂੰ ਮੈਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।
ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਉਲਟ, ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਚਾਹ

ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ। ਉਸਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਨਕਦੀ ਸੀ। ਸੇਤੂ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਇਹ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਝੀਂਗਾ ਭੁੰਨੇ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਲਦੀ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਸਮਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਸੇਤੂ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਪਚੁਪਿਲਾਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇਗਾ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਕਿਨਾਰੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਈਆਂ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਹੋਰ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਉੱਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਨਕਦੀ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਕਿਨਾਰਾ ਜਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ। ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਲੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਵਿਛਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਤ 'ਤੇ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਭੱਜਦੇ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਖੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਟੀਨ-ਲੇਪ ਕੀਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਪਲ ਵੀ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਖਾਦਰ ਬੌਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਿੱਤਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਨਾ!'
ਮੈਦੇਨਕੁੰਜੂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।
ਇੱਕ ਬੁੱਢੇ ਮਛੇਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਟਰਨ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੈ!'
ਕਿਸ਼ਤੀ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ। ਝੀਂਗਾ। ਹਰ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗਾ! ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੈਚ ਦੇ ਦਿਓ!'

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਸ ਦੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹਨ? ਜਾਂ ਭੱਜ ਜਾਓ!'
ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਇਸ ਮਛੇਰੇ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਵਹਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਖਾਦਰ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਕੈਚ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕੇਗਾ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜਿਆ।
ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹੀ ਉਹ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਲਈ ਮੱਛੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੈਅ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੱਛੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਫੜੀ ਗਈ ਮੱਛੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਅਲੱਗ ਰੱਖ ਕੇ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨੀ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੇਖੋ, ਸਾਡਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਦਿਨ ਸੀ; ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵੱਲ ਦੇਖੋ... ਇਹ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਦਿਨ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਵੀ ਚੰਗੀ ਹੈ!'
ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ।
'ਤੁਸੀਂ ਗਧੇ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛਾਨਣੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਚੌਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਲੇਟਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਮੈਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ!'
ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।'
ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ!'
ਕੰਢਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸੋਨਾ ਖੱਡਾਂ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਭੁੰਨੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗੇ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉਸ ਦਿਨ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਉਹ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹੀ

ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹੋ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ?'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। 'ਤੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਤੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਂਗਾ।'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ?'
'ਕੀ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ?'
ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਜੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਲੈ ਜਾਓ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਇਹ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਓਸੇਪਾਚਨ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਕਈ ਨੋਟ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ ਸੁੱਟੇ।
ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਰ ਵੀ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਸਦੇ ਸੁਪਨੇ ਅਧੂਰੇ ਰਹਿ ਗਏ।
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਚੇਰੀਆਝਿਕਲ, ਤ੍ਰਿਕੁਨਾਪੁਝਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਆਈਆਂ। ਉਸ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਮੀਂਹ ਪਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੱਲ ਪਈਆਂ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੀ ਜੋ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਾਲਾ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਪੂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਪੁਝਾ ਦੀ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪਲਾਨੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ; ਸਟੀਅਰਮੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੀ।
ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਡਿੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ।
ਇਸ ਦਿਨ ਕਿਸਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ? ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕਿੱਥੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ।

ਕੰਢੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਈਆਂ। ਜੇ ਟੋਪੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਟੋਪੀਆਂ ਨੇ ਟੱਕਰ ਮਾਰੀ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਏ।
ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅੰਮਾਚੀ, ਅਚਨ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿੱਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈ?'
ਚੱਕੀ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ।
ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਓ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕਿਉਂ ਕਰੀਏ? ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਜਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਟੋਪੀਆਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਪਲ ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਾਹ! ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹਾਰਿਆ। ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮੱਛੀਆਂ ਸਨ।
ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਬੰਦਨਾ ਪਹਿਨੀ ਪਲਾਨੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵੁੱਡੀ ਫੜੀ ਰੇਤ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ!'
ਪਲਾਨੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਉਸ ਦਿਨ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਕੈਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ?'
ਉਹ ਤਕੜਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਜੋ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇੰਨੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਸਟਰਨ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਵੁੱਡ ਫੜ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਟਿਕਾਈ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਮਾਣ ਕਿੱਥੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ?
ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਲਾਨੀ।'
'ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ! ਜੇ ਤੂੰ ਮਛੇਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' ਪਲਾਨੀ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?'
'ਵੇਲੂ। ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ!'
'ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਮਾਂ?'

'ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ!'
'ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ?'
'ਕੋਈ ਨਹੀਂ.'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੋਈ ਨਹੀਂ?'
ਫਰਾਂਸ ਚੁੱਪ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਘਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਹੈਂ ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ?'
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ। ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵੱਡਾ ਵਿਚਾਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਾ ਚੁੱਕਣਾ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ?'
'ਮੈਂ ਕੀਤਾ।'
'ਉਹ ਇੱਕ ਚਲਾਕ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ?'
ਚੱਕੀ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕੀ ਹੈ?'
'ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਸਕੀਏ।'
ਚੱਕੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਚੰਗਾ ਵੀ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖਾਣ ਲਈ ਘਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ?' 'ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ।'
ਦਰਅਸਲ, ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ ਸੀ।
ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਇਨਾਮ ਸੀ। ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਾਪਸ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਪਲਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਵੱਡਾ ਕੈਚ ਫੜਿਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਵਰਕਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋ ਗਏ। ਕਰੂਥਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿਓ।'
ਕੁੰਜੂਵਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ।
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ। 'ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।'
ਉਸ ਸਮੇਂ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵੇਲੁਥਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। 'ਜੇ ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹਨ; ਕੱਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੋਵਾਂਗੇ।'
ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਜਾਣੂ ਸੀ - ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕਾਮੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਈਰਖਾਲੂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇੰਨਾ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ।
ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਲਾਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਉਸ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾਇਆ।
ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਧੰਨਵਾਦ ਭੇਟ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਹੰਗਾਮੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਤੋਂ ਕਮਾਏ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਹੋ ਗਏ।

ਵੇਲਯੂਧਨ ਇਕੱਲਾ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵੇਲਯੂਧਨ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਝੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਭਰਪੂਰ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸੀ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੱਕੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਮੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਨਾਪੁਝਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ?'
'ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ?'
ਇਹੀ ਸੱਚਾਈ ਸੀ। ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ ਵਿਖੇ ਉਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ? ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ, 'ਫਿਰ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਸੱਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਾਅਵਤ ਰੱਖੀ।
ਪਲਾਨੀ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ ਕੰਢੇ ਦਾ ਹੀ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਕੀਤਾ - ਬਚ ਗਿਆ! ਉਸਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਪਾਲਿਆ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਲਾਂ ਦੀ ਰੱਸੀ ਫੜਨ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਜਕ ਅਤੇ ਪੋਰਪੋਇਸ ਜੂਆ ਖੇਡਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਉਸਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਨ? ਸ਼ਾਇਦ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖਾਵੇ, ਉਸਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਿਆ ਰਹੇ। ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਚੰਗਾ ਖਾਧਾ।
ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਪਲ ਸੀ।

ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪਰੋਸਦੀ ਰਹੀ।
ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸੀ?
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਪੁੱਤਰ?'
'ਆਹ...' ਮੋਢੇ ਉੱਚੇ ਕੀਤੇ।
ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਜਾਤ ਕੀ ਸੀ? ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।
'ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਪੁੱਤਰ?'
'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਖੱਡ ਹੈ।'
'ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਸਦਾ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ?'
'ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਮੈਂ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।'
ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। 'ਬੇਟਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ 'ਓਹ!' ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।
ਉਸਨੇ ਕਿੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ! ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ, ਇੱਕ ਚਮਤਕਾਰ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ?
ਚੱਕੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਕੋਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਯੋਗ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਬੁਰਾ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬੀਤਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੱਕੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮਾਂ ਵਰਗੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ?'
'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?'
ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟੀਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਸੀ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੀ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਤੇਜ਼ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਨਾ ਤਾਂ ਲੜਖੜਾਹਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਠੋਕਰ, ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ

ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਟੀਚਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਖੈਰ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ!'
ਪਲਾਨੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਪੁੱਤਰ, ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੰਨਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ, ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਘਰ ਹੈ - ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ?'
ਪਲਾਨੀ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ।
'ਬੇਟਾ ਤੈਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
'ਖੈਰ!'
'ਕੀ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ 'ਖੂਹ' ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ।
ਚੱਕੀ ਪੁੱਛਦਾ ਰਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੁੜੀ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗੀ?' 'WHO?'
'ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ.'
ਪਲਾਨੀ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਇੰਨਾ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ। ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਕੁ ਗੁਣ। ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਨਿਕਲੇ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਹੈ।'
'ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿੱਥੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?'
'ਉਹ ਘਰ ਬਣਾਏਗਾ।'
ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ।
'ਉਸਦੀ ਜਾਤ ਕੀ ਹੈ?'
'ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਾਮਾ ਹੈ।'
'ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣਗੇ।'

'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿਓ!'
'ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲੇ ਹੋਵਾਂਗੇ।'
'ਤਾਂ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ।'

ਅੱਠ

ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਵਰ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਰਿਸ਼ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਝੀਂਗੇ ਸਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ, ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਮੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਸੂਰਜ ਸਾਫ਼ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਚੰਗੀਆਂ ਫੜਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਵਪਾਰ ਹੋਇਆ।
ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਸਮਾਨ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇੰਨੀ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।
ਸ਼ੈੱਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗੇ ਪਏ ਸਨ। ਅਰਧ-ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗੇ ਵੀ ਸਨ। ਅਤੇ ਭੁੰਨੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗੇ। ਅਤੇ ਤਾਜ਼ੇ ਝੀਂਗੇ ਦੇ ਸੜਦੇ ਢੇਰ। ਸਾਰੇ ਸ਼ੈੱਡ ਗੜਬੜ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹਰ ਸੰਕੇਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਫ਼ੀ ਧੁੱਪ ਸੀ। ਅਤੇ ਹਰ ਦਿਨ ਦੇ ਫੜੇ ਗਏ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆ ਡਿੱਗੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਖੇਪ ਵੇਚੀ ਸੀ ਉਹ ਚੰਗੀ ਸੀ! ਅਗਲੀ ਖੇਪ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁੱਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੇਤੂ ਨੇ ਇਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੇਤੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਬੱਸ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿਓ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਜਾਓ!'
ਸੇਤੂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹੇ, ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਅਲਾਪੁਝਾ ਦੀ ਹਰ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਦੀ ਝੀਂਗਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਦਾਮ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਪਚੁਪਿਲਾਈ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗੀ। ਉਸਨੂੰ ਸੇਤੂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਪਚੁਪਿਲਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਪਚੁਪਿਲਾਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਮੱਛੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਹਵਾ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਸੜਨ ਅਤੇ ਬਦਬੂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸਨੂੰ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਦੱਬਣਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢਾ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਨੇੜਲੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਝੀਂਗਾ ਵੇਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਲਾਰੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੇਚਣਾ ਪਿਆ।
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੜਿਆ। ਮੂੰਗਫਲੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੂੰਗਫਲੀਆਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ।
ਇਹ ਸਭ ਕਦੋਂ ਬਦਲੇਗਾ? ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ।
ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਮਨਕੁੰਜੂ। ਉਸ ਸਾਲ ਉਸਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਓਸੇਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਚੀਨੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਜਾਲਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੌੜਾ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਓਸੇਪ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ।
ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਅਣਚਾਹੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ।
'ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ? ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ?'
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?'
'ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?'
'ਉਹ... ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ?'
ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਉਹ ਰਮਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਚੀਨੀ ਜਾਲਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੀਨੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਜਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।
ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਨ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ, 'ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?'

'ਸੁਣੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਔਸੇਪਾਚਨ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਸਨ?'
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨੰਗੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਜਾਂ, ਕੀ ਬਿਨਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ?'
'ਹੁਣ ਜੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ...'
'ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ!'
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਥੱਪੜ ਮਾਰੇ।
ਚੱਕੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਜਿਸ ਦਿਨ ਚੀਨੀ ਜਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ।'
'ਕੀ?'
'ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਟਾਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।
'ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ...'
'ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਬੋਲੀ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਅੱਛਾ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਭਰਵੱਟੇ ਲਏ। 'ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?'
ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਟਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਲੁਕਵੀਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਓਨੀ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਬੋਲਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਚੱਕੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇਗਾ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆੜੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ। 'ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ!'

'ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ?'
ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਸਿਰਫ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਇਹ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।'
ਉਹ ਸਲਾਹ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਬਕ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਚੱਕੀ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ, 'ਇਹ ਸਭ ਤੇਰੀ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਭ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਚੁੱਪ ਸੀ।
ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਇਕੱਲੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਹੈ ਨਾ? ਕੀ ਤੂੰ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ? ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ - ਓ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ!'
ਉਹ ਸਮਝ ਗਈ। ਪਰ, ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। 'ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ।'
'ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।'
'ਅੰਮਾਚੀ, ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਤੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।'
ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਭ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ...' ਉਹ ਵਾਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੁਕ ਗਈ।
ਚੱਕੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
'ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ। ਇਹ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਗੱਲ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਂਹ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਮੀਲੀ ਸੀ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ।

ਜੇ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੰਢਾ ਗੱਪਾਂ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, 'ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੋਗੇ...'
ਵਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ! ਚੱਕੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਚਮਕ ਉੱਠਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਧੀ, ਤੂੰ ਇਸ ਵਿਆਹ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈਂ, ਹੈ ਨਾ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ!'
ਚੱਕੀ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸੁਣੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਹੌਲੀ ਗੁੱਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਪਲਾਨੀ ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੌਣ ਸੀ? ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ?
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਹ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਫੁੱਟ ਪਈ, 'ਓਹ, ਚੁੱਪ ਕਰ, ਅੰਮਾਚੀ!'
ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੁੰਜੇ ਬੁੜਬੁੜਾਈ। ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾ ਦੇਵਾਂਗੀ।'
ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਕੁੜੱਤਣ ਨਾਲ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਸ਼ੱਕ, ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?'
'ਮੈਂ ਸਖ਼ਤ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਾਂਗਾ!'
ਪੂਰੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ! ਵਿਆਹ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਉਡੀਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੇਖੋ!'
ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਗਏ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ। 'ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ... ਇਹ ਪੱਕਾ ਹੈ!'
ਚੱਕੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਬੇਕਾਰ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ!'

ਕਰੂਥੰਮਾ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। 'ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ? ਉਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੀ... ਪਰ ਗੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।'
ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ,' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। 'ਮੈਂ ਬੋਲਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ।'
'ਓ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕਰੋ!'
'ਕੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਹੈ?'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਜੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹੇ, "ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਜੋ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਹਨ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਲੇ ਜਾ," ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਤਸਵੀਰ ਆ ਗਈ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਮੰਗੇਗਾ?'
'ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਗੇ ਸਨ।'
'ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਜ਼ਾਕ ਸੀ!'
'ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?'
ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਨ ਦੀ ਉਸ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਅਚਨ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਅੱਜ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ?'
'ਮੇਰੀ ਧੀ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ!'
'ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ।'
ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਉਸ ਦਿਨ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰ ਸੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅਣਕਹੇ 'ਪਰ' ਦਾ ਭਾਰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਉਸ 'ਪਰ' ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵਿਆਹ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੋਚੀ ਅਤੇ ਅਲਾਪੁਝਾ ਵਿਖੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਕੇ ਝੀਂਗੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲੱਦ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਰੰਗੂਨ ਵਿਖੇ ਕੀਮਤ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।
ਪਾਰੀਕੁਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬਦਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹਿੰਮਤ, ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਭਾਲਿਆ। ਉਸ ਕੋਲ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ।
ਉਹ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਵਾੜ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਬੌਸਮੈਨ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ?'
ਇਹ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ।' ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।' 'ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
'ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?'
'ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ...'

ਕਰੂਥੰਮਾ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਸਦਾ ਗਲਾ ਇੱਕ ਗੰਢ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ।
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਹੈ ਨਾ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਵਹਾਉਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?'
ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰ ਵਾਂਗ ਵਿੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਇੰਨਾ ਬੇਰਹਿਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਾ ਕਰੋ...' ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਹੁਣ ਓਨਾ ਸਾਦਾ-ਦਿਲ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ। 'ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਉਹ ਵਿਡੰਬਨਾ ਸਮਝ ਗਈ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੋਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਹੋਰ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਰਾਤ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ, 'ਪਲਾਨੀ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ!'
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਵੇਂ।'
"ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ! ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਦਾਜ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰੇਗਾ!"
ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, 'ਮੈਂ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਨਾਲ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?' ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ।
ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ? ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚੱਕੀ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਉਸ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੈ ਨਾ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।'
ਚੱਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਸੀ, 'ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਜਾਂ ਦੌਲਤ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੈ?'
'ਕੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਹਨ?'
'ਇਹ ਦਾਜ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।'

'ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'
'ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕਿਸ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਇਹੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨਾ; ਇੱਕ ਗੱਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਹਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ; ਇੱਕ ਸੋਹਣੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣਾ - ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰੁਖ਼ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਬਿਨਾਂ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। 'ਪਰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਸਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੀਏ! ਗੱਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਹੈ...'
ਚੱਕੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਈ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਬਹਿਸ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੁਕ ਜਾਵੇ। ਉਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।
'ਮੈਨੂੰ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਅੰਮਾਚੀ!'
'ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦਾਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਭਾਬੀ ਜਾਂ ਸੱਸ ਉੱਥੇ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈੱਟ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹੋ?' ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਘਰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ!
'ਪਰ ਧੀ, ਲੋਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ?'
'ਵੱਡੀ ਗੱਲ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਦਾ ਕਰੋ।'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਭਾਵੁਕਤਾ ਨਾਲ ਘੁੱਟੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਇੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ...'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝਦੀ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ

ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ! ਇੱਕ ਔਰਤ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਮਾਂ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੀ।
'ਧੀਏ, ਮੈਂ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾ ਦਿਆਂਗਾ।'
‘ਪਰ ਆਕਾਨ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ!’
ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੱਕੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅੰਮਾ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ?'
ਉਹ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।
ਵੱਡੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਭਰਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੱਕੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਦਿਨ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਆਪਣੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਚੱਕੀ ਦਿਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੋਈ ਵੀ ਝੀਂਗਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।'
'ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ?'
'ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?'
ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਾਂ-ਧੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਨਕਦੀ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ।
ਇੱਕ ਦਿਨ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗਿਣੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੇ ਟੋਇਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਲਦਾ ਕੋਲਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਡੱਬਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਅਣਜਾਣ ਸੀ।
ਧੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ?'
ਇੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤਰ ਰੁਪਏ ਹੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਸਕੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਰਕਮ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਨੌਂ

ਵਿਆਹ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਸੁਪਾਰੀ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।
ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹੋ? ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਰ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ! ਉਸਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਘਰ ਹੈ, ਨਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ। ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ!'
"ਚੁੱਪ ਕਰ, ਬੁੱਢੇ ਝਾੜੂ ਵਾਲੇ! ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ? ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਰਕਰ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸਰੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖੋ! ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਚੱਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'
'ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪੱਲੀਕੁਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਂਗ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ।' ਚੱਕੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ?'
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ?'
ਚੱਕੀ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਦੇ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਠਾਏਗਾ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ ਅਸੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ? ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰਹੇਗਾ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਲਝਾ ਲਈਏ!'
ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ

ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਸੁਣੋ, ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗ ਲਿਆਈਏ?'
ਚੱਕੀ ਹੱਸ ਪਿਆ। 'ਪਰ ਉਹ ਸਾਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ!'
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਹਿਣ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਪਲਾਨੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਚਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਭਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ।
'ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇਗਾ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ?'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗ ਮਛੇਰਾ ਆਪਣੀ ਮਛੇਰੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਭੋਲਾ-ਭਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸਿੱਧਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ!'
‘ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ!’ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ‘ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੋ ਦਿਨ ਵੀ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ!’
'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਨ!'
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੇਗਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਚੱਕੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ੈਅ ਹੈਂ! ਜਿਸ ਪਲ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਹੈ ਨਾ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸਹਿਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ? ਇਸ ਮਛੇਰੇ ਦੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ, ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੁੜੀ ਹੈਂ!'
ਚੱਕੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਏ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ: ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਧੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੁਝ

'ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਔਰਤ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ?'
'ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਅੰਮਾਚੀ?'
'ਓ ਮੇਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ! ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਬਕਵਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ!'
'ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਅੰਮਾਚੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੀ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਔਰਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ; ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧਦਾ ਹੈ; ਕੀ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ? ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿਸਦਾ ਹਰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪਲ ਉਸ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਉਸ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਪਤਾ ਸੀ? ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੀ ਉਮੀਦ ਸੀ? ਕੀ ਉਸ ਕੰਢੇ ਦੀ ਰੇਤ ਦੇ ਕਣਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਗੀਤ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਉੱਗ ਪਏ? ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ?
ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਦਿਲ ਟੁੱਟੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਤੁਰੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਮੁੱਕ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ, ਕੀ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ, ਕੀ ਉਸਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ? ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਸੀ?
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਇੰਨੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਧੀਏ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ...'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, 'ਅੰਮਾਚੀ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹਾਂ!'
ਉਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ। ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਡਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਖਸ਼ ਜਿਸਦੇ ਜਬਾੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਹਨੇਰੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਭੱਜਣ

ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਰਸਮ ਨਿਭਾਈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਤੈਅ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਸਿਖਾਉਣ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏਗਾ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਧੀਏ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸੌਂਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਓਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਤੂੰ ਸੋਚਦੀ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ।'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਅਤੇ ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧੀ!'
ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ, 'ਧੀਏ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ!'
ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਾਰੀ- ਵਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਸਲਾਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਔਰਤ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਲਾਹ ਈਰਖਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। 'ਕੀ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਔਰਤ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ? ਅਤੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ? ਕੀ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ?'
ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ: ਉਸ ਬਦਕਿਸਮਤ ਔਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਸੀ?
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸ ਸਰਾਪੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਕਾਂਤ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਓਪਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਕੰਢੇ ਨੇ ਉਸ ਵਰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਜੋ ਦੁਖੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈਆਂ, ਦੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਹ ਉਹ ਨੁਕਸਾਨ

ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਹਵਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉਛਾਲ ਨੇ ਵੀ ਉਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਰੇਤ ਦੇ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੰਢੇ ਦੀ ਰੇਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਕੰਬ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮਾਸੀ, ਕੀ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਔਰਤ ਭਟਕ ਗਈ ਹੈ?'
ਹਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਕਹਾਣੀਆਂ। ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਟਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਥਾ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ। ਉਸਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੱਪ ਰੇਤ 'ਤੇ ਖਿਸਕਦੇ ਹੋਏ ਝੱਗ ਅਤੇ ਝੱਗ ਕੱਢਦੇ ਸਨ। ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਗਲ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਉਸ ਕਥਾ ਦੇ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਗਾਈਆਂ।
ਉਹ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ?'
'ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਦਮੀ ਵੀ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ।'
ਲੋਕ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
ਛੋਟੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ ਚੇਚੀ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਉੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਲੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਸ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ਨਵਾਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਇੱਥੇ ਸੂਰਜ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਫਟਣ ਨਾਲ ਡੁੱਬੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਛਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸ ਸਰਾਪੀ ਔਰਤ ਦਾ ਗੀਤ

ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੀ ਉਹ ਕਿਨਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ? ਕੀ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ?
ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ? ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕੋਮਲਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ।
ਇਹ ਇੱਕ ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਚੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ। ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੀਤ ਲਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਚੰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕੀ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗੂੰਜਿਆ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਹੁਣ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਯਾਦਾਂ ਸਨ!
ਉਸ ਗਾਣੇ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈਆਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਉੱਠ ਬੈਠ ਗਈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਕੀ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਗਾਣੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਿਲਾਸੇ ਵਜੋਂ, ਰਾਹਤ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਕੀ ਸੀ? ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਰਾਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਹਰ ਰਾਤ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਢਾ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹਲਚਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗਾਇਕ ਦਾ ਦਿਲ ਅਜੇ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗੀਤ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਡਿੱਗੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਦੇ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਦੇ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ!
ਇਹ ਉਹ ਲਾਈਨਾਂ ਸਨ ਜੋ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਗਾਈਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰ ਉਸ ਗਾਣੇ ਦਾ ਸਾਰ, ਦਰਦ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨੇ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

'ਓਹ, ਪਰ ਕਿਉਂ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।'
ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਚੁੱਪੀ ਛਾਈ ਰਹੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਣਕਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਚੁੱਪੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਦਾ ਪੰਛੀ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਤੋਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਚੰਦ ਉੱਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਡਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਰੇਤ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੱਗੇ, ਇੱਕ ਕੁੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗਵਾਹ ਸਨ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੈ ਨਾ? ਉਹ ਖੇਡਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਖੇਡੀਆਂ, ਉਹ ਗੋਲੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕੇ।' ਉਸਨੇ ਭਾਰੀ ਹਉਕਾ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਦੌਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇਕੱਲੀ ਰਹਾਂਗੀ।' ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵਿੰਨ੍ਹ ਗਏ। ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਮੈਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗੀ।'
ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕੀਤੀ, 'ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਨਾਲ ਲੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰੋ ਪਈ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।
'ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ? ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਆਦਮੀ ਹੈ।'
ਘੁੱਟਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਰੂਥੰਮਾ। ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਸ ਮਿਲੇਗੀ।'
ਉਹ ਹੋਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਛੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।'
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ?
ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।'
'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਉਸਨੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇੱਛਾ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗਾਵਾਂਗਾ। ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਾਓ।'
ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਗੀਤ ਸੁਣਾਂਗੀ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਕੁਣਪੁਝਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵਾਂ।'

'ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਗਲਾ ਨਹੀਂ ਫਟਦਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।'
'ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਟੁੱਟੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ।'
'ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰੂਹਾਂ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।'
'ਹਾਂ,' ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
ਫਿਰ ਉਹ ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ।
ਚੁੱਪ-ਚਾਪ, ਉਹ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ।
ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ।

ਦਸ

ਚੱਕੀ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਲਈ ਕੁਝ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਖਰੀਦਣ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਬਚੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ।
ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਸੀ! ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ? ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇਗੀ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਤਦ ਹੀ ਰਸਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਸੁਪਾਰੀ, ਤੰਬਾਕੂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਕਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।
ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਦਿਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਉੱਥੇ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਪੁਝਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ ਲੋਕ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਲਾਨੀ ਕੋਲ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਔਰਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਅਨਾਥ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੀ ਔਰਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਕਮੀ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਫਲਤਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਇਹ ਲੋਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ?'
ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਬਿੱਟ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ।

ਕੁੰਜੀਪੇਨੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਭੇਜਦੇ ਹੋ?'
ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰੀਏ?'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ। 'ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ! ਲਾੜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ।
ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਕਮ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਤੈਅ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਰਕਮ ਪਝੱਤਰ ਰੁਪਏ ਤੈਅ ਹੈ।'
ਲਾੜੇ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨੈੱਟਸਮੈਨ ਨੂੰ ਹੀ ਇੰਨੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਲਾੜੇ ਦੇ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ। 'ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ...'
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ... ਚੱਲੋ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਇਹ ਕੀ ਹੈ?' ਅਚੂਥਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਿਤਾ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾੜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਹੈ?'
ਅਚਿਊਥਨ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਵੀ ਸੀ। ਅਚਿਊਥਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ!'
'ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਇਹ ਕੀ ਹੈ?'

ਅਚਿਊਤਨ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ?'
ਅਚਿਊਥਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਇਸ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ।
ਅਚੂਥਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਇਹ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਕਿ ਲਾੜੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਵੇਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਇਸੇ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਘਿਣਾਉਣਾ ਸੀ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੇ ਘੁੰਮਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਰਿਫ-ਰੈਫ ਹੋ?'
ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਕੰਢੇ ਦਾ ਰੱਖਿਅਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਉਸ ਦੇ ਰਿਫ-ਰੈਫ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਜੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਸਹਿਣ ਕਰਨਗੇ।
ਫਿਰ ਵੀ, ਅਚਿਊਥਨ ਕੋਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਸੀ।
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਵਾਰਾ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪੰਝੱਤਰ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਹਨ?'
ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਇਹੀ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ। ਇਸ ਲਈ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ।
ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਚੁੱਪ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ।
ਅਚੂਥਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਬੇਜਰੂਰ ਆਵਾਰਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕੋ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।'
ਅਚਿਊਥਨ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ 'ਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋ ਦੇਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸੀ, ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ।
ਪਰ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ?'
ਅਚਿਊਤਨ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।'

ਲਾੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਆਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਉਸ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਝਪਟ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?'
ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਕਹੋ, ਤੁਸੀਂ...'
ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੂੰਜਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਹੈ!'
'ਤੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ?'
'ਕੀ ਇਹ ਵਿਆਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਿਨਾਰਾ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਡਾ ਕਿਨਾਰਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇ, ਬੱਸ, ਠੀਕ ਹੈ? ਅਤੇ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਇੱਕ ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇਵੇ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ!'
ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਿੱਲ ਗਏ। ਉਹ ਕੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਚੱਕੀ ਡੂੰਘੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। 'ਓ ਮੇਰੀ ਅੰਮਾਚੀ' ਦੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰ ਭੱਜੇ। ਚੱਕੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਈ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਭੱਜਿਆ ਫਿਰਿਆ। ਕੀ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ? ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਟੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ।
ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਲੜਾਕੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
'ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਢੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ।'
ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁੜੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਘਿਣਾਉਣਾ ਰਾਜ਼ ਹੈ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਸਨ। ਅਚੂਥਨ ਨੇ ਦੰਦ ਪੀਸ ਕੇ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ, 'ਚੁੱਪ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ?'

ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਅਤੇ ਕਾਲੀਕੁੰਜੂ ਚੱਕੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਗਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਬਾਂਹ ਵਜਾ ਲਈ ਅਤੇ ਚੀਕਦੀ ਹੋਈ ਕਿਹਾ, 'ਓ ਮੇਰੀ ਧੀ!' ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ।
ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਚੱਕੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਠੀਕ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਅਤੇ ਅਚਿਊਥਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਪਝੱਤਰ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਚਿਊਥਨ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਾੜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪਲਾਨੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ। ਸਭ ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੱਪੂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਚੈਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਫਿਊਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ੁਭ ਸਮਾਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।
ਭਾਵੇਂ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਧੁੰਦਲਾਪਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੇ। ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਥਾਲੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਸੀ। ਹੋਇਆ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਹਥੇਲੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਗਈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਯਾਦ ਸੀ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਮਸ਼ੀਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ।
ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਈਆਂ। ਮੁਹੂਰਤ ਵੇਲੇ, ਚੱਕੀ ਫਿਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ।
ਇਹ ਇੱਕ ਬੁਰਾ ਸ਼ਗਨ ਸੀ, ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਕੀ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਚੱਕੀ ਫਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
ਦਾਅਵਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਆਈ। ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਧੇ ਹੀ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦਾਅਵਤ

'ਤੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਪੂ ਸਮੇਤ ਲਾੜੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚਲੇ ਗਏ।
ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਚੱਕੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਦੇ ਘਰੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਕੀ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ? ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਵੀ ਰਾਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਘਰ ਢਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪਾਹਜ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿੱਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਖੁਦ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ।' ਕੰਢੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਉਹ ਤ੍ਰਿਕੁਨਾਪੁਝਾ ਤੋਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੰਕਾਰੀ ਸਮੂਹ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ? ਜੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ।
ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਅਚੂਥਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਰੋਦੀ ਰਹੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਰੁੱਝੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਭੱਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਚੂਥਨ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਚੂਥਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਅੱਜ ਹੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਣਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?'
ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਚਿਊਥਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਅਚਿਊਥਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?'
'ਮੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?'
'ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?'

ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।'
‘ਇਹ ਮੁੰਡੇ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ,’ ਅਚਿਊਤਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।
ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਜ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ। 'ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੁਣ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।' ਅਚਿਊਥਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਿਉਂ?'
'ਕੀ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਉੱਥੇ ਹੋਵੇ?'
ਅਚਿਊਤਨ ਨੇ ਰੁੱਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦੀ ਇੱਕ ਵੀ ਔਰਤ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?' "ਅਚੁਥਨ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਾੜੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਦਿਓ," ਅਚੁਥਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ।
ਸਮਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਦੇਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ,' ਅਚੂਤਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ,' ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ।
ਅਚਿਊਤਨ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਦੇਖ ਮੁੰਡਾ, ਤੂੰ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਝਿਜਕਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸੀ? ਜੋ ਵੀ ਸੀ, ਪਲਾਨੀ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਡੋਲ ਸੀ।
ਅਚਿਊਤਨ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਹੋਗੇ? ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਉਂ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ?"

ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਪਲਾਨੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ, 'ਦੇਖੋ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਜੀਭ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਬੇਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ।
ਅਚਿਊਤਨ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, 'ਕੁਝ ਕਹਾਂਗਾ, ਕੀ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਅਚਿਊਤਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ। ਉਸਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਾਕ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, 'ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਣਕਿਆਸਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਇੰਨਾ ਸਖ਼ਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਪਿੱਟ ਕੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਪੁੱਤਰ, ਉਸ ਔਰਤ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ।'
ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ!' ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।
ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਚੂਥਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਪਰ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਚੂਥਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ, 'ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ। ਪਰ ਇਹ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਘਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।
'ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'
ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿੜ ਫੈਸਲਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਉਸਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ 'ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਰੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਦਿਲ ਨੂੰ

ਛੂਹ ਸਕਦੀ ਸੀ। 'ਬੇਟਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਬਣੋਗੇ।'
ਪਲਾਨੀ ਅਡੋਲ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਜੇ ਅਚਿਊਥਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਦਿਲ ਪਿਘਲ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਚੂਤਨ ਦਾ ਵੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ! ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਕੋਮਲਤਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਨਾਥ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ?' ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਪਤੀ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਵਾਰਾਗਰਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਇੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ - ਪਲਾਨੀ ਇੰਨਾ ਬੇਰਹਿਮ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਸ਼ਾਇਦ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ - ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ - ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ 'ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ।
ਅਚਿਊਤਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਇੱਕ ਹੱਲ ਸੋਚਿਆ, 'ਪਲਾਨੀ, ਤੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਕਿਉਂ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਿਓ!' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਓ...'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਖੁਦ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੁੜੀ, ਕੀ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ? ਜਾਂ, ਤੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈਂ? ਇੱਥੇ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਲਈ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਉਹ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾੜੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ...'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਡਰ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ... ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਹ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਸਾਰੇ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਚਾਰੀ ਬੱਚੀ! ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ!'
ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਗਈ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮੂੰਹ ਰੱਖ ਕੇ ਰੋਈ। ਚੱਕੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁੜਬੁੜਾਈ।
'ਤੂੰ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਧੀਏ?'
ਉਹ ਉਦੋਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਰੋ ਪਈ, 'ਮੈਂ... ਮੈਂ... ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ, ਅੰਮਾਚੀ!'
ਚੱਕੀ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲ ਪਈ, 'ਮੇਰੀ ਧੀ, ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹੇਂਗਾ...'
ਔਰਤ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਹੀਂ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਡਰ ਸੀ। ਮਾਂ ਉਸ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਖੇਡਦੇ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਮੇਰੀ ਧੀ, ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ, 'ਤੂੰ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ, ਹੈ ਨਾ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿੰਮਤ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।'
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮਾਂ-ਧੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗਲੇ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕਰੂਥੰਮਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝਟਕੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਉੱਥੇ ਪਈ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੋ,' ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।
ਪਲਾਨੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਲੈਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਸੋਗ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਰੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ।
ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ, ਚੱਕੀ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।
ਦੰਦ ਪੀਸਦੇ ਹੋਏ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਗਰਜਿਆ, 'ਉਹ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ!'
ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, 'ਚੇਚੀ!'
ਨਲਪੰਨੂ ਅਤੇ ਕਲੀਕੁੰਜੂ ਚੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਖ਼ਤਰੇ ਅਤੇ ਪਰਤਾਵੇ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈ ਸੀ?
ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਕਿਨਾਰੇ ਛੱਡ ਗਈ।
ਕੀ ਉਹ ਗੀਤ ਉਸ ਕੰਢੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗੂੰਜੇਗਾ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਉੱਥੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

□□□ □□

ਗਿਆਰਾਂ

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਅਜੀਬ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਮੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਅੰਡਰਕਰੰਟ ਸੀ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਿਆਨਕ ਭੰਵਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਰੇਤ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਸੀ।
ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਈ ਲੋਕ ਆਏ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਝਿਜਕ ਗਈ।
ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗੀ?
ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਸਾਰਡੀਨ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਇੱਕ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਨ।
ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭਾਂਡਾ, ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਕੜਾਹੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੜਛੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਸੀ! ਇਸਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕੁਝ ਚੌਲ, ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਨਮਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਚੌਲ ਉਬਾਲ ਲਏ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛਾਣ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਛਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਥੀਲ ਬਣਾਈ। ਉਸਨੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਕੜਾਹੀਆਂ ਗੁਆਂਢੀ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਈਆਂ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀਸਣ ਵਾਲੇ ਪੱਥਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪਾਰ ਚਲੀ ਗਈ।
ਉੱਤਰੀ ਘਰ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ!'
ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਥੇ ਵੀ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ ਇਹੀ ਸੁਣਦੀ ਸੀ। ਜਾਂ, ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਰਾਜ਼ ਪਤਾ ਸੀ?
ਉੱਥੇ ਔਰਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਜਾਲਸਾਜ਼ ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ

ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?
ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸ਼ਾਇਦ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਾ ਹੋਣ!' ਕੋਚੱਕੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੌਰਾਨ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। 'ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹਨ; ਪੈਸੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ!'
ਵਾਵਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ?' ਕੋਚੱਕੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ?'
ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ!'
ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਠਾ ਕੁਝ ਜਾਣਦੀ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਕੋਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਕੋਠੇ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ, 'ਕੁੜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਸਵਾ ਹੋਵੇਗੀ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ!'
ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਈ। 'ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ?'
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੋਠਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ।
ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਚੌਲ ਅਤੇ ਕੜੀ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਔਰਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜੀਵ ਹੋਵੇ।
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਕੋਈ ਧੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ? ਕੀ ਇੱਕ ਮਾਂ ਇੱਕ ਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਇਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਗੱਪਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਸੰਦੀਦਾ ਟੁਕੜਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ: ਉਹ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਘਟੀਆ ਜੀਵ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ... ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ?
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ

ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦੇ ਸਨ: 'ਉਹ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਇਹ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਕੋਈ ਧੀ ਉਸ ਵਰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੀ? ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਰਾਪ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਘਰ ਛੱਡ ਗਈ ਸੀ।
ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਇਹੀ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕੱਪ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲਣ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਹਿਣ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੀਮਤ ਸਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਉਸ ਸਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ; ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ?
ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁੱਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ? ਕੌਣ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸ ਸਕੇਗੀ? ਕੀ ਉਹ ਸਹੀ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕੇਗੀ? ਇਹ ਸਭ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ, ਅਸਥਿਰ ਸੀ...
ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।
ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਆਈ ਸੀ: ਕੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ? ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ।
ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਜਾਣ ਲਈ ਲਗਭਗ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ? ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਮਾਉਂਦੀ? ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਣ ਕਰਦੀ? ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਬੇਰਹਿਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਸੀ?

ਉਸਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਨਾਪਸੰਦ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਨਾਪਸੰਦ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਸਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਮਛੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇੱਕ ਆਮ ਮਛੇਰੇ ਔਰਤ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਇਹੀ ਡਰ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜੋ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦੇਣਗੇ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਹੁਣ ਠੋਸ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।
ਕਾਸ਼ ਪਲਾਨੀ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਇਹੀ ਉਸਦਾ ਡਰ ਸੀ।
ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕੇਗੀ।
ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਦਾ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ? ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕੰਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ? ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੁੰਦਾ।
ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਈ, ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਘਰ ਆਈ। ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਚੌਲ ਅਤੇ ਕੜੀ ਪਰੋਸੇ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੜੀ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗੀ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਕੀ ਉਹ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਖਾਧਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਸੀ। ਉਹ ਰਸੋਈ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਬੋਲੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ: 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂਗੀ।'
'ਦੂਜੀ ਕੜੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।'
'ਚੌਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰੀਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।'

ਉਸ ਕੋਲ ਚੌਲ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਕੜਛੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਥੀਲ ਬਣਾਈ ਸੀ ਉਹ ਇੰਨੀ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੜਾਹੀ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਵੀ ਪੀਸਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਈ। ਫਿਰ, 'ਸਾਨੂੰ ਭਾਂਡੇ, ਕੜਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।'
"ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।"
'ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ।'
ਉਸਨੇ ਉਹੀ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਰੋਸਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਚੌਲ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡੰਡਾ ਪਰੋਸਿਆ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੌਲ ਹਨ।'
'ਤਾਂ ਕੀ? ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਥੀਅਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ? ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ।'
'ਥੀਅਲ ਬਹੁਤ ਸੁਆਦੀ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਚੌਲ ਖਾਧੇ?'
'ਕੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੈ? ਓ ਮੇਰੇ ਰੱਬਾ...'
'ਮੈਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।'
ਨਵੀਂ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸ਼ਰਮੀਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਖੁਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਪਲਾਨੀ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕਤਾ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਦਿਲ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਵਰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁੱਖੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਕੋਮਲ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਚਮਕ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ?
ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੁਝ ਚੌਲ ਪਰੋਸੇ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਧੋਤੇ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਬੀੜੀ ਜਗਾਈ, ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਿਓ।'
ਉਹ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਉਸ ਕਲੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ।
'ਇਹ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਾਧਾ ਹੈ।'
'ਮੈਂ ਭਰ ਗਿਆ ਹਾਂ।'

ਉਸਨੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। 'ਕੀ ਚੌਲ ਨਹੀਂ ਬਚੇ?'
'ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।'
‘ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।’ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਡੰਡਾ ਪਰੋਸਿਆ। ਬਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਸ ਹੋ ਗਿਆ।’ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਉਹੀ ਖਾਧਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਰੋਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।
ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਵੀ ਇੱਕ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਾਂਡੇ ਧੋ ਚੁੱਕੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ!'
'ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਹਨ?'
ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਥੈਲੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣੇ। ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਕਮਾਏ ਅਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਸੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਉਧਾਰ ਲਏ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸਾ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਸ ਇਹੀ ਬਚਿਆ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ?'
'ਪੰਜਾਹ!'
'ਸਾਡੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸੱਠ ਹਨ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਆਂਢੀ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਭਰਿਆ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ!'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਿੱਸਾ ਵਧਾ ਕੇ ਸੱਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਘਰ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?'
'ਹਾਂ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੁਣੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਕੜਾਹੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੱਲ!'

ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਚਟਾਈ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਕੋਲ ਗਈ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਥੇ ਆਓ।'
ਉਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕੱਸ ਕੇ ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਸਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਝੁਕ ਗਈਆਂ, ਉਸਦਾ ਸਾਹ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਅਟਕ ਗਿਆ, ਉਹ ਲਗਭਗ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਸਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਛੋਹ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅਧੀਨਗੀ, ਉਸ ਸਾਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਇਹ ਸਭ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਲਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖੇਗੀ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਉਸ ਸੁਸਤ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ ਪਈ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਖੂਨ ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭੁੱਖਾਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸਨ; ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਰੋਕ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਡਰ ਵੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਡਰ ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੁੰਨ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਬੇਰੋਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਾਲਚ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੁੜੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚੇਗਾ?
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਬੇਰਹਿਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ? ਉਹ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਹ ਇੰਨੀ ਬੇਕਾਬੂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜਮੀ ਔਰਤ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਮਿੰਟ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਜੀਵਨ-ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਆਵੇਗਾ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ, 'ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਦਾਨ ਖੇਡਿਆ ਹੈ?'

ਉਹ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ, 'ਨਹੀਂ।' ਪਰ ਕੀ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ?
ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।
ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਉਹ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ? ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ।
ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ? ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਜਨਬੀ ਹੁੰਦਾ, ਕੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਲਾਪਰਵਾਹ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਬਣ ਜਾਵੇਂਗੀ? ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਹ ਬੇਯਕੀਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਭੁੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਆਮ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਕੰਢੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਔਰਤਾਂ ਸਨ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਬੋਲੀ: ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਯਾਨੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਇੱਕ ਹਲਚਲ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਇੱਛਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬੇਰਹਿਮ ਔਰਤ ਬਣ ਗਏ। ਤੁਸੀਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਏ। ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।
ਕੀ ਉਹ ਪਿਆਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨਾ ਉਤੇਜਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ?
ਜਿਸ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਡਰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ।
ਪਲਾਨੀ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?' ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜੋ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਜੋ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਉਸਨੂੰ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।’ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਸੂਚੀ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਲੇਟ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਹ ਇਸ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਉਹ, ਇੱਕ ਪਤਨੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕੇਗੀ... ਇਹ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ!

ਉਸਦਾ ਗੀਤ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੇਚੈਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ? ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਘਰ ਭਾਂਡੇ, ਕੜਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕੜਾਹੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਛੇੜਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸ ਲੱਭਿਆ। ਭਾਂਡਾ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰੇੜਾਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਉੱਤਮ ਘਰੇਲੂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ। ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਕੜਾਹੀਆਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਹਨ?'
ਉਹ ਹੱਸ ਪਈ। ਇਹ ਸਭ ਮਜ਼ਾਕ ਸੀ।
ਉਸ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ! ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੂਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛ ਸਕੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣਾ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ? ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ!'
ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਛੱਡਣਾ ਇੱਕ ਅਣਉਚਿਤ ਕੰਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ। ਜੋ ਲੋਕ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਉਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ।
ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ?' ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੀ।'
ਉਸ 'ਹਾਂ' ਦਾ ਕਾਰਨ ਲੁਕਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ।
ਫਿਰ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ। 'ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ! ਉਹ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੇਗਾ।'
ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਹੁੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਲਾਲਚੀ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਆਦਮੀ ਹੈ! ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਵੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਡਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ!'
ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਲੀ। 'ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੀ ਦੌਲਤ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮਛੇਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੰਵਰ ਦੇ ਚੂਸਣ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਾਂਗ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕੀ। ਉਹ ਇੱਛਾ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕਾਸ਼ ਉਸਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਪਲਾਨੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗਾ।
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਮਰ ਕਿਉਂ ਬਣਾਵਾਂਗਾ? ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।’ ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਬਾਕੀ ਸੀ। 'ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਡਰਪੋਕ ਹੈ!' ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਗਏ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਦਮੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦਾ।'
ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ, ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿੜ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ: ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਾਂ। ਉਸਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਤਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ।
ਉਸਦਾ ਉਸਦੇ ਸਿਵਾਏ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਦੀ ਸੀ।
ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਫਲਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਪਿਆਰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ

ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਪਰ ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਕੀ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ? ਜੇ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਝੜਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਤੀਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਦਰਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸਹਿਮਤੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਇਕੱਠੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ।'
ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਝਲਕ 'ਤੇ, ਕਿਨਾਰਾ ਚੀਕਾਂ ਅਤੇ ਚੀਕਾਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਸਿੱਖ ਲਏ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਬਕ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।
ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਧੇ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?'
ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ।
'ਹਮ... ਕਿਉਂ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹੇ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ...'
'ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ?'
'ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?' ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ?' ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੁਦ ਵੀ ਨਹਾਇਆ।
ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਨਹਾ ਲਿਆ, ਮੁੰਡੇ?'

ਬਾਰਾਂ

ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬਕ ਸਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਵੱਖਰੇ ਰੱਖੇ ਸਨ।
ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਇਕੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ, ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋ ਕਰੀ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ।
ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਰਡੀਨ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਤੀਹ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਅਯੱਪਨ ਨੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਅਸੀਂ ਹਰੀਪਦ 'ਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਜਾਈਏ?'
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੁਰਾਈ ਸੀ! ਇਕੱਲੀ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਵੇਲੁਥਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹੇ ਪਲਾਨੀ, ਤੂੰ ਏਨਾ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹੈਂ?'
ਆਂਡਿਕੁੰਜੂ ਨੇ ਛੇੜਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਦੁਲਹਨ ਚੌਲ ਅਤੇ ਕਰੀ ਲੈ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਥੇ ਖਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ।' ‘ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ?’ ਕੋਚੈਯੱਪਨ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਨ। ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਆਮ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ! ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖਾਓ ਵੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਸਵਾਦ ਹੋਵੇਗਾ!'
ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਨਹਾ ਚੁੱਕੇ, ਵੇਲੁਥਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਪਲਾਨੀ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆ ਰਹੇ ਹੋ?' ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਹਾਂ!'

ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ।
ਸਮੂਹ ਸੜਕ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰੀਪਦ ਲਈ ਬੱਸ ਫੜੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਨਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਗਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਵੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਸੇ ਪਲ, ਆਂਦੀ ਦੀ ਮਛੇਰੀ ਪਾਰੂ ਉੱਥੇ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, 'ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ? ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈਂ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈ। 'ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ।' ਪਾਰੂ ਸਮਝ ਗਈ। 'ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਹੈ ਨਾ? ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹਰੀਪਦ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਹਨ, ਬੱਚੇ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵੀ ਲਗਭਗ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਲਾਪੁਝਾ ਜਾਣਗੇ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਫ਼ਰਕ ਸੀ। ਪਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਉਸ ਦਿਨ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪਾਰੂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਉਹ ਹਰੀਪਦ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਝੰਜੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਪਾਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਵੈਸੇ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਛਿਆਰਾ ਹਰੀਪਦ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਲੰਬਾਈ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਲਿਆਵੇਗਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਰ ਚੇਚੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੀਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਭਾਂਡੇ ਹਨ!'
ਪਾਰੂ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹਨ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਭ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਆਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਜਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਾਂਗੇ!' ਇੱਕ ਕੁੱਤਾ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਇਆ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਉਹ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪਲਾਨੀ ਘਰ ਆਇਆ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੈਕੇਟ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਹ

ਪਸੰਦ ਆਵੇਗਾ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਆਈਆਂ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵਿਅੰਗ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੇਖੋ...'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੈਕੇਟ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾੜਿਆ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਲ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?'
ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਉਹ ਹੱਸ ਪਈ।
ਇਹ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਕਸਾਵੂ ਨੇਰੀਆਥੁ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢੱਕ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਜਾਵਟੀ ਜ਼ਰੀ ਬਾਰਡਰ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਹ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਸੀ! ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਅਜਿਹੇ ਟੁਕੜੇ ਖਰੀਦੇ ਸਨ। ਵੇਲੁਥਾਕੁੰਜੂ, ਵੇਲਾਯੁਧਨ, ਕੋਚੁਰਮਨ, ਅਯੱਪਨ ਅਤੇ ਉਹ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲਿਆ ਸੀ।
ਵੇਲਯੁਧਨ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬਿਮਾਰ ਸੀ; ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਵਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਰੂ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਸੀ, ਪਾਰੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਯੱਪਨ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਘਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਟੁਕੜੇ ਸਨ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦਿਲੋਂ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੀਣ ਲਈ ਇੱਕ ਭਾਂਡਾ ਜਾਂ ਗਲਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਨਵੇਂ ਨੇਰੀਆਥੂ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ?'
ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਹਾਸੇ ਦੀ ਦਿਲਕਸ਼ਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਖਰੀਦਿਆ?'
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ?'
"ਮੰਨਾਰਸ਼ਾਲਾ ਅਇਲੀਅਮ ਜਾਣ ਲਈ। ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ।"
ਪਲਾਨੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਝਲਕਦੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਉਸਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ 'ਤੇ। ਉਹ ਮੁੜੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਉਸਦੇ ਕੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਪਈ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੁੰਡੂ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ।
ਪਲਾਨੀ ਕੁਝ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਪਸੀਨੇ ਅਤੇ ਮੈਲ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹਾਂ!'
ਭਾਵੇਂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਭਾਂਡਾ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਨੇਰੀਆਥੂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣਾ ਗਲਤ ਸੀ? ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਜਿਆ ਅਤੇ ਸਜਿਆ ਦੇਖਣਾ। ਕੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੀ? ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਘਰ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੀ? ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਹਾਂ। ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।
ਉਸਨੇ ਨੇਰੀਆਥੂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਝਿੜਕਣ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਇੱਕ ਕੱਸ ਕੇ ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੁੱਲ੍ਹ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਨ। ਅੱਖਾਂ ਸੁਸਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕਸਾਵੂ ਨੇਰੀਆਥੁ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਕਟੋਰੀਆਂ, ਜੱਗਾਂ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਹ ਕਸਾਵੂ ਨੇਰੀਆਥੁ ਦੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਝਟਕੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਥਾਲੀ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਚਮਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਲਾ ਲਪੇਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਿਆ।
'ਓਹ, ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗੇਂਦ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ!'
ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਇਹ ਇੱਕ ਗੇਂਦ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਘੁੰਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗੇਂਦ ਦਾ ਆਕਾਰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ।
ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਗੇਂਦ ਰੋਲ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਈ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਓ, ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਗੇਂਦ ਪਾਈ ਸੀ?'
ਮਜ਼ਾਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹੱਸਦਾ ਰੱਖਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਨੇਰੀਆਥੂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਝਿੜਕਣ ਲਈ ਨਿਕਲੀ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਲਾਊਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸਾੜੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ!'
ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਘੱਟ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਹੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅੱਜ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ?'
'ਦਸ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ।'

'ਹੁਣ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀ ਬਚਿਆ ਹੈ?'
"ਉਸ ਬੇੜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਪੈਕੇਟ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕੱਢੋ ਅਤੇ ਗਿਣੋ!" ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੈਕੇਟ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣ ਲਏ। ਦੋ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਅਠਾਈ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ! ਪਰ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਝਿਜਕ ਰਹੀ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਝੁਕ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡਾ ਬੈੱਡਰੂਮ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹੋਣ?'
‘ਨਹੀਂ!’ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
'ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸ ਲੋੜ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਲੋਂ ਹੱਸ ਪਈ। ਉਹ ਅਨਾਥ, ਬੇਸਹਾਰਾ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਮਛੇਰਾ ਪਲਾਨੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੋਹ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।
ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ!'
ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੀ!'
'ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਪੀਣ ਜਾਂ ਚੌਲ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ?'
ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੀ ਕਰਦਾ ਸੀ?
'ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੋਣਗੇ।'
ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਭੋਲਾ ਬੱਚਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ - ਕੀ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਹਰ ਮਛੇਰਾ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ? ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ।

ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਜੇ ਇਸ ਕੰਢੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਛੇਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹੋਣਗੇ... ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਝਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ?'
ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ। 'ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ?' ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਮਛੇਰੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਗਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਸੈਂਕੜੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਣਗਿਣਤ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜਦੇ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਸਮਝ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਕਮਾਏ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਲੋਕ ਭੁੱਖੇ ਕਿਉਂ ਮਰਦੇ? ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਹ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਸੀ ਜੋ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਆਇਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਤਰਕ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਬਚਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ? ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਝੂਠ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੀ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਉਸਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸੀਸ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ!'
ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?'
'ਇਹ ਤਾਂ ਸਹਿਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ। ਅਚਾਨਕ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਗਾਰਾ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਦਰਦ ਜੋ ਉਸਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਕਿਵੇਂ ਆਏ? ਉਹ ਬੇਦਾਗ਼ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ।

ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ?'
ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੇਰਾ ਲਾਲਚ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹੋਣਾ! ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ!'
ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣਾ ਅਣਉਚਿਤ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਘਰੋਂ ਉਦੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇ?'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, 'ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੀ ਲਾੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਛੇੜਨਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਡੰਗ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ। ਉਸਦਾ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਬਦਲ ਗਿਆ।
"ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ?"
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ।
'ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਠੀਕ? ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਨਾਥ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਰੋਣ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਨਾਰੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਓ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਭਾਰ ਦੇਈਏ। ਜੇ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਲਈ ਸੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹੀ ਹੋਇਆ।'
ਇਹ ਇੱਕ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਜੋ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਉਹ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਫਿਰ ਵੀ, ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੋਈ। ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਉਸ ਰੋਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਉੱਥੇ ਬੈਠੀ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਸਿਰਫ਼ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ? ਕਿਧਰੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਆਈ: 'ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ!'

ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਦਿਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।'
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਉਹੀ ਪੱਪੂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ!'
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਵਹਾਏ ਗਏ; ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।
ਇੱਕ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਧੁੰਦ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਬੇਚੈਨੀ ਜੋ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਫੈਲੀ ਰਹੀ। ਉਸਦੇ ਰੋਣ-ਪਿੱਟਣ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੁਸੀਬਤ ਭਰੀ ਚੀਕ ਆਈ, 'ਮੈਂ... ਮੈਂ... ਮੈਂ ਕਿਨਾਰੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹਾਂ!'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੇ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣ। ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕਣ ਅਤੇ ਰੀਂਗਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ; ਅਣਜਾਣ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਾਖਸ਼ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਜਬਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਣਗੇ ਅਤੇ ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਹਵਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਗੇ; ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਜੋਂ ਜੀਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਸਦੀ ਚੌੜੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, "ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ..." ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਕੋਲਾ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਾਲੇ ਭੇਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਚੁਟਕਲੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਗੱਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਉਸ ਰਾਤ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਭੇਤ ਪਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਇਹ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਦਾ? ਪਰ ਜੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਿਆ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ? ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਝੂਠੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸੱਚ ਦੱਸਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ।
ਇਹ ਇੱਕ ਦੁਬਿਧਾ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ'? ਕੀ ਕਿਸੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਇਹ ਸੁਣਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇਗੀ? ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ: 'ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਸੀ'? ਉਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਯਾਦ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਕਰਦੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, 'ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ'? ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ! ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਘਿਣਾਉਣੇ ਆਦਮੀ ਵਜੋਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਇੱਕ ਘਿਣਾਉਣੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ, ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖੀ। ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਸਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤੁਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਝੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਉਸਦਾ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ... ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਬੋਲਣ ਲਈ ਹਿੱਲ ਗਏ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਪਛਾਣਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮੂਲ ਬੋਲਿਆ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ!'
ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਹੀ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਾਗ ਪਈ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ।' ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੌਣ?'
ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ, 'ਮੇਰਾ ਮਛਿਆਰਾ!'
ਕੁੱਕੜ ਨੇ ਬਾਂਗ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਨਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।
ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ! ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉੱਠਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!'

ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਮਜ਼ਾਕ! ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
'ਓਏ ਚੁੱਪ ਕਰ, ਵੇਲਾਯੁਧਾ ਚੇਤਾ!'
ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਓਏ ਮੁੰਡੇ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਝਿੜਕ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?' ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵੇਲਯੁਧਨ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਉਠਾਏਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਈ। ਪਲਾਨੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੱਛੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਭੱਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਦੇ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੱਪੂ ਹਲਕਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਤਾਂ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਛਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਗਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਂਡੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?'
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੱਪੂਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਪਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਛਾਲ ਮਾਰਦੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਰਹੀ। ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਭੂਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿਸਹੱਦਾ ਉਸਦਾ ਟੀਚਾ ਸੀ।
ਕੁਮਾਰੂ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਿਆ। 'ਤੂੰ ਕੁੱਤੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ! ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ...' ਕੁਮਾਰੂ ਨੇ ਪਲਾਨੀ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ। 'ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈ! ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪਤਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ ਹੈ! ਤੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਇਹੀ ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਹਨ!'
ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਡੌਂਗੀ ਉਸ ਤੋਂ ਫੜ ਲਈ। ਉਹ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਆਂਡੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਮੋੜ ਲਿਆ।
ਪਲਾਨੀ ਚੁੱਪ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਲੰਬੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੇ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫਸ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ।
ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਪਲਾਨੀ?'

ਸਾਰੇ ਇਹੀ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ!'
ਆਂਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਟਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਹਨ!'
ਕੁਮਾਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਡੁਬੋ ਦੇਵੇਗਾ।'
ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭੂਤ ਨੇ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੱਸ!

ਤੇਰਾਂ

ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਲਾੜੀ ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦਾ ਉਸਦੇ ਘਰ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸੁਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੰਗਾ ਗੁਆਂਢੀ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਘਰ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੱਕੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਜਵਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।
ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਚੱਕੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲੇਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ! ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ!'
ਇੱਕ ਦੁਖੀ ਚੱਕੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦਿਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਝਪਟ ਮਾਰੀ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜ ਪਿਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਘਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘੱਟ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬੁਰਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ।

ਤ੍ਰਿਕੁਣਪੁਝਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਾ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸੱਦਾ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਇਸ

ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਵੇਗਾ? ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, 'ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ?'
ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਅਸੀਂ ਪਾਰ ਚੱਲੀਏ?'
‘ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਨਾ!’ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਜੋ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਥੱਪੜ ਵਾਂਗ ਵੱਜਿਆ।
ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨਾ ਸਖ਼ਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤਾਜ਼ੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਚੌਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਨੂੰ ਚੱਕਣ ਵਰਗਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਮੁਸਕਰਾਈ। 'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ?'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹਮ... ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ?'
'ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਛੇਰੇ ਪਤੀ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ!'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗਾ!'
ਹੋਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ ਮੌਕਾ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?'
ਉਸਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਸੀ, 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ, ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰੋ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲਿਸ਼ਕ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੰਬ ਗਈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਸੀ, 'ਅੱਛਾ ਸਵਰਗ, ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?'
ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਬੀਤਦੇ ਗਏ, ਨਾ ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਦੀਆਂ ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਉਹ ਰੂਹਾਂ ਰੋ ਪਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਇਕੱਲੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਰੋ ਪਈ। ਚੱਕੀ ਦਾ ਦਿਲ ਸੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੜ ਗਿਆ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਾਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਚੱਕੀ ਨੇ

ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋ ਪਈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਰੋਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਈ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਹੁਤ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਰੋਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ... ਮੈਂ... ਮੈਂ ਮਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਬੌਸ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੱਕੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਚੱਕੀ? ਤੂੰ ਇੰਨਾ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ!'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮੰਜੇ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਚੱਕੀ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਕਹੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਬੌਸ!'
ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।
ਇਹ ਉਹ ਪੈਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਲਾਲਚੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਆਦਮੀ ਸੀ।
'ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਬੇਸਹਾਰਾ ਬੰਦਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ!' 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ!'
'ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਿਟਲ ਬੌਸ!'
ਉਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ।
ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ!'
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, 'ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।'
ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੱਧ ਗਈ। ਅਤੇ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਉਸਦੀ ਧੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਉਸਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗੀ? ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਤੀਤ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ? ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ

ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗੀ?
ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ। "ਇੰਝ ਨਾ ਸੋਚ। ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਵਰਕਰ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੇਗਾ।"
ਉਸਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਚੱਕੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਕੰਢੇ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰਦੇ ਸੀ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਮਲ ਸੁਰ ਉੱਠਿਆ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਜਾਗ ਪਈਆਂ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਪਿਆਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਦੋਵਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੋਹਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਚੱਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਨੇ ਕਦੇ ਮੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ।' ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਹੈ।' ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਜਾਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ?' ਚੱਕੀ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ!'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖੀ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਹਤ ਆਈ। ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਇਸ ਕੰਢੇ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਉੱਗ ਪਈਆਂ। ਕੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਦੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਵੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਇਹ ਚਾਹੇਗੀ? ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਸੀ।
ਉਸ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਮਾਂ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਦੁਲਹਨ ਲੱਭਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'

ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਿੱਟ ਗੂੰਜਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਰਾਤ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
'ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਤੈਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਮਛਿਆਰਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੰਬ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉੱਪਰੋਂ ਆਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਾਂ, ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਸੀ? ਨਹੀਂ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। 'ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਚੱਕੀ ਮਰ ਰਹੀ ਸੀ; ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ; ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਸੀ? ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਭੈਣ-ਭਰਾ!
ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਕੀ ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਭਰਾ ਰਹੇਗਾ? ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭਰਾ!'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਬੂੰਦਾਂ-ਬੂੰਦਾਂ ਡਿੱਗਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਚੱਕੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਕਿਉਂ ਵਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ ਦੱਸਿਆ। 'ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਤੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹੀ ਤੇਰੇ ਉਸ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮਾਪ ਹੈ, ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਗਲਾ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪਲ ਬੀਤ ਗਏ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੁੱਤਰ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਹਾਂ।'
'ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਭਰਾ-ਭੈਣ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ!'
ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਚੱਕੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਉਹ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਮਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੀ...'

ਚੱਕੀ ਹੋਰ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਭਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦਾ ਭਰਾ! ਅਤੇ ਜੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ! ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਚੱਕੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ! ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।
ਉਸ ਰਾਤ ਚੱਕੀ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣਿਆ।

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਔਖਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੱਛੀਆਂ ਘੱਟ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਖਾਦਰ ਬੌਸ ਤੋਂ ਉਸ ਮੱਛੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਚੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਖਾਦਰ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਉਹ ਨੁਕਸਾਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਉਸ ਦਿਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਨਾਂ ਲਈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਗਤੀ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਦੌੜਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹੁਣ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੰਬ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਕੋਲ ਹੁਣ ਉਸ ਤੰਗ ਤਖ਼ਤੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਪਕੜ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਣਗੇ?
ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦੌੜ ਨਾ ਸਕਣ; ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਣ। ਇਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਤੈਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਛਾਲ ਮਾਰਦੀ, ਦੌੜਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਉਂ।
'ਚਲੋ ਵਾਪਸ ਚੱਲੀਏ; ਅੱਜ ਲਈ ਇੰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕਦੇ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ'! ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਚੱਪੂ ਨਾਲ ਠੋਕਰ ਖਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਚੱਪੂ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ।
ਉਸ ਦਿਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਕੈਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਘਰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਦੀ ਚਾਲ ਸੀ।
ਕੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਗੜ ਗਈਆਂ ਸਨ? ਪੰਚਮੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੌਲ ਪਕਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦ ਦੀਆਂ ਕਰੀਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਅੰਦਰੋਂ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, 'ਧੀਏ, ਖਾਣਾ ਪਰੋਸ; ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।'
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਚੌਲ ਅਤੇ ਕਰੀ ਕੱਢੇ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਭਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਆਦ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ 'ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣਾ' ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਠਿਆ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅੰਮਾਚੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਚੱਕੀ ਕੋਲ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਆ ਗਏ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਹੈ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਹਾਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇੰਨੀ ਇੱਛਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ?'
'ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?'
ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?'
ਕੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ? ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ? ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਧੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਭਵਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੱਕੀ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਉਹ ਚੱਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। 'ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਥਿੜਕ ਗਈਆਂ!'
ਚੱਕੀ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹਾਦਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਾਪਰੇਗਾ। ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਚੱਕੀ?’ ਇੱਕ ਬੇਵੱਸ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਹੋਰ ਕਿਸ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ? ਉਹ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਹੁਣ ਲੇਟ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ! ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਆਦਮੀ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆ, ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। 'ਇਹ ਨਾ ਕਹੋ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ?'
ਉਸਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਪਕੜ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਹਿੱਲ ਗਈ, ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਸ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੀ, ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, 'ਤੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ!'
ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ! ਚੱਕੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਧੀਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਚੱਕੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਿਹਾ? ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਓ?'
ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ।
'ਕੁਝ ਤਾਂ ਬੋਲ, ਚੱਕੀ।'
ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਡਰ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਜਗਾਇਆ। 'ਚੱਕੀ!'
ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹੋ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੱਕੀ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਅਜੇ ਵੀ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਅਤੇ ਕੱਸੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਚੌਦਾਂ

ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ!' ਚੱਕੀ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਚਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸੋਗ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ?
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ।
ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?'
ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੋਗ ਮਨਾ ਰਹੇ ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਿਆ।
‘ਨਹੀਂ!’ ਇੱਕ ਗਰਜ।
ਚੇਮਬੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।
ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਗਲਤ। ਜਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੱਲ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ।
'ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਦਰੱਖਤ ਵਾਂਗ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਖੈਰ, ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ!'
ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹਰ ਕੋਈ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਬੇਰਹਿਮ ਸੀ।
ਸਿਰਫ਼ ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਚੇਚੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸੀ? ਪਰ ਕਿਸਨੇ ਉਸਦੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ?
ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਰੂਥੰਮਾ ਲਈ ਸੋਗ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ! ਜੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੁੱਛੇਗੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਮੇਰੇ ਬੌਸਮੈਨ!'
ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੀ ਉਹ ਔਰਤ ਜੋ ਉੱਥੇ ਮਰੀ ਪਈ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਮਾਫ਼ ਕਰੇਗੀ?

ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ; ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਵਰਗਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਸੀ।
ਉਸ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਝੌਂਪੜੀ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਵਾ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਲਹਿਰਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ... ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ? ਕਿਉਂ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ? ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ? ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਕੀ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ?
ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ? ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨਿਡਰਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਹੋਵੇਗੀ?
ਜਦੋਂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ? ਕੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਹੁੰਦਾ?
ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਤ੍ਰਿਕੁਣਪੁਝਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੇਖਿਆ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਮਛੇਰਾ ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ।
'ਤੁਸੀਂ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹੋ, ਲਿਟਲ ਬੌਸ?'
ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ ਹੈ।'
ਕੋਚੂਨਾਥਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ। ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਕੋਚੂਨਾਥਨ ਨੇ ਚੱਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਪਰ ਲਿਟਲ ਬੌਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਣੀ ਪਈ? ਕੀ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਮਛੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ?'
ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਨਬੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛੇਗਾ, ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਲਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।'

ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੱਸਿਆ। ਪਰ ਕੋਚੂਨਾਥਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਬੌਸ?'
ਇਸਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਭਰਾ ਵਜੋਂ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਦੱਸਦਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੀ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਭਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰਾ ਕਿਉਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਜਵਾਬ ਲਈ ਝਿਜਕਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਚੂਨਾਥਨ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ।
ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੇਗੀ?
ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਚੁੱਪ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਜੀਭ ਸੁੱਕ ਗਈ। ਉਸਦਾ ਗਲਾ ਸੁੱਕ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲੀ - ਕਰੂਥੰਮਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਦੀ ਕਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। 'ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ?' ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ।
ਪਾਰੀਕੁਟੀ ਨੇ ਕਰੁਥੰਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਲਈ।
'ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ!'
'ਮੈਂ? ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ?'
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ?'
'WHO?'
'ਮੈਂ... ਮੈਂ... ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ।'
ਚੁੱਪ! ਇਹ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਸੰਘਣਾ।
'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਚੀਕਦੀ ਹੋਈ ਚੀਕ ਉੱਠੀ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇਗਾ?'
ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।'
ਉਹ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦੱਸੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਇੰਨੇ ਅਚਾਨਕ ਅਜਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਕਰੂਥੰਮਾ?'
ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਵੀਂਚੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ!'
'ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ?'
ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਹੈ।'
ਉਸਨੇ ਬੇਵੱਸੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ।'
ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਿੰਮਤ ਵਧਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਪਵੇਗਾ! ਸਾਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ!'
'ਨਹੀਂ, ਓਹ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ... ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਹੈ! ਹਵਾ ਨਾਲ ਭਰੇ, ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ!'
ਹੋਰ ਚੁੱਪ!
'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਜਿਵੇਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ?'
'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਾ ਹਾਂ!'
'ਭਰਾ?'
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਡੂੰਘਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮਰ ਰਹੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਕੁਝ ਮਿਲਿਆ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ ਭੈਣ, ਤੇਰਾ ਭਰਾ, ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਭਰਾ ਹੈ!'
'ਨਹੀਂ।'
"ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਫੋਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਵਾਂਗ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"
'ਮੇਰੀ ਮਾਂ?'
'ਹਾਂ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ...'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦੀਵਾ ਜਗਾਇਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ।

ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖ਼ਬਰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਦਾ? ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। 'ਕਰੂਥੰਮਾ, ਚੱਕੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖ਼ਬਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਉਸ ਪਲ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਮਾਂ ਹਲਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾਏ ਗਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਤਰਕ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਇਸ ਖ਼ਬਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਜੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?
ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ, ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਚੌਲ ਅਤੇ ਕੜੀ ਪਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਖ਼ਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ।
ਪਲਾਨੀ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕੀਤਾ, 'ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ ਹੈ!'
ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇਖੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੋ ਪਈ। 'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।'
ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਕੌਣ ਆਇਆ ਸੀ?' ਉਹ ਲੜਖੜਾ ਗਈ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। 'ਉਹ ਛੋਟਾ ਬੌਸ।'
'ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?'
'ਉਸਨੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।' ਉਹ ਇੰਨਾ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਆਇਆ ਸੀ? ਜਾਂ, ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਾਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਛੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨਹੀਂ ਹਨ?'

ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਹ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ? ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਕੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਸੀ, 'ਚਲੋ ਚੱਲੀਏ।'
'ਕਿੱਥੇ?'
'ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਨੂੰ।'
ਉਸਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਮਰੋੜਿਆ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
'ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ ਜੋ ਮਰ ਗਈ ਹੈ।'
ਇਸ ਨਾਲ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 'ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ,' ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ। ਉਹ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸੌਂਹ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਝਿਜਕਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਅੰਮਾਚੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ!'
ਉਹ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਰੋ ਪਈ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਚੱਕੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਂ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਮਰ ਗਈ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਮੌਤ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਨਾਰੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਜਾ ਸਕੀਏ?'
'ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
'ਫਿਰ?'
ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਬਾਅਦ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੋਚੂਨਾਥਨ ਚੇਤਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਪੱਪੂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫੈਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ... ਤਾਂ...'
ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਘੁੱਟ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਘੁੱਟ ਨਿਗਲਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸਮਝ ਗਈ। ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ?'
ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹੇ।
'ਇੱਥੇ ਖ਼ਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਗਾ ਲਈ?'
'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।'
'ਉਹ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ?'

ਨਾਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ? 'ਕੀ ਮਛੇਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਲਈ ਭੇਜਦੇ ਹਨ? ਅਤੇ ਉਹ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ?'
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ੱਕ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਨੀ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਜਾਣ; ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਦੀ ਆਖਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹੱਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਸੋਗੀ ਔਰਤ ਦੇ ਸੁੰਨ ਹੋਏ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।
ਉਹ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ?'
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਕੁੜੀਏ!'
ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੁਕਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੁਨਰ। ਇਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪਲ ਸੀ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਲਾਨੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇਗੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਬੇਵੱਸੀ ਨਾਲ ਰੋ ਪਈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ; ਉਹ ਉਸੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇ? ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗੀ।
ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਜੋਂ ਮਰੇਗੀ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ।
ਉਹ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਚੀਕ 'ਏਚੇਚੀ ਏਚੇਚੀ' ਲਗਭਗ ਸੁਣ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੂਣ ਨਾਲ ਭਰੀ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਰੱਖਿਆ, ਤਾਂ ਪੰਚਮੀ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਇਕੱਲੀ ਰੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪਾਰੀਕੁਟੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਲਾਨੀ, ਜੋ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠਾ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਸਵਰਗ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ?'
'ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
'ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?'
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਉਂ ਆਇਆ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸੀ। 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਉਂ?'
ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਇਸ ਲਈ ਹਿੰਮਤ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੌਣ ਹੈ?'
ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।
'ਬਚਪਨ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਖੇਡਦੇ ਸੀ...' ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਨਾ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ। ਕੀ ਉਹ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਉਹ ਉਸਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਡਰ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੋਲਦੀ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਗੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੀ ਸੀ?
ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਣਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੀ। ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੁਣ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਾਣੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਅੰਤਿਮ

ਵਿਦਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ। ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਹੈ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ?
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ।'
ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਇੱਕੋ ਜਵਾਬ ਸੀ: ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਮਛੇਰੇ- ਪਤਨੀ ਰਹੇਗੀ।

ਪੰਦਰਾਂ

ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਲਈ ਉਸਦੇ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਘੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੱਪੂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਪੱਪੂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ - ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਟਾਲ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਣੇ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵੇਗੀ?
ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਉਸ ਅੱਗੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਿਆ। ਕਿ ਉਸਦੀ ਗਲਤੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਉਹ ਨੇਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਹ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਜੱਫੀ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਦੁੱਗਣੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ, ਉਹ ਇਹ ਅਤੇ ਉਹ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਪੁੱਛ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਹੱਕ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਪਲਾਨੀ ਜੋ ਕਦੇ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੱਪੂ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨਾਲ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਭ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੱਪੂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।
ਪਰ ਝਗੜਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੱਪੂ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ - ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਆਦਮੀ ਥੇਂਗਮਕੂਟਾਥਿਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ?
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਨਾ ਹੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।
ਕੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸਜਾ ਕੇ ਮਨਾਰਸ਼ਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਸ ਟੋਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਵਾਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਪੀਸਣ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ ਸੀ। ਪਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ! ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਭੁੱਲ ਜਾਓ; ਇਹ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਬਲਾਊਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਲੁੰਗੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਆਂ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇਗਾ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਾਓ!'
ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਈਆਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।
ਉਹ ਅਜੇ ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਕੋਚੂਪੇਨੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?'
'ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ ਹਾਂ।'
ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਰਾਏ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਸੀ।
ਇਹ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਚੱਕੀ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੀਕ ਹੁੰਦੀ ਭਾਰੀ ਟੋਕਰੀ ਚੁੱਕਣੀ ਪਵੇਗੀ? ਕੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵੀ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਸੀ?

ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆ।
ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭੱਜਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਉਸ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੌੜਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਹ ਆਖਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਮੀਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ। ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵੀਂ ਬੀਟ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿਨ ਲਈ ਮੱਛੀਆਂ ਖਰੀਦ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਮੱਛੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਮੱਛੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀਮਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਵੇਚੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਕੇ, ਉਹ ਹੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਈ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਘਰਾਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਪਲਾਨੀ ਬੈਠੀ ਬੀੜੀ ਪੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਤੁਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਥਕਾਵਟ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇਗਾ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਉਸਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਖੈਰ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਹੁਣੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਉੱਦਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਕਿੰਨੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਉਸਦੇ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ? ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉੱਥੇ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ? ਜਾਂ, ਕੀ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਗੁਆ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਸੀ? ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਸਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਧਾ ਹੈ?'
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ।'

ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਨਹਾਉਣਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਾਜ਼ੇ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ।
ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਦੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਸਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ 'ਕੰਬਵਾਲਾ' ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਭੁੱਲ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।'
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੱਛੀ ਫੜੀ ਗਈ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜੋ ਪੈਸਾ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਆਨੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੋ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਦੋ ਆਨੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੰਜ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਨਵੀਂ ਮਛੇਰੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਛੇਰੀਆਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਜੀਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੜ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ। ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਕ ਵਹੁਟੀ ਜੋ ਕਿਤੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਲ ਲੇਟ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ ਹੈ!'
ਫਿਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਸਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ... ਉਹ ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਰਮ ਫਲਰਟ ਹੈ, ਇਹੀ ਉਹ ਹੈ!'
ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਉਸਦੇ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਮਛੇਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਘਰ ਆਈ ਸੀ, ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਬੱਸ ਇਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ?
ਕੀ ਤ੍ਰਿਕੁਣਪੁਝਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਆਉਂਦੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ?
ਕੀ ਇੱਥੇ ਇਸ ਕੰਢੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਖੇਡਦੇ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਸਲ ਚੁਗਦੇ, ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਮਿੰਨੋਜ਼ ਲਈ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ?
ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਕਦੇ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਸੀ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਪਾਪੀ ਆਤਮਾ ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉੱਡ ਗਈ ਸੀ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੰਮ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਮੱਛੀ ਖਰੀਦਦੀ ਸੀ, ਇਸਨੂੰ ਨਮਕ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਕਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤਾਜ਼ੀ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਦੀ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਾਂ, ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਝੁੱਗੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਸਕਦੀ ਸੀ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਸੱਚ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਸਮਤਲਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ

ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਾਰੇ ਗੱਪਾਂ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਜੀਆਂ। ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਫ਼ਤ! ਇੱਕ ਡਿੱਗੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਦਾ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਲਾਨੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਲਟ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਟੁਕੜੇ- ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਕਿਸੇ ਢਲਾਣ ਵਿੱਚ ਫਸ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੇ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਣ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਲਾਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਡਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਡਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਔਰਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਣ ਨੇ ਚਰਚਾ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ।
ਕੁਮਾਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਵਲੱਕਕਰਨ ਦਾ ਡਰ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਗੁਆਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾਅ 'ਤੇ ਹਨ। ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਬ, ਬਾਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।' ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਵੇਲਯੁਧਨ ਨੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।'
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਨਿਯਮ ਜੋ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਡਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਕੁਮਾਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇੱਥੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ... ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?'
ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਈ। 'ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?'
ਆਂਦੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ...'
ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਸੱਚਮੁੱਚ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'
ਵੇਲਯੁਧਨ, 'ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੜਬੜ ਹੋਵੇਗੀ...'
ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਜਿਸ ਪਲ ਤੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਈਆਂ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੀ।

ਆਂਡਿਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਔਰਤਾਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਸਾਡੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੀ? ਜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਲੇ- ਦੁਆਲੇ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਡੂੰਘੇ ਹੁੰਦੇ।'
ਵੇਲੂਥਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੱਪੂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਰੇਤ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ! ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਰਾਤ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ!
ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਨੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰਸ ਆਇਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਇਹ ਸੀ! ਕੋਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ, ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਾਂ ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ?' ਕੁਮਾਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਇਹੀ ਸਹੀ ਕੰਮ ਸੀ! ਇਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਹੱਲ ਸੀ। ਸੌਵੀਂ ਵਾਰ, ਕੁਮਾਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਲਾਨੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।
"ਜੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਬਦਲਦੇ ਦੇਖ ਸਕਾਂ।"
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਵੌਅਰ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਵੌਅਰ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲਤ ਚਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।
ਕੁਮਾਰੂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਣ ਲਈ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਲ ਵਿਛਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਅਨਾਥ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਇੱਕ ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਵੂਅਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਡੰਡੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਣ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹੇ ਕੁਮਾਰੂ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਵੂਅਰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਸਾਡੀ ਕਮਾਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ?'
ਕੁਮਾਰੂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਹ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਕੁਝ ਨਹੀਂ! ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕੌਣ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸੇਗਾ? ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇਸ ਲਈ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੁਮਾਰੂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਕਰੂਥਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। 'ਸਾਨੂੰ ਉਸਦੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ?'
ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਣ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਇਹੀ ਗੱਲ ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਣ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਪਰ ਇਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁੰਜਨ ਵਲਕਰਨ ਨੇ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਪਲਾਨੀ ਆਮ ਵਾਂਗ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਕੰਢੇ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਗਰਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਕੰਢਾ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗੂੰਜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੰਗੀ ਆ ਗਈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੱਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਸੀ ਜੋ ਹਵਾ ਅਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਇਨਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਗ ਗਈ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਹਵਾ ਉਸ ਗਰਜ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਈ। ਜੇ ਮਲਾਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ? ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।
ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਈ - ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਜਾਗਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੋ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ; ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਇੱਕ ਓਟਰ ਵਾਂਗ, ਇੱਕ ਡੌਲਫਿਨ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੌੜਿਆ। ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਜੋਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਦੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਹਿਰ, ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਜੋ ਉਸ ਦਿਨ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੀ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠੀ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਘੁੰਮ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ, ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਪਲਾਨੀ ਹਾਰ ਗਿਆ; ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਉਸ ਕੋਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੀ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਾਂ?' ਕੁੰਜਨ ਵਾਲਕਰਨ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕਿਆ। 'ਉਹ...'
'ਇਹ ਝੂਠ ਹੈ! ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਝੂਠ। ਉਹ ਡਿੱਗੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ!'
'ਪਰ ਇਹੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।'
ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ, ਇਹੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ!'
ਉਹ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਸੋਲਾਂ

ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਇੱਕ ਡਿੱਗੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਹੈਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।' ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਓਨਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਕੁੜੀ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਖੇਡਦੀ ਸੀ?'
ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਝਿੜਕਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੇ ਸਖ਼ਤ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਰਥ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਹੋਇਆ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ!'
ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਉਸ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੋਸ਼ ਦੇਵਾਂ? ਇਹ ਤੇਰੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ?'
ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਅਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ!'

ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਭੇਤ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸੇਗੀ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ, 'ਦੇਖ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪਾਲਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਛੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ। ਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਹੈਂ?'
‘ਨਹੀਂ,’ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਧ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸੀ; ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਪੜਾਅ ਸੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਧ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਫੈਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਫਵਾਹ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਵਾਹ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਸੀ!
ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇੱਕ ਬੇਵੱਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਾਂਗ ਜੋ ਦਿਲਾਸਾ ਭਾਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਾਂਗੇ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਿੱਠ ਵਿੱਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ! ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ! ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਗੇ!'
ਪਲਾਨੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਈ। ਉਸਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਹਾਂ, ਕੁੜੀ। ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਾਂਗ ਜੀਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਾਂਗ ਮਰਾਂਗਾ!'
ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੰਮ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਲਹਿਰਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਦੰਦ ਪੀਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?'
ਪਲਾਨੀ ਧਰਮੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ!

‘ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਮਿੱਟੀ ਵਾਹੁਣ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਲਾਨੀ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਪੱਕਾ ਹੈ।’ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ‘ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੇਗਾ।’ ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠਾ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਦਿਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਮੈਕਰੇਲ ਅਤੇ ਕੁਰੂਚੀ ਸੀ! ਪਲਾਨੀ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਆਪਣੀ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹਲਚਲ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਜੇ ਉਹ ਮਛੇਰਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਛੇਰਾ ਨਾਰੀਅਲ ਛਿੱਲ ਕੇ ਜਾਂ ਰੱਸੀ ਕੱਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਜਾਵਾਂ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਰਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘਸੀਟਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰੀ ਟੋਕਰੀ ਘੁੰਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
'ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਥੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਲਿਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਲਈ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਉਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਲਈ। ਇੱਕ ਕਸੂਰਵਾਰ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੇਗਾ।
ਇਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਿਨ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਹ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਤਨੀ ਬਣੀ ਸੀ? ਉਹ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਯੋਗ ਪਤੀ ਸੀ? ਉਸ ਦਿਨ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ... ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਵਜੋਂ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।'

ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਸਹੁੰ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹਰ ਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸਹੁੰ ਮੰਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਸਹੁੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭਟਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਪਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਕਾਰਕ ਸੀ।
ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਪਤਨੀ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਚੌੜੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਡੁੱਬ ਗਈ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਫਟ ਗਏ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ? ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗਲਤ ਹਾਂ। ਕੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਭਟਕ ਜਾਵਾਂਗੀ?'
ਪਲਾਨੀ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ, 'ਰੋ ਨਾ। ਤੈਨੂੰ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।'
ਉਹ ਮਿਟਿਆ ਹੋਇਆ ਜੋਸ਼ ਫਿਰ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ। ਉਸਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੱਫੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਾਮੁਕ ਅਨੰਦ ਫਿਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅਨਾਥ ਪਲਾਨੀ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋਈ ਬਦਕਿਸਮਤ ਔਰਤ, ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ - ਪਲਾਨੀ। ਉਹ ਉਸ ਲਈ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਲਈ। ਉਹ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਲੜਦੇ।
ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਪਲਾਨੀ ਵਪਾਰ ਦੀ ਭੀੜ-ਭੜੱਕਾ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਬਚੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਲਾਨੀ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੀ। 'ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ?'
'ਬਿਲਕੁਲ! ਝੂਠੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ...'
ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅਤੀਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਸੁੱਟ ਸਕੇ। ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਇਸ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤਿੱਖੀ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂਗੀ।'

ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਤੈਅ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ? ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬਚਣਗੇ?
'ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ?'
ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਹਨ।'
ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਜਾਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰੰਗ ਆ ਗਈ। 'ਅਸੀਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਰਾਡ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖਰੀਦੀਏ?'
'ਪਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਰਾਡ ਖਰੀਦੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਡੰਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ?'
'ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੌਣ ਆਵੇਗਾ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਕੋਈ ਡੰਗੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਹਰ ਦਿਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦੀ।'
ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਡੰਗੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਸਨ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।
"ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇਗੀ।" 'ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ?'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਰਾਡ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂਗਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਪਲਾਨੀ ਡੰਡਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਿਸਨੇ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਘਰ, ਘਰ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ, ਜਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਨੋਰਸ਼ਾਲਾ ਅਇਲੀਅਮ, ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ।
ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਬੱਚਾ ਕੁੜੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੇ ਕੁੜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ? ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫਸਣ ਦਿੰਦੀ।

ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ? ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੰਦੀ।
ਉਸਨੇ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਚੌਲ ਅਤੇ ਕੜੀ ਪਕਾਈ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸੇ ਪਕਵਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਣਗੇ। ਉਹ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੇਂਦ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਗੇਂਦ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖੇ ਸਨ।
ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿ ਲੈਂਦੀ। ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਉਸਦੇ ਰੱਬ ਨੇ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਡੰਡੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ! ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਡੰਡੀਆਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਪਲਾਨੀ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਡੰਗੀ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਛੁਪ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਨਾਰਾ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਡਰ ਗਈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਜਾਣਾ? ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ। ਪਰ...'
'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?'
'ਪਰ ਇਕੱਲਾ!'
'ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ!'
ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ!'
ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਗਈ। ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੋਰ ਅੱਗੇ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਡੰਗੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀਆਂ ਦਿਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਤਵੀਤ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਲਾਨੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਸਨ। ਦਿਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪਲਾਨੀ ਕਾਰਤਿਕਪੱਲੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਅੱਠ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਡੰਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਇਸਦੇ ਲਈ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਡੇਢ ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਡੰਗੀ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਸੋਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਡੰਗੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਸ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।
'ਇਹ ਤੇਰੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੋਭੀ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ।'
ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੈ! ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।' 'ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ... ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦਾ।'
'ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ?'
ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦਣਾ ਉਸਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਸ ਰਕਮ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਟਕਲਾਂ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ?
ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਦਸ ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ; ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਕੋਈ ਆਊਟਲੈੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਥੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਚੱਪੂ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੱਪੂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਫੜਨ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਜਾਓਗੇ? ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ!'
'ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਗਲੀ ਦੇ ਸਰਾਪਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁੰਘਦੇ ਆਉਣਗੇ!'

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। 'ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਥੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਢਿੱਡ ਵੀ ਸੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਘਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ, 'ਇਹ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਹੈ!'
ਇੱਕ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਛਿੱਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਨਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਾਈ ਨੇ ਨਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬੱਚਾ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਇਕੱਲੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਇੰਨੀ ਸੁਸਤ ਕਿਉਂ ਹੈਂ?' ਉਹ ਸੁਸਤ ਸੀ।
'ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੀ ਕੁੜੀ ਹੈ?'
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ...'
ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਪਿਤਾ ਵੀ ਇਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?'
'ਓਹ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।'
'ਤੁਸੀਂ ਬੱਸ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ!'
'ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁੜੀ?'
ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੈਂ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵਾਂਗੀ!'
ਪਲਾਨੀ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਲਾਨੀ ਚੇਂਬੰਕੁੰਜੂ ਹੋਵੇਗੀ!'
ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਰਥ, ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਘਣਤਾ ਆਈ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੀਵ ਲਈ ਵੀ ਜੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਲਈ, ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਮੱਛੀ ਦੇ ਫਸਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੂਤ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਅੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਘਰ ਆਉਣ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਝਿੜਕਦੀ ਸੀ, 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ!' ਡਰ ਕੇ, ਪਲਾਨੀ ਉਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ। ਪੰਚਮੀ, ਜੋ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰਦੀ ਅਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਦੀ ਸੀ, ਕਦੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿ ਰਹੀ ਸੀ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭੜਕ ਉੱਠੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਲਾਨੀ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਚੇਰਥਲਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਘਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਔਰਤ ਨੇ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਰੱਖਿਅਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ; ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੀਬ ਔਰਤ ਪੰਚਮੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਘੁੰਮਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪਲਾਨੀ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਕੱਢਣ ਤੱਕ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲ ਚੁਣਿਆ। 'ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਘਰ ਰਹੋਗੇ।'
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗ ਮਛੇਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਘਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇਗਾ?'
ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਦਾ ਬੱਚਾ ਜਿਹਾ ਚਿਹਰਾ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੀ।'
ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਚਾਰੀ ਬੱਚੀ! ਉਸਨੂੰ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ਉਸਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਿਉਂ?'
'ਮਤਰੇਈਆਂ ਮਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ!'
'ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?'
ਉਸਨੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।'

ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।
ਖੇਡ ਅਤੇ ਹਾਸੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਜਾਵਾਂ? ਆਪਣੀ ਪੰਚਮੀ ਦੇਖਣ ਲਈ।'
ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸੁਣੋ, ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਧੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ!'
ਉਸਨੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਸੀ। ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਉਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਕਾਲਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜਿਸਨੂੰ 'ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਜੇ ਗਾਇਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇਗਾ?
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਾਂਗੀ।'
ਪਰ ਕੋਈ ਦਿਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਬਾਰਾ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਸਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੀ ਸੀ?
ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹਰਜਾਨਾ ਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਤਾਰਾਂ

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਤਮਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਦਾ ਪਰਲੋਕ ਹੈ।
'ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ!' ਚੱਕੀ ਨੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਸੀ? ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਆਣੀ ਸਲਾਹ ਸਮਝੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਦੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਕਾਮੁਕ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਗੱਲ ਉਸਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੱਸੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਚੱਕੀ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ ਸੀ, 'ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?' ਉਸਨੇ ਉਸਦੀਆਂ ਬੰਦ ਪਲਕਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹੀਏ, ਚੱਕੀ? ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਲਈ?'
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੱਚ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਚੱਕੀ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਕਾਬਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਛੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੀ ਕਰਦੀ? ਕੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਘਰ ਚਲਾ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ? ਇੱਕ ਟਹਿਣੀ ਜੋ ਸੜਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਪਿਆ!
‘ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈ!’ ਉਹ ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ। ਉਸਨੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਮੰਗੀ। ‘ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਔਰਤ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?’
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ! ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ?' 'ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਚੱਕੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ!'
'ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਭ ਲਓ!'
ਉਹ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਲਈ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਪਏ।
ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕਈ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ

ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਰੁਤਬੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ।
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੋਚ ਪਸੰਦ ਆਈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਭਾਰਿਆ। ਤਰਸ! ਚੱਕੀ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਦੀ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਨ ਦੀ ਪਤਨੀ। ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਹੁਣ ਓਨੀ ਚੰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਆਰਾਮ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ।
ਉਹ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਪਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਲਗਭਗ ਵੱਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸੀ।
ਭਾਵੇਂ ਕਂਦਨਕੋਰਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਆਕਰਸ਼ਕ ਔਰਤ ਸੀ; ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਔਰਤ। ਪਰ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦਾ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਕੋਲ ਭੱਜ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਬੁੜਬੁੜਾਈ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, 'ਮੇਰੀ ਬੱਚੀ, ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।' 'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?'
'ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋਵੇਗਾ!'
ਪੰਚਮੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ?
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਘਟੀਆ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਝੌਂਪੜਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਉਦੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਲ। ਮੇਰੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਹੋਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।'

ਉਹ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦੇਗਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਘਰ ਬਣਾਏਗਾ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ।
ਉਸਦੀ ਪਿਆਰੀ ਚੱਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ। ਯਕੀਨਨ ਉਸਦੀ ਚੱਕੀ ਕਿਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਸੀ!
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਰੋਂਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ?
ਨੱਲੇਪੰਨੂ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਜਾ ਬੱਚੇ!'
ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਲੈ ਕੇ, ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ!'
'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆਵਾਂਗਾ!'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾੜੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨਾਲ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੂੰਝਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਰੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਕੁੜੀਏ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਹੈ; ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲਈ ਰੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ!'
ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਫੜਦੇ ਹੋਏ, ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਹੈ; ਨਾ ਰੋ, ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ!'
ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ; ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਵੀ ਸੀ, ਆਦਿ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਮਾਂ ਸਮਝੇ?
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਗਲੇ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੌਤੇਲੇ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਪੰਚਮੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਲਈ ਇੱਕ ਬੋਝ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੰਚਮੀ ਉੱਥੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਰੀਦਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਉਸਦੀ ਧਾਰਨਾ ਉਸ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਭੋਜਨ ਖਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਕਰੀ ਦਾ ਸੁਆਦ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਵਿਖੇ ਖਾਧਾ ਸੀ; ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਖਾਣੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਆਦ ਜਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।
ਚੱਕੀ ਆਪਣੇ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਲੇਟਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਗੱਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਚਮੜੀ ਤੋਂ ਟੈਨ ਹਟਾ ਸਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੋਟਾ ਕਰ ਸਕੀ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਗੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਦੇ ਗੱਦੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਗੁਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਗੋਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਗੁਆ ਦੇਣਗੀਆਂ? ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ।
ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੇਡਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਗੋਲ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਪਰ ਉਸ ਚੁੰਮਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਰਮਾਹਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਉਚਾਈ ਜਾਂ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕਾਫ਼ੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਫੜੇ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਟਿਕਿਆ। 'ਮੇਰਾ ਚੱਕ...' ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਉਸ ਪਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਾਮ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਨਾਮ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਸੀ।
ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਲੋਕ ਸਨ। ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਨ। ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਜੇਕਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।
ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਾਸੇ ਅਤੇ ਮਸਤੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਸਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੀ ਪੈਰੋਡੀ। ਅਤੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਦਾ ਨਾਟਕ-ਅਦਾਕਾਰੀ।

ਇਸ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਸੀ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਧੁਖਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਅਣਪਛਾਤੀ ਚਿੰਤਾ ਭੜਕ ਉੱਠੀ। ਉਹ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਦਾ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਮੁਲਮੁਲ ਮੁੰਡੂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਅਤੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੰਗ ਕਿਨਾਰੀ ਵਾਲਾ ਬਰੀਕ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਫੜਨ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ। ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸੀ?
ਚੱਕੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।
ਹੁਣ ਉਹ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਟੈਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਪੀਲੇਪਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੈਸੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ।' ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਦੀ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਉਹ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਕਿਸ਼ਤੀ, ਜਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ... ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ!'
ਇੱਕ ਸੱਚ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਝਲਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਸੀ...'
ਉਸਨੇ ਚੱਕੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ, ਕੰਬਾਵਾਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਸੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ - ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇਖੀ।
ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ! ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਆਦਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ।'
ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੱਕੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਸਭ ਕੁਝ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਸੌਂਦੇ ਸਨ, ਚੱਕੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਦੂਰ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਚਮਕ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਕੁਝ ਬੁਰਾ ਕਹੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ!'
ਉਹ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਨਾ ਹੀ ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਧੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਅ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ।
ਇਹ ਕਾਮੁਕ ਆਨੰਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭੇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਚੁਣਦੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਾਟਕ-ਅਦਾਕਾਰੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਰੱਖਿਅਕ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ।
ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਲਈ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਇੰਨੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਚੱਕੀ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ? ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ! ਚੱਕੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੀ ਜੋ ਉਹ ਪਤਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਜੋ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨੀਂਹ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹਰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਚਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਜ਼ਿੱਦੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਰਵਾਹ ਸੀ। ਉਹ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਸੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਥੇ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੰਚਮੀ ਉਸਦੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਅਚਾਨਕ ਮੁੜੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੰਚਮੀ ਉਸਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜੀ ਹੱਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।
ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਘਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਲਈ ਪਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਖਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਕੀ ਹੈ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਕੱਢੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਝਿਜਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਰਹਿਤ ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਗੁਆਂਢੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਸੱਦੇ ਤੋਂ ਡਰ ਗਈ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਵਾਰ ਚੀਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ।
ਪੰਚਮੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰੋ ਪਈ। ਇਸਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਭੱਜ ਕੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਔਰਤ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ?' ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ!'
ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਬਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ?'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ!'
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੇਰਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ?'
'ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਚੱਕੀ, ਉਹ ਔਰਤ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਸਭ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ!'

ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਡਰਪੋਕ ਜੀਵ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ ਔਰਤ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਮਛੇਰੀ ਪਤਨੀ ਉਤੇਜਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਰੋਕੋ! ਇਹ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਹੈ, ਉਹ ਔਰਤ ਜੋ ਕਦੇ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ!'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਪੇੜ ਸੀ। 'ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੋ; ਅਤੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਚੱਕੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਓ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਓਗੇ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੌਣ ਹੈ?'
'ਤੂੰ... ਖੂਨੀ ਔਰਤ... ਤੂੰ,' ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਔਰਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਇਕੱਠੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਖਾਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਉਸਦਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਸੀ।
ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਚੱਕੀ ਇਸ ਘਰ ਆਈ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਦੋਸਤ ਸਨ; ਉਹ ਇੱਕ ਸਨ। ਉਹ ਝਗੜੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਚੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੰਚਮੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪੰਚਮੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ। 'ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ!' ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅੱਛਾ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਦੋ-ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ... ਮੈਂ ਪੰਚਮੀ ਲਿਆਵਾਂਗਾ!'
ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ! ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਚੰਗੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਲਾਲਚੀ ਆਦਮੀ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ... ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਜਾ ਰਹੀ!'
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਿਆ। 'ਇਸ ਕੰਢੇ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਮਛੇਰੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਂ!'
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਨਾ ਹੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਗੁੱਸਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਚਮੀ 'ਤੇ

ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਕੁੜੀ?'
ਚੇਂਬੰਕੁੰਜੂ ਬੇਚੈਨ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਨੱਲਾਪੰਨੂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨਾ ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੰਨੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ; ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੀ ਬਚਿਆ ਸੀ? ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ, ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ ਲਿਆਏ ਹੋ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉੱਥੇ ਬੇਵੱਸ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ ਪੋਨਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।'
ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਜੀਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ!'
'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ!'
'ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?'
ਦੰਦ ਪੀਸਦੇ ਹੋਏ, ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?'
ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ... ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਹੈ...'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ। ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਪੰਚਮੀ ਵੱਲ ਸੀ। 'ਤੁਹਾਡੀ ਪਿਆਰੀ ਧੀ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨਾਲ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੋਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਪਾਲਿਆ-ਪੋਸਿਆ ਸੀ।'
‘ਤਾਂ!’ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਦਬਾ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ, ‘ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।’
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸਰਾਪ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਬੱਚੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਚਮੀ ਬਚੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਉਸਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ। 'ਇਹ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਭਰਮਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰੇਗੀ!'

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਲਿਸ਼ਕ ਪਈ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਜਾਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ?
ਹੁਣ ਕਹਾਣੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ। ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ, ਉਹ... ਕੀ ਚੱਕੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ? ਉਸਨੂੰ ਬੱਸ ਇਹੀ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹੋਸ਼ ਉੱਡ ਗਏ। ਉਹ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਦੇ ਘਰ ਭੱਜਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਨੱਲਾਪੇਨੂਨ ਦੀ ਗੋਦੀ ਤੋਂ ਘਸੀਟਿਆ, ਇੱਕ ਸੋਟੀ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰੇ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਭਰਮਾਏਗੀ। ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਪੰਚਮੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲਈ ਚੀਕਦੀ ਰਹੀ। ਮੁੱਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਉਹ ਚੀਕਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿ ਤੂੰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿ...!'
ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ, ਅੱਚਾ, ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।'
ਬੇਚਾਰੀ ਕੁੜੀ! ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ?
ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ।
ਉਸ ਦਿਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਦੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਖੁਦ ਉਸ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅਠਾਰਾਂ

ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪਾਗਲਪਨ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ। ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ? ਪੈਸਾ ਘੱਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਭੌਤਿਕ ਸਮਾਨ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਉਸਦੇ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਹਟੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ? ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਈ ਛੇਕ ਸਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸੂਰ ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਕਰੇਲ ਜਾਲ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।
ਹੁਣ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਜਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸੀ? ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਓਸੇਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ, ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਚਿੱਟਾ ਚਾਰਾ ਵੇਚ ਕੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਹ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਕੱਢੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਫਰਾਈ ਚੁਣ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ...' ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅੰਮਾਚੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀ...'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਤੇਜ਼ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਇਆ। ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬਚਣ ਲਈ, ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਆਪਣੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ ਸੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਨੂੰ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੰਨਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਸਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ, ਉਹ ਉਸਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਸੀ।
ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੱਕੀ ਵਾਂਗ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾ ਸਕੀ। ਜੇ ਉਹ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਕੰਬਾਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਣਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਪਤੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ ਜਿੱਥੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੱਭਣੀ ਪਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਚੱਕੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਾਫੀ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਚੱਕੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੀ ਤਾਂ ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਚੱਕੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਜਾਲਸਾਜ਼ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਡਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਓਸੇਪ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਉਸ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ?' ਉਸਨੇ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਹਾਂ,' ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਓਸੇਪ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂ?'
‘ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਓ।’ ਜਵਾਬ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਇਆ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਓਸੇਪ ਵਰਗੀ ਸ਼ਾਰਕ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਉਸਨੇ

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੁੰਦਾ? ਉਹ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵਿਹਲੇ ਪਏ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।
ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾਵਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਤਿੱਖਾ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਚੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਬਾਲ ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆਈ ਸੀ। ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸੋਚਦੇ ਸਨ। ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਪੰਚਮੀ ਇੱਕ ਬੁਰੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਕੁੰਡਲ ਵਿੱਚ ਤੜਫ ਰਹੀ ਸੀ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੋਝ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਾਂ? ਮੈਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੁਆਰਾ ਘਰ ਲਿਆਏ ਗਏ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਖੁਆਉਣ ਦੀ ਆਦੀ ਹਾਂ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸੁਣੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। 'ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਪਲ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ, ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। 'ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ?'
'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਾਂ?'
'ਕੁਝ ਕਰੋ!'
ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਉਸਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਇਹ ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਵਿੱਚ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਵਾਲਕਰਨ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਓਸੇਪ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਭੇਜਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਓਸੇਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਮੂਲਧਨ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਓਸੇਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ?'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।'
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਓਸੇਪ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਪੱਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਓਸੇਪ ਨੇ ਸੱਤ ਸੌ ਪਚਾਨਵੇਂ ਰੁਪਏ ਗਿਣੇ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਖਰਚੇ ਸਨ ਜੋ ਬਾਕੀ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।
ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਚੁੱਪ ਮਿਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ: ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪੈਸੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਓਸੇਪ ਇੱਕ ਬੇਰਹਿਮ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਭੇਜਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਰੁਕਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੈਸੇ ਲੱਭ ਦੇਵੇਗੀ।
ਉਹ ਅਡੋਲ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਚਿਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ!'
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ?'
'ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ।'
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਸੀ; ਉਹ ਔਰਤ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਧ ਕੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਆਈ ਸੀ।
ਉਸਨੇ ਬੇਵੱਸੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?'
'ਅੰਮਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਉਹ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ। ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।
'ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਪੁੱਤਰ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ!'
'ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਇਸ ਬੇਚੈਨ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਗੁਪਤਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਨਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ? ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ... ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਆਮ ਮਛੇਰੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਟੋਕਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ?
ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਉਸ ਭਿਆਨਕ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਂ ਸੀ ਜੋ ਜਿੱਤ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਭੀਖ ਮੰਗਣੀ ਪੈਂਦੀ... ਅਤੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਇਹ ਸਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਸੀ। ਇਸ ਘਰ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਸੀ? ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਖੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਰ ਜੇ ਗੰਗਾਦੱਤਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਧਦਾ-ਫੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੀ ਜਿੱਤ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਲਈ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਪੰਚਮੀ ਵੀ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਓਸੇਪ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬੰਡਲ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ਕੱਢੇ। ਉਸਨੇ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਲਿਆ।
ਉਸ ਰਾਤ ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ। ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਲਈ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਕੋਲ ਗਏ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਔਰਤ ਪੋਨਾਨੀ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿਸ ਕੋਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਸੀ?
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਕਰ! ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦੇ!'
ਅਯੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਸਰ?'
'ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?'
'ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।'
'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ?'
'ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ?'
ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਰੱਖਿਅਕ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।
ਇੱਕ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਵਾਰਾ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ?'
ਸਾਰੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ।
ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੜੱਪ ਲਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਫਿਰ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਚਮੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲੱਭ ਰਹੀ ਸੀ।
ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਮੂਲੀ ਸੀ। ਘਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਘਰ ਉਹੀ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਇਹ ਕਿ ਅੰਮਾਚੀ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਉੱਥੇ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਪੰਚਮੀ ਇਹ ਵੀ ਸਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੰਭੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ, ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਆਦਮੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਵਾਪਸ ਉਸੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਕੱਢਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਗਨ ਸੀ; ਜਿਸ ਪਲ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਇਸ ਘਰ 'ਤੇ ਪਿਆ, ਤਬਾਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਪਲ ਉਸਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
‘ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਉਦੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ! ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਚਮੜੀ, ਉਸਦੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਕਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ!’ ਇਹੀ ਉਹਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਵਜੂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਉਹ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ, 'ਤੂੰ ਕੀ ਬਣੇਂਗਾ?'
ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ।
ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਈ। ਪੰਚਮੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨੇੜੇ ਹੀ ਉਸ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਧੂਮਕੇਤੂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਹੁਣ ਗੱਦਾਰ ਕਿਉਂ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ?
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਚੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅੱਚਾ, ਤੁਸੀਂ ਚੇਚੀ ਨੂੰ ਘਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ? ਉਹ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਝੂਠ ਹੈ!'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਿਆ। 'ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਕਿਸਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਬੇਟਾ?'
ਪੰਚਮੀ ਡਰ ਗਈ।
"ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਭਾਵੇਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਕੰਢੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਰਗੀ ਕਿਸੇ ਕੁੱਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦੇਵਾਂਗਾ।"

ਪੰਚਮੀ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹੋ!' ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਪਲ-ਪਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਗੁਆ ਬੈਠਾ, ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾ! ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾ!' ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਾਰੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਚਮੀ ਬਾਰੇ। ਉਹ ਵੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ! ਉਸਨੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪੰਚਮੀ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਏ।
ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਲੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ: ਪੰਚਮੀ।
'ਮੇਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ, ਮੇਰੀ ਵਿਛੜੀ ਅੰਮਾਚੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ!' ਇਹ ਉਸਦੀ ਚੁੱਪ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੀ।
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਸਭ ਕੀ ਹੈ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ 'ਤੇ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਉਸਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸੀ?
ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸੀ। ਚੈਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਸੁਪਾਰੀ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।
ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਚਾਕੁੰਜੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ।
ਕੰਢੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ, ਕਿਉਂ?'

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸਿੱਧਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਚੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਭਾਵ ਆ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ!
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਜਵਾਬ ਗੋਲੀ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲਿਆ। 'ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।'
ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹਿੱਲ ਗਏ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋ?'
'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ?'
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ।
ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਢਹਿ ਗਏ।
ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਉਸ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਔਰਤ?'
ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਝੂਠ ਸੀ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। 'ਹਾਂ।'
'ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ?'
'ਨਹੀਂ।'
'ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨੌਕਰਾਣੀ ਸੀ?'
'ਹਾਂ।'
ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕੇ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਖੁਦ ਅਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਨਮਾਨ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਬਦਨਾਮੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ! ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਦੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ...'

ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜੋ ਉੱਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਫਿਕਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ।'
ਇਸਦਾ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ। 'ਉਹ ਚੋਰ ਹੈ!'
ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ।
ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਭ ਸਹੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੋਦਾਵਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਸੋਚੀ। ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 'ਤੇਰਾ ਹੰਕਾਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?'
ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਜਾਣਨਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਦੱਸੋਗੇ? ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਟਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਉੱਪਰ ਅਸਮਾਨ!' ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗਲਤ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ... ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ? ਸਿਰਫ਼ ਪੈਸੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ, 'ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਾ ਕਰੋ!'
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬੋਲਿਆ, ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਚੁੱਪ ਰਹੋ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹੋ...'
ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਛੇਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਉਹ ਪੂਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਪਾਗਲ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆਇਆ।
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ।

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਪੀਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਉਨ੍ਹੀ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਚਮੀ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਚਾਰੀ ਬੱਚੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉੱਥੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹੁਣ ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ? ਪਾਪੀਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਸਲੀਕੇਦਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਇੱਕ ਨੇਕ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਔਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੇ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ੋਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗੀ? ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਓਸੇਪ ਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵੇਗਾ? ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਹੰਗਾਮੇ ਅਤੇ ਗੱਪਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਟੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ! ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ, ਝੁੱਗੀਆਂ, ਮਛੇਰੇ, ਮਛੇਰੇ ਔਰਤਾਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਕੰਢੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਰੇਤ 'ਤੇ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੀਤ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੁਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਉਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਗਾਇਆ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ, ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ? ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਢਹਿ ਗਈ। ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਝੁੱਗੀਆਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਕੁਝ ਜੋ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਰੇਤ ਦੇ ਕਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਆਚ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਅਤੇ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਉਹ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਅਫਵਾਹਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਭਰਮਾਇਆ ਸੀ! ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੰਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇੰਨੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੱਪਾਂ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਝੌਂਪੜੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।
ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ।
ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਪਾਰ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਸੌਦਿਆਂ ਦੀ ਦਲਾਲੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।
ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀਆਂ ਢੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਯਾਦਾਂ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਜਗਮਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਚਾਨਕ ਉੱਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਸੀ? ਹਾਂ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ!
ਜਦੋਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਆਦਮੀ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਭੂਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਕਦੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ?
ਇੱਕ ਪਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਗਿਆ।

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੁੱਟਿਆ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਹਨ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਚੇਮਬੰਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿੰਨੇ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਕੋਲ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਨਾ ਹੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੈਣਦਾਰ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਾਂਗ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਬੰਦ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਲੈਣਦਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉਸ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਕੀ ਸੀ? ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਪਿਆਰ ਬੇਦਾਗ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਖਿੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ! ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁਚਾਰੂ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ? ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣਾ! ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਜਾਂ ਭਰਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਉਸਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ? ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ? ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉਸ ਪੈਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਬਰਬਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਕੱਪੜੇ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਘਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਟੀਚਾ। ਕੀ ਉਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੁਝ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਜੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਤੱਕ ਚਲਦੇ ਰੱਖਣ ਲਈ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਘਟਨਾ ਭੁੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਠੋਰ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਦਮੀ ਬਦਲ ਗਏ, ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਉਹ ਬਦਕਿਸਮਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ।

ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਥੈਲੀ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਹੈ, ਮੁੰਡੇ?'
ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ... ਨਹੀਂ ਹੋ।'
ਪਰ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਕੀ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ?
ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਮਰਦ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪੈਸੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀ ਧੀ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
‘ਨਹੀਂ,’ ਜਵਾਬ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਪਰ ਇਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਕੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ‘ਨਹੀਂ’ ਨਾਲ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਿਸ ਪਲ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭੋਲੇ ਸੀ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।’
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਥੈਲੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪਤਾ ਹੈ?'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਬੁੱਤ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਸਨ। 'ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ; ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ... ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇਂਗਾ? ਤੂੰ ਇੱਕ ਭੂਤ ਹੈਂ।'
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
'ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ?'

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਚੱਕੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਭਰ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖੀਏ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ?
ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਬ ਗਈ, 'ਮੇਰੀ ਕਰੂਥੰਮਾ, ਜੋ ਚੱਕੀ ਵਾਂਗ ਇਸ ਕੰਢੇ ਖੇਡਦੀ ਅਤੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰਦੀ ਸੀ... ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ... ਕੀ ਇਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ, ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਮਤ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਇੱਕ ਬਹਾਦਰ ਮਛੇਰਾ ਸੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੂਝਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਕੋਲ ਕੀ ਸੀ? ਨਾ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚੇ; ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲਈ ਉਸਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ... ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸਦਾ ਖਾਸ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਪਚਾਨਵੇਂ ਰੁਪਏ ਬਚੇ ਸਨ। ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੱਸ ਇਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਰਜ਼ਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।
ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਟ ਕੀੜੇ ਵਾਂਗ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਲਾਟ ਜਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁੰਗੜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਤਾਂ ਕੀ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੁਝ ਮਾਨਵਤਾ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਸ਼ਨੀ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਸੀ... ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਕੁੜੀ ਜੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗੇ ਛੋਟੇ ਫਰਾਈ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਆਈ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਪਲਕ ਝਪਕਾਏ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਲਾਬੀ ਖੋਲ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੋਗੇ?'
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਖੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਕੀ ਉਸਨੇ ਖੋਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ?
ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ

ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ - ਕਰੂਥੰਮਾ। ਪਰ ਕੀ ਉਸਨੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ? ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? ਉਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਡਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰੀਕੁੱਟੀ। ਉਹ ਉਹੀ ਸੀ।
ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਚੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਜ਼ਾ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਸਨ... ਇੱਥੇ!'
ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਜੰਮ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਥੇ...ਇੱਥੇ ਲੈ ਜਾਓ!' 'ਹਮ,' ਇੱਕ ਘੂਰ-ਘੂਰ।
ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ।
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।
'ਬੱਸ ਇਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।'
ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਪੈਸੇ ਫੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਅਤੇ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਸਿਰਫ਼ ਪੈਸਾ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਦਿਨ ਭਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਪੈਸੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਫੜੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਸਦਾ ਸੀ?
ਉੱਚੀ ਹਾਸੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਕੰਬ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ, ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜੋ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਨੇ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਰੇਤ 'ਤੇ ਦੋ ਲੱਕੜਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕਣ ਲਈ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਉਥੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਮੁੰਦਰ

ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੌੜਨ ਲਈ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਛੂਹਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟੇਗਾ ਅਤੇ ਕੱਟੇਗਾ। ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਏਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਢੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬੈਠਾ ਰਹਾਂਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਫਟਿਆ ਅਤੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੁਹਾਵਣੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਓਗੇ? ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।
ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਇਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਠੰਡਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੱਲੀਕੁੰਨਾਥ ਕੰਦਨਕੋਰਨ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ; ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀ; ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜੋ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ ਉੱਡਦੀ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਦੂਜਾ ਸਿਰਾ ਇੱਕ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ ਹੀ ਤਿੱਖਾ ਹਾਸਾ ਉੱਠਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਠੰਡਾ, ਬੇਮਿਸਾਲ ਹਾਸਾ ਸੀ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਡੁੱਬਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ 'ਏ-ਚੇ-ਚੀ!' ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਪੁਕਾਰ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਅੰਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਆਈ ਸੀ... ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਭੈਣਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।
ਪੰਚਮੀ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਸਿੱਧੀ ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੋਰ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਅਚਾਨਕ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਗਲੇ ਲੱਗੀਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਗੁੜਗੁੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਵੀ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਹੁਣ ਕੌਣ ਹੈ? ਪੰਚਮੀ? ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਆਏ?'
ਪੰਚਮੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ ਪੰਚਮੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਸੀ ਹੈ!'

ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਸੀ? ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੋਜਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਅਤੇ ਪੰਚਮੀ ਕੋਲ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਰੂਥੰਮਾ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਉਤਸੁਕ ਸੀ; ਦਰਅਸਲ ਉਸਨੂੰ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ 'ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ!' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਪੰਚਮੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ? ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸਦੀ ਖ਼ਬਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ? ਪਲਾਨੀ ਅਨਾਥ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਸੀ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਘਿਣਾਉਣੀ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਕੀ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੀਰਕੁੰਨਾਥ ਤੋਂ ਆਈ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇਗੀ? ਉਹ ਕੀ ਪੁੱਛੇਗੀ? ਉਹ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇਗੀ? ਪਲਾਨੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਘਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਉਦਾਸੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਬੁੜਬੁੜਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਸਲੇਟੀ ਢੇਰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਚਮਕ ਉੱਠਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੋਇਆ; ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੋਣਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਬੱਚਾ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਪੰਚਮੀ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਏਚੇਚੀ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋ!'
ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ 'ਛੋਟੀ ਮਾਂ' ਪਸੰਦ ਆਈ।
ਕੁਝ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਸਾਹ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੁਣਨਾ ਜਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਪਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਪੁੱਛੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਇੱਕ ਪਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ? ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਚਨਬੱਧ ਪਤੀ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰੇਗਾ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਪੁੱਛੇਗੀ?
ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਵੀ ਚਿੜਚਿੜਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਝਗੜੇ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।
ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਬੇਚੈਨੀ ਦੀ ਲਪੇਟ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੰਚਮੀ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਹੈਂ...'
'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?'
‘ਤੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਆਕਾਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ?’
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਓ! ਉਹ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇਗਾ!'
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਜਲਦੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਖਾਣਾ ਜਲਦੀ ਪਕਾਇਆ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ, ਮਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਹਿਲਾਇਆ। ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੌੜਦੀ ਗਈ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਰੋਇਆ।
ਭੈਣਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀਆਂ ਸਨ।
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪਿਆਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ, ਉਸਨੂੰ ਨੱਲਾਪੇਨੂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ, ਅੰਮਾ ਨੇ ਅਚਨ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ - ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।
'ਅਤੇ ਈਚੇਚੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਪਰੀਕੁਟੀ ਦਾ ਬੌਸ ਅੰਮਾਚੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਅੰਮਾਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ?'
'ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।'
'ਹਰ ਕੋਈ?'
"ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਏਚੇਚੀ ਬੁਰੀ ਸੀ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਦਿਲ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ; ਤੂੰ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਔਰਤ ਹੈਂ!"
ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਪਈ। 'ਸਾਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ! ਇਹ ਓਸੇਪਾਚਨ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਪੈਸੇ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।' ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਗੁਆਚ ਗਏ ਸਨ! ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੇੜੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਦਿਖਾਈ। ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਦੀ

ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਉਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵੱਲ ਉਸਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਸਾਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ!' ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਫਿਰ ਰੋ ਪਈ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਅਚਨ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੇਗਾ?'
'ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ!'
ਇਹ ਪੰਚਮੀ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਸਨੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਇਨੇ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ ਅਤੇ ਬੋਲੀ, 'ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਖ਼ਤ ਜੀਵ ਹੈਂ!'
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਲਿਆ। 'ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?'
'ਤੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਚਾਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਤੂੰ ਹੁਣੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੂਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਅਚਾਨ ਕੋਲ ਕੌਣ ਹੈ?'
'ਓਹ! ਆਓ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਈਏ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ?'
ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ! ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਹ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਕੱਲੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਕ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਨਾ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਅੰਮਾਚੀ ਵਾਂਗ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ? ਉਹ ਗਰੀਬ ਬੱਚੀ! ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ! ਉਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਈਚੇਚੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਪੰਚਮੀ, ਜਿਸਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਦਮਾਸ਼ ਸੀ, ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਛੇਰਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੇ ਗਏ!'
‘ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ!’ ਦਰਦ ਭਰੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕੁਝ ਅਸੰਗਤ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸੀ ਜੋ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਹੇ? ਉਹ ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਕਮਾਇਆ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ?

ਬੇਚਾਰਾ ਆਦਮੀ! ਉਹ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉੱਥੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਛੇਰੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਭੱਜੀ ਸੀ।
ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦਾ ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਇਸਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਸਿਰਫ਼ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਪੀਸਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਸ ਮੋਟੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਭਰਮਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ!'
ਕੁਝ ਤਰਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਚਾਰਾ ਅਕਾਨ! ਉਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ...'
ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇ ਸਕਣ ਕਰਕੇ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਗਈਆਂ। ਪੰਚਮੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਗੱਪਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਮਾਫ਼ ਕਰੇਗਾ?
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਫਿਰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਏਚੇਚੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਕੰਗਾਲ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਾਗਲ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ। ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਪਰੀਕੁੱਟੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੀ।
ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਪੀਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਂਟ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਟੋਪੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਰੁਮਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਖੋਲ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ... ਉਸ ਰੋਮਾਂਸ ਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਟੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਛੋਟਾ ਬੌਸ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ?'
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਆਹ... ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ!'
ਕੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਣਾ ਕੀ ਸੀ? ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?'

'ਕਦੇ-ਕਦੇ!'
'ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਈਚੇਚੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ?' ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਬ ਗਈ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ!'
'ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ!'
ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਠੀ। ਪਲਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।
ਪੰਚਮੀ ਅਤੇ ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।
ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ।

ਵੀਹ

ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹਿੰਮਤ ਮਿਲੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼। ਇੱਕ ਧੁੰਦਲੀ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਯੋਜਨਾ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਨ ਲੱਗੀ।
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਲੈ ਆਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਇੱਕ ਡਰਪੋਕ ਔਰਤ ਸੀ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਅਚਾਨਕ ਆਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਚਮੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਬਚਿਆ ਸੀ? ਡਰਨ ਲਈ ਕੀ ਬਚਿਆ ਸੀ? ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੀ - ਪੰਚਮੀ।
ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਦੁਹਰਾਏ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਉਸ ਅੱਗੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੇਰਾ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੀ ਸੀ?' ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ।
ਪਲਾਨੀ ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ?'
ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇਖੀ ਜਿਸਦਾ ਵਰਣਨ ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਤਰਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਇੱਕ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਜਿਸਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਗਲ ਆਦਮੀ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣਾ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਵਾਂਗੀ; ਮੈਂ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਵਾਂਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਤ੍ਰਿਕੁੰਨਾਪੁਝਾ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ' - ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਸਨ।
'ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚੋਗੇ?'
ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਬਚਿਆ ਹੈ? ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ!'

ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ, ਸੰਘਣੀ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਆਵਾਜ਼ ਲੰਘ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਪਲਾਨੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਉਸ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ?'
ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।
ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ। 'ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖੋਗੇ?' ‘ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ!’
ਬੱਚਾ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਰੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ। ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਰਸਮ ਨਾਲ ਚੁੱਪਚਾਪ ਜੋ ਸਹੁੰਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ, ਪਲਾਨੀ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਹੈ?'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਪੰਚਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜਕੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ!'
'ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਾਂਗੇ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਲਗਭਗ ਕੌੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, 'ਯੋਗ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੇ ਬੱਚੇ!'
ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਪਹੁੰਚੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਲੈ ਕੇ ਗਈ। 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨੀਰਕੰਨਾਥ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।'
ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।
ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। 'ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।'
ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।
ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਉਸਨੇ ਡੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਚੋਗਾ ਲਗਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਿਆ। ਪਲਾਨੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਡੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਪੈਡਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਇੱਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਡੱਬਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਲੈ ਕੇ ਗਈ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਹਿਲਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੁਝ ਦੇਰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਅਸਮਾਨ ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਮੋੜ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਰੰਗ ਸੀ! ਜਿੱਥੇ ਨੀਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸੰਘਣਾ ਸਮੂਹ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਕਾਲੀ ਲਕੀਰ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਲਕੀਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਧਰਤੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭੇਤ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਪੈਡਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਉੱਪਰ-ਨੀਚੇ ਹਿੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ।
ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਊਰਜਾ ਜਾਗ ਪਈ, ਦੁਬਾਰਾ ਜਗ ਪਈ। ਪਰ ਚੱਪੂ ਇੰਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਡਲ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਉਸ ਕਾਲੀ ਲਕੀਰ ਵੱਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਚੱਪੂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਖ਼ਬਰ। ਉਸ ਮੁੜ ਜਗਾਈ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗਰਜ ਅਤੇ ਗਰਜ ਉਸ ਫੈਲਾਅ ਵਿੱਚ ਅਣਸੁਣੀ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਗਈ।
ਉਸ ਆਦਿਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਜਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਇੱਕ ਬੇਕਾਬੂ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡੌਲਫਿਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਗਈ। ਕੀ ਇਹ ਪਲਟ ਜਾਵੇਗੀ? ਪਲਾਨੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਗਿਆੜੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਪੀਸੇ ਅਤੇ ਗਰਜਿਆ। ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਚੀਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਡੌਲਫਿਨ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ! ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਪਲਟੀ। ਡੌਲਫਿਨ ਦੀ ਪਿੱਠ ਨੇ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਡੁੱਬ ਗਈ। ਪਲਾਨੀ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਕਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੱਛਮ ਵੱਲ, ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ... ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕੀ ਇਸ ਪੱਛਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਬੱਚਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਰੋਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਉੱਡਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਪੱਛਮੀ ਦੂਰੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਹ ਚੀਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ। ਹਵਾ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੀ। ਪਰ ਹਵਾ ਡੌਲਫਿਨ ਨਾਲ ਉਸ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਗਰਜ ਕਿਨਾਰੇ ਲੈ ਆਈ। ਕੀ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ? ਨਹੀਂ, ਇਹ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਇੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੁਣ ਸਕੇ।

ਕਰੂਥੰਮਾ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਹਵਾ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਹਵਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਣਾ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਗਾਣੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਸ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਲ ਗਏ ਹੋਣ। ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ; ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਸੀ।
ਉਸਦਾ ਮਛਿਆਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਰ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪਹਿਲੀ ਮਛੇਰੇ ਵਾਂਗ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ।
ਇਹ ਸਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਗ ਰਹੀ ਸੀ।
ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ।
ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੱਕੇ ਤੱਥ ਸਨ। ਉਹ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸਦੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੀ ਸੀ।
ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਧੜਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਉਸ ਸੁੰਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬੁੜਬੁੜਾਈ: ਉਹ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਆਵੇਗੀ; ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਏਗੀ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੇਗੀ।
ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਾਗ ਰਹੀ ਸੀ।
'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਕਰੂਥੰਮਾ ਜਾਗ ਪਈ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ?
'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਦੂਰੋਂ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਇਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸੀ ਹੋਈ? ਜਾਂ, ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਫੋਨ। 'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਉਸ ਰਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਹੀ ਉਸਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਫ਼ੋਨ ਹਰ ਰਾਤ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਭਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਕੀ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ? ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਸਨੇ ਪੁਕਾਰਿਆ, 'ਹਾਂ। ਕੀ?'

ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਭ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪਲਾਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਆਤਮਾ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਦੀ ਪਿਆਰੀ ਰਹੇਗੀ! ਅਤੇ ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।
ਉਹ ਉਸਦੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੇਟ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਉਸਦੇ ਵੱਲ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ, 'ਮੇਰੀ ਕਰੂਥੰਮਾ!' 'ਕੀ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ?'
ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੂਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ, ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਰਿਫ-ਰੈਫ ਨੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ ਸੀ।
ਪਰੀਕੁਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੁੰਨ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਕੀ?'
'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੌਣ ਹਾਂ?'
ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅੱਧੀਆਂ ਬੰਦ ਪਲਕਾਂ ਨਾਲ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਿਉਂ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈਂ!'
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਹ ਇੱਕ ਹੋ ਗਏ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ। ਉਹ ਉਸ ਗਲੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਜਾਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਦੂਰ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਰਕ ਨੇ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਰਕ! ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਰਕ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡੰਗਿਆ ਸੀ! ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮਛੇਰੇ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੱਛੀ ਨੇ ਚਾਰਾ ਨਿਗਲਿਆ, ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਪੂਛ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਣੀ ਰਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੱਛੀ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਲਕੀਰ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜ ਲਈ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਤੈਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ? ਉਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜੇ ਕੁੰਡੀ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਡੁੱਬ ਗਈ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਖਿੱਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਇਹ ਘੁੰਮ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ

ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਜਾਵੇਗੀ?
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਨਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਨਾਰਾ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਲਕੀਰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪੈਡਲ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਤਾਰੇ ਦੀ ਉਹ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਢੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਇੱਕ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਗਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਦੀ ਗਈ। ਕੋਈ ਲਹਿਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨੇਰਾ ਅਤੇ ਸੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡਰਾਉਣਾ ਆਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰੰਟ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਵੇਖਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੇ, ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ।
ਸ਼ਾਰਕ ਹਵਾ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਗਈ। ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ? ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ?
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਕੇ ਫਿਰ ਗਰਜਿਆ। 'ਰੁਕੋ! ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲ ਲੈ ਜਾਓ!' ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲਾਈਨ ਖਿੱਚੀ। ਅਚਾਨਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਢਿੱਲੀ ਪੈ ਗਈ। ਪਲਾਨੀ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸ ਪਿਆ। 'ਹਾ... ਇਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ! ਉੱਥੇ ਰੁਕੋ!'
ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਰਕ ਦਰਦ ਦੇ ਮਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਹਿਲਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਡੋਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ। ਸ਼ਾਰਕ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ।
ਭਾਵੇਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਕਰੰਟ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਗਈ। ਕਰੰਟ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਕੀ ਉਹ ਭੰਵਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਸੀ?
ਫਿਰ ਉਹ ਗੋਲਾਕਾਰ ਝਾੜੂ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਫੜੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਵੀ ਤਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਿਆ ਸੀ।
ਪਲਾਨੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ! ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਇੱਕ ਖੋੜ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮਹਿਲ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਤਲ 'ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਤਲ 'ਤੇ

ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸ ਮਹਿਲ ਦੇ ਵਰਣਨ ਸੁਣੇ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਭੰਵਰ ਰਾਹੀਂ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਭੰਵਰ ਜਿਸਨੇ ਪੂਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭੰਵਰ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਇਆ।
ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉੱਚੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਗਤੀ ਨਾਲ ਦੌੜੀ। ਕੀ ਪਲਾਨੀ ਉਸ ਭੰਵਰ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਪਹਾੜ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ?
ਕਿਧਰੋਂ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਗਰਜ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਵਰੋਲਾ।
ਲਹਿਰਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਉੱਠੀਆਂ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।
ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਇਸ ਅਜੀਬ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲਹਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਵਾਵਰੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਘੋਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾਈ ਸੀ।
ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੀ। ਅਤੇ ਗਰਜ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗੂੰਜ। ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਉਹ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਰਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਾਰਕ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਘਸੀਟਣ ਦਿਓ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੈਡਲ ਨੂੰ ਲੀਵਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਸੁੱਟ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਘਟਾ ਸਕੇ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਗਭਗ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਹਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਜਬਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਗਰਜਾਂ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀਆਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਉਸ ਬਦਕਿਸਮਤ ਮਛੇਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗਰਜਿਆ। ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਉਸ ਗਰਜ ਨੂੰ ਸੁਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਰਜ ਇੱਕ ਤਾਲ ਨਾਲ ਵੱਜੀ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਨਾਚ ਸੀ? ਉਹ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੀ। ਕੀ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਤਾਕਤਾਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਪਈਆਂ? ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀ ਸੀ!

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰੀਂਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਰੋਂ ਕੁਝ ਉੱਚਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਜੀਬ ਲਹਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਾਖਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁਫਾ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਕੀ ਉਸ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉੱਠ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੂੰਹ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਗਰਜ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝਟਕੇ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੱਦਲ, ਸਗੋਂ ਅਸਮਾਨ ਵੀ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।
ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਨੇਰੀ ਚੀਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਪਤਵਾਰ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਲਹਿਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਪਲਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਇਸ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਫੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਨਾ ਗੁਆ ਦੇਵੇ। ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਸਾਹ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਨੇ ਹਨੇਰੀ ਦੀ ਗਰਜ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪੁਕਾਰ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਗਈ।
ਉਹ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕੀ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮਛੇਰੇ ਪਤਨੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਪਹਿਲੀ ਮਛੇਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਮਛੇਰੀ ਇੱਕ ਵਾਵਰੋਲੇ ਤੂਫਾਨ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ? ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਾਰਨ। ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ। ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਮਛੇਰੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇਗੀ। ਕੀ ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਤੂਫ਼ਾਨ ਦਾ ਕਹਿਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਪਲਾਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੂਫ਼ਾਨ ਨੇ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਹਿਰ ਆ ਗਈ! ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਕਾਰੂ...' ਬਣਾਇਆ, ਲਹਿਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਵਾਵਾਂ, ਗਰਜ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਵੱਡਾ ਯਤਨ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕਜੁੱਟ ਸਨ। ਉਹ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।
ਪਾਣੀ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਝਰਨੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਮੁੰਦਰ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਬਣ ਗਿਆ।
ਵਾਵਰੋਲਾ ਇੱਕ ਠੋਸ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਗਈ। ਪਲਾਨੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਢਿੱਡ ਦੇ ਭਾਰ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਸਿਰ ਉੱਠੇਗਾ?
ਕੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਬੇਰਹਿਮ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ?
ਇੱਕ ਕਰੰਟ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਕਰਕੇ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਇੱਕ ਥੰਮ੍ਹ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡੁੱਬ ਗਈ। ਇੱਕ ਤਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਤਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਛੇਰੇ ਘੁੰਮਦੇ ਸਨ। ਮਛੇਰੇ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਚਾਨਣ। ਪਰ ਇਸਦੀ ਚਮਕ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ।
ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹਲਚਲ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਾਲ ਆਇਆ ਹੈ। ਲਹਿਰਾਂ ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੱਕ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਚਿੱਟੀ ਰੇਤ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੱਪ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।
ਕੰਢੇ 'ਤੇ, ਪੰਚਮੀ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਜੀਜਾ ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੌਣ ਗਈ ਸੀ, ਵੀ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਰੇਤ 'ਤੇ ਮਿਲੀਆਂ। ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਤੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ। ਚੇਰੀਆਝਿਕਲ ਵਿਖੇ, ਇੱਕ ਮਰੀ ਹੋਈ ਸ਼ਾਰਕ ਮੱਛੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਿਸਦੀ ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ।

***** *****

ਪੀ.ਐੱਸ.

ਸੂਝ-ਬੂਝ

ਇੰਟਰਵਿਊ

ਅਤੇ ਹੋਰ…

ਮੇਰੀ ਕੈਮੀਂਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ

ਕੈਮੀਂਨ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੇ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਦੁੱਖ
ਕੇ.ਕੇ. ਸੁਰੇਂਦਰਨ

ਆਨ ਅਡੈਪਟਿੰਗ ਚੀਮੀਨ: ਮਿੱਥ
ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਵਜੋਂ
ਮੀਨਾ ਪਿੱਲਈ

ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ: ਟੀ.ਐਸ. ਪਿੱਲਈ

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

ਦ ਸਟੋਰੀ ਆਫ ਮਾਈ ਚੀਮੇਨ

ਥਾਕਾਜ਼ੀ ਸ਼ਿਵਸ਼ੰਕਰਾ ਪਿੱਲਈ

ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਟਾਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਰੇ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇਰ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ...
ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੰਮੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ, ਨਾਵਲ "ਚੇਮੀਨ" ਜੋ ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਧਮਕੀ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇਗਾ; ਕਿ ਇਹ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡਾਸੇਰੀ ਮਾਸਟਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਬਹੁਤ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ; ਪਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਹ ਧਾਗਾ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੋਣ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਗਤ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ; ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੌਤਿਕ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮਝ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ।
ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਢਾਂਚਾਗਤ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗੋਰਡੀਅਨ ਗੰਢ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜੋ ਵੀ ਲਿਖਿਆ, ਅਸੀਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਚੀਕਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਦੇਵ ਪੁਡੂਪੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਵਾਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸਨੇ ਦੇਵ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਡੂਪੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਪਸੰਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਵਿਖੇ, ਮੈਨੂੰ ਪੁਡੂਪੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦੇਵ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਵਾਲੀ ਗੰਭੀਰ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭੀੜ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ। ਕੋਈ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੱਸਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਲੀਲਾਂ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਰੋਧ ਸਮੂਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਨਫ਼ਰਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।
ਇਹ ਇੱਕ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕੇ. ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੀ ਕੌਮੂਦੀ, 'ਚੇਂਡਾਕੋਟੂ' (ਢੋਲ ਦੀ ਬੀਟ) ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਹਾਂ, ਢੋਲ ਦੀ ਬੀਟ ਵਾਂਗ ਲਿਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣਾ।
ਉਦੋਂ ਦੀ ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।
ਤਿਰੂਵੱਲਾ-ਅੰਬਾਲਾਪੁਝਾ ਸੜਕ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੜਕ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਰੌਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੜਕ ਇੱਕ ਤੰਗ ਨਹਿਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਨਾਲ ਬੰਦ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪੱਥਰ, ਚੂਨਾ, ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਬੱਜਰੀ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਜੋ ਗੇਟ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਉਹ ਬੰਨ੍ਹ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਨਹਿਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸੀ ਉਹ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਕੁੱਲ 28 ਸੈਂਟ ਸੀ। ਕਾਥਾ, ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੀਨ-ਟੂ ਸੀ। ਇਹ ਲੈਟਰਾਈਟ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਂਸ ਦੇ ਛੱਜੇ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਛੱਜ ਸੀ। ਕਾਥਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਠੋਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਸੱਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨਾਵਲ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਦੋ ਸਰੋਤ ਸਨ: ਇੱਕ, ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਅਟਕਲਾਂ ਦੀ ਢੋਲ ਦੀ ਬੀਟ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ; ਦੂਜਾ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਟਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਛੱਤਣਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਹਵਾਦਾਰ ਘਰ ਬਣਾਉਣਾ।
ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨੇੜਤਾ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇਵੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਮੂਡ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਚੱਕਰਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਵੇਰ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡੂ

ਇੱਕ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾਪੁਝਾ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਕੋਟਾਯਮ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੋਟਾਯਮ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਅੰਬਾਲਾਪੁਝਾ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਥੋਂ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਫੜਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਨੈਕਟਿੰਗ ਬੱਸ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਫੜਦਾ, ਤਾਂ ਕੋਟਾਯਮ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਕੋਟਾਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।
ਅੱਜ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਵਿੱਚ, ਸੱਤ ਜਾਂ ਅੱਠ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਲਾਜ। ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮਥਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਥਾਈ ਪੂਰਬੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉੱਥੇ ਖਾਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਫਾਈ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੋਟਾਯਮ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮਥਾਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਥਾਈ ਪੋਟੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
ਸ਼੍ਰੀ ਮਥਾਈ ਜਿਸ ਲਾਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਰਾਪੁਝਾ ਅਰੱਕਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਡੀਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਐਸਪੀਸੀਐਸ ਦੇ ਸੇਲਜ਼ ਮੈਨੇਜਰ ਸਨ, ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਥਾਈ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।
'ਮੇਰਾ ਉਹ ਪਿਤਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ...' ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਸੁਣਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।
ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਲਾਜ ਜਾਂ ਬੋਟ ਹਾਊਸ ਲਾਜ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸੀ.ਜੇ. ਥਾਮਸ।
ਸੀਜੇ ਦੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ; ਉਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਜੇ ਥਾਮਸ ਕੈਮੀਂਨ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੀਜੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਵਰਥਕ ਸਹਕਰਨ ਸੰਘਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਵਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਸੀ।
ਡੀ.ਸੀ. ਕਿਜ਼ਾਕੇਮੁਰੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਿਯਮਤ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਠਵੇਂ ਦਿਨ, ਕੈਮੀਂਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਥਾਈ ਪੋਟੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬੀਅਰ ਪੀਣ ਦਿੱਤੀ।
ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੰਕਰਮੰਗਲਮ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।
ਚੇਮੀਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਵਿਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਲੱਕੜ ਦੇ ਛੱਤੇ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਟਾਈਲਾਂ ਲਗਾਈਆਂ।

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਮਰੇ ਜੋੜੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ 28 ਸੈਂਟ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।
ਚੇਮੀਨ ਪਹਿਲਾ ਮਲਿਆਲਮ ਨਾਵਲ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ। ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਕੋਲਾਥਾਡੀ ਪਦਮ ਵਿਖੇ 60 ਪੈਰਾ ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਖਰੀਦੇ।
ਚੇਮੀਨ ਦਾ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਮਿਲ ਜ਼ੇਲਾਬਿਲ ਅਨੁਵਾਦਕ ਸਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਤਾਮਿਲ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਲਿਆਲਮ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਦਰਾਸ ਆਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਲਿਆਲਮ ਨਾਵਲ ਚੇਮੀਨ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਂਡ ਐਡੰਗਾਜ਼ੀ (ਟੂ ਮੇਜ਼ਰਜ਼) ਦਾ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਯੂਨੈਸਕੋ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ, ਚੇਮੀਨ ਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਚਕਾਰ, ਚੈੱਕ ਅਨੁਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੂਸੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਏਸ਼ੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਚੇਮੀਨ ਦਾ ਅਰਬੀ, ਜਾਪਾਨੀ, ਵੀਅਤਨਾਮੀ, ਸਿੰਹਾਲਾ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਕਿਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਢੋਲ ਦੀ ਧੁਨ ਨੇ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਕੀ ਇਹ ਜਿੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੀ? ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ।
31 ਅਕਤੂਬਰ 1995

ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ

ਅਨੀਤਾ ਨਾਇਰ

ਪੈਗੀ ਮੋਹਨ ਦੇ ਨਾਵਲ, ਜਹਾਜਿਨ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਕੰਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ: ਅਨ ਕੂਪ ਡੇ ਫੌਡਰ। ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਹਮਲਾ।
ਉਹ ਇਸਨੂੰ 'ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਊਰਜਾ ਦੇ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਵਾਂਗ' ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਕੈਮੀਂਨ - ਅਨੁਵਾਦ - ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਕੂਪ ਡੀ ਫੌਡਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਮੈਂ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਮਿਸਟ੍ਰੈਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਜਦੋਂ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ: ਉਨਾਈ ਵਾਰੀਅਰ ਦਾ ਨਾਲਚਰਿਤਮ। ਨਾਲਚਰਿਤਮ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਥਕਲੀ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਯਕੀਨਨ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਘੋਰ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਦਿਲਾਸਾ ਲੱਭੋ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣ ਗਿਆ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਸ ਵਿਖੇ ਕਾਰਤਿਕਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਦੰਦ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਕੱਟਾਂ ਜੋ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਖੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਓਨੀ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਵੇ।
ਕੀ ਪਸੰਦ ਹੈ? ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।
"ਚੈਮੀਨ?" ਉਸਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ।
ਕਿਧਰੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਜਾੜ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਇੱਕ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਚੈਨ ਕਰੂਥੰਮਾ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਹਿਲਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੇਮਨਕੁੰਜੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਚੇਮੀਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਹੀ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਕੀ ਮੈਂ ਕੈਮੀਂਨ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ? ਅਣ ਕੂਪ ਡੀ ਫੌਡਰ। ਹੋਰ ਕੀ?
ਮੇਰੀ ਮਲਿਆਲਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ

ਜਨਮਜਾਤ ਗੀਤਕਾਰੀ ਤੋਂ ਮੋਹਿਤ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਤਿਤਲੀ ਦੇ 'ਚਿਤ੍ਰਸ਼ਾਲਬਮ' ਦੇ ਜਾਦੂਈ ਖੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭੂੰਡਾ ਇੱਕ 'ਨਿਕ੍ਰਿਸ਼ਟਨਯ ਪੁਜ਼ੂ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। "ਮਿਸਟ੍ਰੈਸ" ਲਿਖਣ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਕਥਾਕਲੀ ਅਟਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਨੁਵਾਦ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਆਯਾਮ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਜਮ ਹੋਵੇਗਾ? ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲਪ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚੇਮੀਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸੰਪਾਦਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ। ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਨੂੰ ਮੁਹਾਵਰੇਦਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਦੇਣਾ... ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਲੇਖਕ ਕੋਲ ਇਹ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ...
ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਲਿਆਲਮ ਨਿਗੰਡੂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। (ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਗੰਡੂ ਦੇ ਅਥਾਹ ਅਥਾਹ ਕੁੰਡ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।) ਮੈਨੂੰ ਇੰਚ-ਦਰ-ਇੰਚ, ਸ਼ਬਦ-ਅਤੇ-ਸ਼ਬਦ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।
ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੈਮੀਂਨ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਲਮ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਕਿਧਰੇ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਹੱਸਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਈ: ਉਪਭਾਸ਼ਾ - ਕੰਨ - ਇਸਨੂੰ ਸੁਣੋ - ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਬਣ ਗਈ।
ਅਗਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੈਕਟਰੀ ਮਿੰਨੀ ਕੁਰੂਵਿਲਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮਲਿਆਲੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਿਆ। ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਆਸਾਨੀ ਵਿੱਚ ਵਧ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ।
ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਚੇਮੀਨ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ। ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਵਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ।
ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਜੋ ਨਿਗੰਡੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਿਆ। ਤ੍ਰਿਵੇਂਦਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ - ਕੇਰਲ ਕੌਮੂਦੀ ਦੇ ਵੀ.ਐਸ. ਰਾਜੇਸ਼ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਕਾਲੀ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਅਨੁਵਾਦ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਾਰਕੇਜ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁੰਡੇਰਾ, ਗ੍ਰਾਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਗਜੀਅਨ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਨਾਵਲ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਦਾ ਹੈ।
ਚੇਮੀਨ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਹੈ ਜੋ ਵਰਜਿਤ ਪਿਆਰ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਾਵਲ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਵਾਪਸ ਕੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਚੇਮੀਨ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਪਿਆਰ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲਹਿਰਾਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਟਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਰ-ਵਾਰ।

ਚੇਮੀਨ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੇ

ਕੇ.ਕੇ. ਸੁਰੇਂਦਰਨ, ਕੇਰਲ ਕੌਮੁਦੀ

ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਮਲਿਆਲਮ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਚੇਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਲਿਆਲਮ ਨਾਵਲ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਦਰਅਸਲ, ਚੇਮੀਨ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਚੇਮੀਨ ਨੂੰ ਮਲਿਆਲਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਾਵਲ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ! ਚੇਮੀਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਖਸਤਾ ਹਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਘਰ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।'
ਚੇਮੀਨ - ਉਹ ਨਾਵਲ ਜਿਸਨੇ ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਸ਼ਿਵਸ਼ੰਕਰ ਪਿੱਲਈ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਿਵਾਈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ - ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਾਂਗ ਜੋ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕੁੱਟਨਾਡ ਦਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਣਿਆ, ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਸਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
'ਮੇਰਾ ਉਹ ਪਿਤਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।'
'ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਕੁੜੀ ਹੋ, ਕਰੂਥੰਮਾ!'
ਚੇਮੀਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਪਲਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਪੀੜ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ, ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਅਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲਈ ਗਏ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ।
ਕੋਟਾਯਮ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਸੀ. ਕਿਜ਼ਾਕੇਮੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਲਾਜ ਤੋਂ, ਥਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਰਨ ਵਿਕ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ 1958 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਚੇਮੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਇਤਾਲਵੀ, ਫ੍ਰੈਂਚ, ਜਰਮਨ, ਚੈੱਕ, ਸਲਾਵ, ਡੱਚ, ਪੋਲਿਸ਼, ਹੰਗਰੀਆਈ, ਰੂਸੀ, ਅਰਬੀ, ਵੀਅਤਨਾਮੀ, ਜਾਪਾਨੀ, ਸਿੰਹਾਲਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ...
ਜਦੋਂ ਚੇਮੀਂ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਥਕਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮਲਿਆਲਮ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਿਵਾਈ। ਕਨਮਨੀ ਬਾਬੂ ਨੇ ਬੰਬੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਰਾਹੀਂ ਚੇਮੀਂ ਲਈ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। 'ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 25,000/- ਰੁਪਏ! ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਥਕਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਸ ਏਕੜ ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉਹ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ,' ਥਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੇਮੀਨ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਘੱਟਦੇ ਗਏ। ਪਰ ਨਾਵਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਬਾਲਾਪੁਝਾ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੱਕ, ਥਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਪੁਰੱਕੜ ਤੋਂ ਥਾਈਕਲ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਅਲਾਪੁਝਾ ਕੰਢੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਲਈ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਚੇਮੀਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਨਾਵਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਈ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਮਛੇਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬੇਤੁਕੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਅਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰਮਾਣ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਇਹ ਮਿੱਥ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਛੇਰੇ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਵੇਗੀ ਜੋ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਥਕਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਨਿਯਮਤ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ।
ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੇਬੀਕੁਟਨ ਨੇ ਕੋਲਮ ਥੁਲਿਕਾ ਲਈ ਚੇਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਸੀ। ਥਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਇਸ ਯਤਨ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਾਟਕ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜਾਗ ਪਏ। ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਅਸਮਰੱਥ ਥਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ।
ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਸੀ ਫਿਲਮ ਚੇਮੀਂ ਦੇ ਸੀਕਵਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਕਨਮਨੀ ਬਾਬੂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਸੀਕਵਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ, ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਅਦਾਕਾਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਗੋਪੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਥਿਰਕਲੱਕਪੁਰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਈ ਫਿਲਮ ਚੇਮੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੈਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਚੇਮੀਨ ਦਾ ਸੀਕਵਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬੇਕਾਰਤਾ ਵੱਲ ਚੇਮੀਨ ਦੇ ਸਕ੍ਰੀਨਪਲੇ ਲੇਖਕ, ਐਸ.ਐਲ. ਪੁਰਮ ਸਦਾਨੰਦਨ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਰਚੈਂਟ ਆਈਵਰੀ ਫਿਲਮ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਜੋੜੀ ਦੇ ਇਸਮਾਈਲ ਮਰਚੈਂਟ ਕੋਚੀ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੇਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਆਖਰੀ ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਸੀ ਜੋ ਚੇਮੀਨ ਨੇ ਥਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਥਕਾਜ਼ੀ, ਜਿਸਨੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਮਾਈਲ ਮਰਚੈਂਟ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਸ਼ੰਕਰਮੰਗਲਮ ਵਿੱਚ ਮਰਚੈਂਟ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਇੱਕ ਅਥਾਹ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ 'ਦੁੱਖ, ਖੁਸ਼ੀ, ਚਿੰਤਾ, ਪਿਆਰ, ਗੁੱਸਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ' ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਿਲਮ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਿਖਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਨਮਨੀ ਬਾਬੂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ।
'ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਲਿਖੀ, "ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ," ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿੰਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ; ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਕਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਹੈ।' ਇੱਕ ਕੰਬਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਥਕਾਵਟ ਭਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ।
ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਰੁਥੰਮਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। 'ਜੇ ਮੈਂ ਨੀਰਕੁਨਨਾਥ, ਪੁਰੱਕੜ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾਪੁਝਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਰੁਥੰਮਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੇਗੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਗੇ। ਪਾਰੀਕੁਟੀ, ਪਲਾਨੀ, ਚੇਮਬੰਕੁੰਜੂ, ਚੱਕੀ, ਪੰਚਮੀ - ਇਹ ਸਾਰੇ।'
ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੈਮੀਨੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਉਸ ਦੁੱਖ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਇਸਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਸੀ।
11 ਅਪ੍ਰੈਲ 1999

ਆਨ ਅਡੈਪਟਿੰਗ ਚੀਮੀਨ: ਮਿੱਥ ਐਜ਼ ਮੈਲੋਡ੍ਰਾਮਾ ਮੀਨਾ ਪਿੱਲਈ

ਚੇਮੀਨ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਫ਼ਿਲਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਲਿਆਲਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਵਲ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਜਨਤਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਇੱਕ ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਨੀਂਹ ਹਨ। ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਨਾਟਕ ਨਾਵਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਗਲਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਾਵਲ ਦੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਫਰੇਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਿਲਚਸਪ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਲਗਭਗ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਲਿਆਲੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ ਦੇਖੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਥੀਆਨ, ਸ਼ੀਲਾ, ਮਧੂ ਅਤੇ ਕੋਟਾਰੱਕਰਾ ਵਰਗੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਟਾਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੂਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਆਭਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਨਵੇਂ ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਢੰਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੂਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਚੇਮੀਨ ਸਿਨੇਮੈਟਿਕ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇੱਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੀ, ਜੋ ਮਲਿਆਲੀ ਦੇ ਆਈਕੋਨੋਫੋਬੀਆ ਅਤੇ ਲੋਗੋਫਿਲਿਆ ਜਾਂ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਡੂੰਘੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਕਲੰਕੀਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਅਕਸਰ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ' ਫਿਲਮੀ ਚਿੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਤੇ ਲਾਖਣਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਸੂਖਮ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਕੋਚੁਮੁਥਾਲੀ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ 'ਉਸ' ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਦੇਖੇ। ਉਸਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਗਲ ਪੀਸ ਲੰਗੋਟ ਦਾ 'ਨਜ਼ਰ' ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਹਿਸਾਸ' ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਭੌਤਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲ ਦੀ ਥੀਮੈਟਿਕ ਅਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮੈਟਿਕ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭੌਤਿਕ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਨਵੀਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਾਟ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਨੇਮੈਟਿਕ ਉਪਕਰਣ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਅੰਤਰ ਦੀ

ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਕਈ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਸਕ੍ਰੀਨ ਅਨੁਕੂਲਨ ਅਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ।
ਨਾਵਲ ਦਾ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਚਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਚਿੱਤਰਣ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਲਿਆਲੀ ਅਤੇ ਪੈਨ-ਇੰਡੀਅਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਝੁਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫਿਲਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੈਨ ਅਤੇ ਲੰਬੇ-ਸ਼ਾਟ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮਛੇਰੇ ਲੋਕ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਸੂਮ 'ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ' ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਨਾਵਲ ਥਕਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਬੋਝ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਬੇਲੋੜਾ ਯਥਾਰਥਵਾਦ, ਜੋ ਥਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਲਿਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਤਮਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਮੂ ਕਰੀਆਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚਮਕ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਲ. ਪੁਰਮ ਸਦਾਨੰਦਨ ਦੀ ਸਕ੍ਰੀਨਪਲੇ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦ ਦਾ ਆਭਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਫਿਲਮ ਅਤੇ ਗਲਪ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕੁਝ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੌਗਬੁੱਕ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਹੁਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਾਈ ਦੀ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੇਮਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਦੋਵੇਂ, ਬੁਰਜੂਆ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾਤਾ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਅੰਦਰੂਨੀਤਾ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੋਡਾਂ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ, ਘਰੇਲੂ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ-ਵਿਗਿਆਨ, ਇਸਦਾ ਸੰਪਾਦਨ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਸ ਵੰਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ, ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ, ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਦੋਭਾਗੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰੂਪਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਫਿਲਮ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਮਲਿਆਲੀ ਦੇਖਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ 'ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ' ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਮਛੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀ ਹੈ (ਸ਼ੀਲਾ 'ਵੇਲੂਥੰਮਾ' ਦੇ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਗੋਰੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਣਗਿਣਤ 'ਅਕਾਦਮਿਕ' ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ), ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਸੁਹਜ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਲੂਲੋਇਡ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਲਿਨ ਕਰਿਸਪ ਦੱਸਦਾ ਹੈ: 'ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਆਮ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ' (242)। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭੌਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਥਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਵਲ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ 'ਵਿਚਾਰ' ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਸੁਹਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਵੈ-ਫੈਸ਼ਨਿੰਗ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਮੌਸਮੀ ਐਪੀਸੋਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਲਿੰਗਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਦਾਰਵਾਦੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸਮਰਥਨ ਦਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੀ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ, ਇਹ ਨਾਵਲ ਘਰੇਲੂ ਆਦਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਲੁਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਰਾਇਆ ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਵੇਲਕੁਟੀ ਅਰਾਇਆਨ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਪੈਂਫਲਿਟ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਥਾਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਡਲੰਮਾ ਦੇ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਰਾਇਆ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਵਿਕ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗਲਪ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਲਿੰਗ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਗੁਣ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਾਇਆ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਠੀਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਲਿੰਗ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਨੇ ਸਾਖਰਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ "ਮੁਕਤੀ" ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਔਰਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ। ਸਾਖਰਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਕੇਰਲਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ-ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮਲਿਆਲੀ ਸਮਾਜ ਬਹੁਤ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ' (ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ 15)। ਇਹ ਨਾਵਲ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ 'ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਨੰਦ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਲਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਮੱਛੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪਲਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਖੁਦ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਔਰਤ ਦੀ 'ਜ਼ਰੂਰਤ' ਨਹੀਂ, ਤਾਂ 'ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹੱਕ' ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇੱਕ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਹੈ ਜੋ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੇਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੈਤਿਕ ਕਥਾ ਜਾਂ ਮਿੱਥ ਵਰਗਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਾਵਲ ਵਿਆਹੁਤਾ ਕਾਲਪਨਿਕਤਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਰਹੱਸਮਈ ਰਚਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸਲ ਮਲਿਆਲੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪਲਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਗੁਪਤ, ਤੱਥ-ਮੁਤਾਬਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਟੈਕਸਟ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਜੀਮੋਨਿਕ ਮਰਦਾਨਾ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਲਿਆਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐਂਗਲੋ-ਇੰਡੀਅਨ ਮਾਰਕਸ ਬਾਰਟਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਸਲਿਲ ਚੌਧਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗੀਤ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੰਗਾਲੀ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਅਤੇ ਮੰਨਾ ਡੇ ਦੁਆਰਾ ਮਸ਼ਹੂਰ 'ਮਨਸਾ ਮੈਨੇ ਵਾਰੂ' ਗਾਉਣਾ - ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਪੈਨ-ਇੰਡੀਅਨ ਕਲਪਨਾ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ 'ਆਧੁਨਿਕ' ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ ਦਾ ਅਮਲਾ ਖੇਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪੁਨਰ-ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੰਕੀਰਣ/ਜਾਤੀ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ 'ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ' ਸਵੈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਂਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਵਾਇਤੀ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਵੰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਅਲੌਕਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਵਜੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ/ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵੇਂ, ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਜੋਂ, ਔਰਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਔਰਤ ਲਿੰਗਕਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ।
ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਜਾਤ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹੈ, ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫਿਲਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਂ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੇਦਾਗ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਦਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਿਲਮ ਜਾਤ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਜਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਧਾਰੇਸ਼ਵਰ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ 'ਫ੍ਰੀਜ਼ਿੰਗ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਤ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਇਸਨੂੰ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ' (116)।
ਇਹ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੈਸਟਸੈਲਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਸਿਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਮੂਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਰਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤੀਬਰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪਲਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਰੰਗ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ (ਮਲਿਆਲਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀਆਂ ਰੰਗੀਨ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ) ਵਰਗੀਆਂ ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਮੇਲੋਡਰਾਮਾਤਮਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸਿਨੇਮੈਟਿਕ ਗਲਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਾਕਸ-

ਆਫਿਸ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਤੀਬਰ ਭਾਵਨਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕੋਡਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਜੋਂ ਇੰਟਰਪੇਲੇਸ਼ਨ - ਹੇਜੀਮੋਨਿਕ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ - ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਮੇਲੋਡਰਾਮਾਤਮਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਢੰਗ ਤੋਂ ਚੇਮੀਨ ਮਲਿਆਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੋਕਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਕਟਾਂ, ਨਾਰੀਵਾਦ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਮੁਲਤਵੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਰਨ ਗੈਬਰੀਅਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, 'ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਰੀਲਾ ਵਿਸਥਾਪਨ ਸਿਰਫ਼ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਲਿੰਗਕਤਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਧੁੰਦਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ' (70)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੇਮੀਨ ਅਤੇ ਕਲਾਸਿਕ ਭਾਰਤੀ ਮੇਲੋਡਰਾਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ' ਦੇ ਟ੍ਰੋਪ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੀ ਲਿੰਗਕਤਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਬਣਨ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਪਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਖਰੀ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਥੀਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾਕਾਰੀ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਮਲਿਆਲੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੀਲੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੀ 'ਹਵਾ' ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਸਵਾਗਤ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪ ਸੂਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠਕਜ਼ਾਹੀ ਦਾ ਚੇਮੀਨ ਲੇਖਕ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਰਚਨਾ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੈਤਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਭਾਵਨਾਤਮਕ 'ਪ੍ਰਭਾਵ' ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਿਲਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਲਮ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਰੀਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਮੁਕਤੀਦਾਇਕ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਨੇਮਾਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੀਤ ਅਤੇ ਨਾਚ, ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਕ੍ਰਿਤ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਦੋਵੇਂ ਕਲਪਨਾ ਦੀਆਂ ਉਡਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਬਿਆਨ' ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਦਿਸਾਨਾਯਕੇ 209)। ਚੇਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਉਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਸਪੇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੀਤ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯਾਦਾਂ, ਨਾ ਹੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਨਿਕ ਅੰਡਾਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ/ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਮੁਕ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਰਤੀ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਖੋਜ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰਿਕ ਅਰਥ, 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ 'ਗਲਫ ਬੂਮ' ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪਲ ਜਿੱਥੇ ਗੀਤ 'ਕਦਾਲੀਨਾੱਕਰੇ ਪੋਨੋਰੇ ਕਾਨਾ ਪੋਨੀਨੂ ਪੋਨੋਰੇ, ਪੋਈ ਵਰੁੰਬੋਲ ਐਂਥੂ ਕੋਂਡੁਵਰੁਮ' (ਓ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਾਪਸੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਆਓਗੇ?) ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ 'ਕਲਪਿਤ' ਸਮੁੰਦਰ ਅਣਗਿਣਤ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਆਰਕੀਟਾਈਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰੇਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰੇਮ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਹਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਮਲਿਆਲੀ ਕਾਲਪਨਿਕਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟ੍ਰੋਪ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਲਿਆਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ, ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਇਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਮਲਿਆਲੀ ਸਵੈ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵੈ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਰੂਪਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਲਿਆਲੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਰੂਪਕ ਵਜੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਇਸ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਰਮੇਨਿਊਟਿਕਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ।
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਾਨਾਪੋਨੂ (ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੋਨਾ), ਪੋਨਵਾਲਾ (ਸੁਨਹਿਰੀ ਜਾਲ) ਅਤੇ ਚੱਕਰਾ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਟ੍ਰੋਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਦੁਆਰਾ

ਘਰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਰਲੱਭ ਕੈਚਾਂ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਅਤੇ ਚਾਹਵਾਨ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਮਲਿਆਲੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ-ਆਧੁਨਿਕ ਅਟਾਵਿਸਟਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਕਿਰਤ, ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਕਲਪਨਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਮਲਿਆਲੀਆਂ ਦੇ 'ਪ੍ਰਵਾਸ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ' ਵਜੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਸਰੋਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਕੋਰਿਕ ਗੀਤ ਬਾਹਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸੈੱਟਿੰਗ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਟਰੈਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਰਲਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।
ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਾਣੇ ਡਾਇਜੈਟਿਕ ਹਨ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸਦੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਰੇਕੁਟੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੀਰਕੁੰਨਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗਾਏ ਗਏ ਲੋਕ ਗੀਤ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮਲਿਆਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ ਬਾਰੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੈਮੀਓਟਿਕ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸਦੇ ਮੂਡ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਇਹ ਕਿ ਨਾਵਲ ਫਿਲਮੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ ਅਧਾਰ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭੰਡਾਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ 'ਬੋਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ' (ਵਾਸੁਦੇਵਨ 9) ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਕ 'ਨਕਲੀ ਵਿਰਾਮ' ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਪੱਛਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕ ਉਦੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਕਾਰ ਗਾਣਾ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਬੀਮਨ 83)। ਲੋਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਆਮ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਜੋ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ

'[[[[-[[[[[[[[[' [[, [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[, [[(([[[[[[[) [[[[[[[[[[[['[[[[[[[[[[[[[[[[, [[[([[[[[[[[[[[[) [['[[[[[[[[[[[[[[[[[[, [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[['[[[[[[, [['[[[[[[[[[[[[[[[[[[[['[[[[[[[[[[[[[[', [[[
[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[, [[[[[[[[[[[[[[, [[[['[[[[[[' [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[, [[['[[[[[[[[[[' [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[/[[[, [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[, [[['[['[['[[, [[

ਮੌਤ ਵਿੱਚ ਕਡਲੰਮਾ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਰੂਥੰਮਾ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਤ-ਪੰਥੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਨਿਵਾਸ ਵੱਲ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਮਰਦ ਤੋਂ 'ਸੁਰੱਖਿਆ' ਅਤੇ ਔਰਤ ਤੋਂ 'ਪਵਿੱਤਰਤਾ' ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਇੱਕ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਭਿਆਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਲਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰੂਥੰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਨਿਉਕਲੀਏਟਿਡ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਤਰਕ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਵੀਹਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਮੇਰੀ ਚੇਮੀਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਥਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਥਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕਥਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਇੱਕ 'ਮਜ਼ਬੂਤ', 'ਮਜ਼ਬੂਤ' ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਚੇਮੀਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਕ ਕਾਰਕ ਸਨ 'ਇੱਕ ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਢੋਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਦਾ ਜਵਾਬ; ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਵਾਦਾਰ, ਚਮਕਦਾਰ-ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਘਰ ਜੋ ਲੱਕੜ ਦੇ ਛੱਪੜਾਂ ਅਤੇ ਟਾਈਲਾਂ ਵਾਲੀ ਛੱਤ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਨੋਟ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ 'ਸ਼ੰਕਰਮੰਗਲਮ' ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਈ। 'ਚੇਮੀਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੰਗ ਸੀ। ਰਾਫਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਟਾਈਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਵਾਧੂ ਕਮਰੇ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।' ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਨਵੀਂ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਾਈ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿੰਗ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਮੈਪਿੰਗ ਅਤੇ ਲਿੰਗਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ/ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਰੂਥੰਮਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਦਲੇਰ ਹੈ (ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਵੇ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ), ਚੁੱਪਚਾਪ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਮਿੱਥ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਆਮ ਅਤੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ, ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਔਰਤ-ਐਕਸ਼ਨ-ਮੁਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਨਿਰਲੇਪ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਿਤਾ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਸਵੈ-ਚੇਤੰਨ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਸ਼ੀਲਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਰਵਉੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਸਟਮ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਨਫ਼ਰਤ ਉਸ ਪੂਰਨ ਨਫ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਲਾਨੀ ਨੂੰ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇੰਨਾ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਇੱਕ ਵਾਧੂ-ਆਟੋਰਿਸਟਿਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ (ਕਰੀਅਤ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਸਤੂਗਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ), ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਕਾਰ ਦਾ ਮਨੋਧਰਮ, ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਾਟਕ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਤੇ 'ਔਰਤ' ਵਜੋਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ (ਕਿ ਉਹ ਪਾਰੀਕੁਟੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ) ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਭੂਤਕਾਲ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਲੇਰ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਨੁਕੂਲਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਲਿੰਗੀ ਅਤੇ ਸੋਧਵਾਦੀ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅਪੋਥੀਓਸਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ 'ਗੈਰ-ਸਮਕਾਲੀਨਤਾ' ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਲੌਕਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਆਧੁਨਿਕ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਰੂਥੰਮਾ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੀ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕੁਆਰੀਪਨ ਤੋਂ ਇੱਕ 'ਆਧੁਨਿਕ', 'ਵਿਅਕਤੀਗਤ', 'ਨਾਰੀਵਾਦੀ' ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵੱਲ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਪਲਾਨੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੱਥ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਕੀ ਇਹ ਬੱਚਾ ਉਸਦਾ ਹੈ?' ਪਿਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਜ਼ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਪੇਖਿਕ ਲਚਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਿਤਾ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰੀ ਵੰਸ਼ਵਾਦ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਤਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਇੱਕ

ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।
ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਮਕਾਲੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ 'ਆਧੁਨਿਕ' ਆਵੇਗਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਪੁਰਾਣੀਆਂ' ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ 'ਜਾਇਜ਼' ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇਕਾਂਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲਿੰਗ ਅੰਤਰ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਜਾਤੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਈਪੇਨ ਅਤੇ ਕੋਡੋਥ, 2003)। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਰਕਰ ਵਜੋਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਚੱਕੀ ਤੋਂ ਕਰੂਥੰਮਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਵਲ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁੰਗੜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ 1950 ਤੋਂ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਦੀ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ-ਅਧਾਰਤ ਉਤਪਾਦਨ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਪਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦੀ ਇੱਕ ਤੀਬਰ ਨਿੱਜੀ ਘਰੇਲੂ ਇਕਾਈ (ਕੋਡੋਥ 2005) ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗਿਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਨਹਿਰੂਵਾਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੂਪਕ ਵਜੋਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ 'ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ' ਅਤੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਉੱਦਮ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ, ਇਸਦੀ 'ਕੇਂਦਰੀ' ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਏਕਤਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਏਕਤਾ ਨਾਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰੀਕੁੱਟੀ, ਕਰੂਥੰਮਾ, ਚੇਂਬਨਕੁੰਜੂ ਅਤੇ ਪਲਾਨੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਕਾਮ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੂਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਹਿਲੂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ' ਜਿੱਥੇ 'ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਨਤਕ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਰੂਪਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ' (ਜੇਮਸਨ 69)। ਅਜਿਹਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚੇਮਮੀਨ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰੇਗਾ, 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ' ਦੀ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਰਹਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ

ਆਲੋਚਨਾ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਰਗ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਰੂਪਾਂਤਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭਾਂ, ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਢੰਗਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ, ਉੱਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਜਗੀਰੂ ਅਤੇ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਦਾ ਦੋਭਾਗੀਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਲਿੰਗੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧੇਰੇ ਸੂਖਮ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸ ਪਰੇਡ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਮਿੱਥ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਮਿੱਥ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਰਹੱਸਮਈਕਰਨ ਹੈ ਜੋ ਫਿਲਮੀ ਅਨੁਕੂਲਨ ਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਅਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਅਨੰਦ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਦਰਦ ਕਾਕਟੇਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਸ-ਐਨ-ਸੀਨ ਵਿੱਚ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਡਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਜਨੂੰਨ ਨਾਲ ਧੜਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਜਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਹਾਈਬ੍ਰਿਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਲਿਆਲਮ ਨਾਵਲ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਮਲਿਆਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰੂਥੰਮਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗਕ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ 'ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ' ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਨੇਮਾ ਅਕਸਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਰਾਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਕੰਮ
ਆਰਯਨ, ਵੇਲੁਕੁਟੀ ਵੀ.ਵੀ., ਥਕਾਝਿਯੁਡੇ ਚੇਮੀਨ: ਓਰੂ ਨਿਰੁਪਨਮ। ਤਿਰੂਵਨੰਤਪੁਰਮ: ਕਾਲਕੇਰਲਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, 1956।
ਬੀਮੈਨ, ਵਿਲੀਅਮ ਓ., 'ਦਿ ਯੂਜ਼ ਆਫ਼ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਇਨ ਪਾਪੂਲਰ ਫਿਲਮ: ਈਸਟ ਐਂਡ ਵੈਸਟ', ਇਨ ਇੰਡੀਆ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ ਕੁਆਰਟਰਲੀ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਅੰਕ 'ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਪੂਲਰ ਸਿਨੇਮਾ: ਮਿਥ, ਮੀਨਿੰਗ ਐਂਡ ਮੈਟਾਫੋਰ', ਪ੍ਰਦੀਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਐਡੀ.) 8 (1), 1981।
ਕਾਉਈ, ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ, ਔਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ: ਸਿਨੇਮਾ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਲੰਡਨ: ਮੈਕਮਿਲੀਅਨ, 1997।

ਕਰਿਸਪ, ਕੋਲਿਨ, ਦ ਕਲਾਸਿਕ ਫ੍ਰੈਂਚ ਸਿਨੇਮਾ, 1930–1960, ਬਲੂਮਿੰਗਟਨ: ਇੰਡੀਆਨਾ ਯੂ.ਪੀ., 1997।
ਧਾਰੇਸ਼ਵਰ, ਵਿਵੇਕ, 'ਜਾਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਵੈ', ਜਰਨਲ ਆਫ਼ ਆਰਟਸ ਐਂਡ ਆਈਡੀਆਜ਼ 25/26 (1993): ਪੰਨੇ 115-126।
ਦਿਸਾਨਾਯਕੇ, ਵਿਮਲ, 'ਰੀਥਿੰਕਿੰਗ ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਪੂਲਰ ਸਿਨੇਮਾ: ਟੂਵਾਰਡਜ਼ ਨਿਊ ਫਰੇਮਜ਼ ਆਫ਼ ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗ', ਐਂਥਨੀ ਗੁਨੇਰਤਨੇ ਅਤੇ ਵਿਮਲ ਦਿਸਾਨਾਯਕੇ (ਸੰਪਾਦਕ), ਰੀਥਿੰਕਿੰਗ ਥਰਡ ਸਿਨੇਮਾ, ਨਿਊਯਾਰਕ: ਰੂਟਲੇਜ, 2003, ਪੰਨੇ 202-225।
ਈਪੇਨ, ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੀਨਾ ਕੋਡੋਥ, 'ਪਰਿਵਾਰਕ ਢਾਂਚਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕੰਮ: ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ', ਸਵਪਨਾ ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ ਅਤੇ ਰਤਨਾ ਸੁਦਰਸ਼ਨ (ਸੰਪਾਦਕ), ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਕਾਲੀ, 2003।
ਗੈਬਰੀਅਲ, ਕੈਰਨ, ਮੇਲੋਡ੍ਰਾਮਾ ਐਂਡ ਦ ਨੇਸ਼ਨ: ਸੈਕਸੁਅਲ ਇਕਨਾਮੀਜ਼ ਆਫ਼ ਬੰਬੇ ਸਿਨੇਮਾ, 1970–2000, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵੂਮੈਨ ਅਨਲਿਮਟਿਡ, 2010।
ਜੇਮਸਨ, ਫੇਰੇਡ੍ਰਿਕ, 'ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ', ਸਮਾਜਿਕ ਪਾਠ ਨੰ. 15 (ਪਤਝੜ 1986), ਪੰਨੇ 65-88 ਵਿੱਚ।
ਕੋਡੋਥ, ਪ੍ਰਵੀਨਾ, 'ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਨੂੰਨ: ਲਿੰਗ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ', ਈਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ 31 ਅਗਸਤ 2005, 20 ਜੁਲਾਈ 2011, <http://www.eSocialSciences.com/data/articles/Document13182005150.493 252.doc>
ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ, ਸਵਪਨਾ, 'ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ: ਕੀ ਉੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੀ ਹੈ', ਸਵਪਨਾ ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ (ਸੰਪਾਦਿਤ), ਕੇਰਲ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਰਹੱਸ: ਸਾਖਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਸਫਲ ਵਾਅਦਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਪ੍ਰੈਸ, 2007 ਵਿੱਚ।
ਵਾਸੂਦੇਵਨ, ਰਵੀ, ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਬਣਾਉਣਾ, ਦਿੱਲੀ: ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2000।

□□□□□ □□ □□□□: □□.□□. □□□□□

□□□□

□□□□□□□□ □□□□□□□□□	1934
□□□□□ □□□□□	1935
□□□□□	1938
□□□□□□□□□	1941
□□□□□□□□□□□	1945
□□□□□□□□	1947
□□□□□□□□ □□□□	1947
□□□□□□□□□□	1949
□□□□□ □□□□	1950
□□□□□□ □□□□□□□□	1955
□□□□□□	1956
□□□□□□ □□□	1956
□□□□□□□□ □□□□	1959
□□□□ □□□□□□	1961
□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□	1961
□□□□□□□□□	1964
□□□□□□□□? □□□□: □□□□□□	1965
□□□□□□□□□ □□□□□□	1965
□□□□□□□□□ □□□□□	1966
□□□□□□	1967
□□□□□□□□ □□□□□□□	1967
□□□□	1967
□□□ □□□□□□	1969
□□□□□□□ □□□	1969
□□□-□□□ □□□□ □□□□□□	1969
□□□□□□ □□□□□□	1970
□□□□ □□□□□□□	1970
□□□□ □□□□ □□□□□□	1972

ਮਨੁਸ਼੍ਯਰੁਦੇ ਕਥਾ ਕਿਥੇ ਹੈ? 1973 ਅਕਥਲਮ 1974 ਪੁੰਨਪਰਾ ਵਯਾਲਾਰਿਣੁ ਸ਼ੇਸ਼ਮ 1975 ਅਧਿਕਲਾਨੋਵੇਲੁਕਲ 1977 ਅਜ਼ੀਆਕੁਰੂੱਕੂ 1977 ਹਾਰ 1978 ਠਾਕਾਜ਼ੀ ਲਘੁਨੋਵੇਲੁਕਲ 1978 ਬਾਲੂਨੁਕਲ 1982 ਓਰੂ ਮਾਨੁਸ਼ਯੰਤੇ ਮੁਘਮ 1983 ਓਰੂ ਪ੍ਰੇਮਾਥਿੰਟੇ ਬਾਕੀ 1988 ਓਰੂ ਏਰਿੰਜਾਦੰਗਲ 1990 ਛੋਟੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਪੰਚਮਲਾਰ 1935 ਖੋਸ਼ਯਾਤਰਾ 1941 ਅਲਵਿਦਾ 1944 ਨਿਤ੍ਯਕਨਾਯਕ 1945 ਠਾਕਾਝੀਯੂਡੇ ਕਢਾਕਲ 1945 ਮਕਾਲੂਡੇ ਮਕਾਲੂਡੇ 1946 ਪਥਿਵਰਾਦਾ 1946 ਮਾਨਚੁਵਾਟਿਲ 1947 ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ 1947 ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ਕਾਲ 1947 ਚਰਿਤ੍ਰਸਾਥਿਆੰਗਲ 1950 ਇਨਕਿਲਾਬ 1951 ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ. 1955 ਅਲੀਂਗਨਮ 1958 ਪਿਰਾਨਾ ਨਾਡੂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। 1958 ਕਾਨਕੁਥਿਰਕਲ 1958 ਅਧਿਆਤੇ ਪ੍ਰਸਾਵਮ 1962 ਤਿਰੰਜੇਦੁਥਾ ਕਢਾਕਲ 1965 ਚਾਂਗਾਥੀਮਾਰ 1969

□□□□□□□□□□□□	1969
□□□ □□□□□□□ □□□	1992
□□□□□□□□□□□ □□□ □□□	1993
□□□	2000
□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□	2003
□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□	2004

□□□□□□/□□□□□

□□□□ □□□□□ □□□□□□	1961
□□ □□□□ □□□□ □□□	1967
□□□ □□□□□□□□□ □□□□	1980
□□□□□□□ □□□□□□□□	1985

□□□ □□□

□□□□□□ (□□□□□)	1946
□□□□□□□□□	–
□□□□□□□□	1962
□□□□□□ □□□□□□□□□	1966
□□□□□□ □□□□□ □□□	2000

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

ਅੱਚਾ, ਅਚਨ: ਪਿਤਾ
ਅੰਮਾਚੀ, ਅੰਮਾ: ਮਾਂ
ਆਰਾਇਨ: ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ
ਚੱਕਰਾ: ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ; ਮਾਨਸੂਨ ਦੌਰਾਨ ਕੇਰਲਾ ਤੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚਿੱਕੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ।
ਚੇਦਾਥੀ: ਭੈਣ, ਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਔਰਤ) ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਚੇਤਨ/ਚੇੱਤਾ: ਭਰਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਆਦਮੀ) ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਚੇਚੀ, ਚੇਚੀ: ਵੱਡੀ ਭੈਣ
ਕੰਬਾਵਾਲਾ: ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਾਲ
ਕਸਾਵੂ/ਜ਼ਰੀ: ਕਢਾਈ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੋਨੇ ਜਾਂ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬਾਰੀਕ ਧਾਗੇ।
ਕੁਰੂਚੀ: ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮੱਛੀ
ਮਨਾਰਸ਼ਾਲਾ ਅਯਿਲਯਮ: ਅਲਾਪੁਝਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਨਾਰਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਮਨਾਰਸ਼ਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਗਰਾਜ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਮੁੱਖ ਤਿਉਹਾਰ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਅਯਿਲਯਮ ਤਾਰਾ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਲਿਆਲਮ ਮਹੀਨੇ ਕੰਨੀ (ਸਤੰਬਰ/ਅਕਤੂਬਰ) ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਸੱਪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਮਾਰੱਕਨ: ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ
ਮੁਹੂਰਤ: ਸ਼ੁਭ ਸਮਾਂ
ਮੁਕਾਵਨ: ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ
ਮੁੰਡੂ/ ਮੁਲ ਮੁੰਡੂ: ਚਿੱਟੇ ਸੂਤੀ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਸਾਰੋਂਗ
ਨੇਰੀਆਥੁ: ਬਰੀਕ (ਪਤਲੀ) ਬਣਤਰ ਵਾਲਾ ਕੱਪੜਾ
ਪੈਰਾ: ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪੈਮਾਨਾ (ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਪਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 4 ਉਝਾਕੁ ਬਰਾਬਰ 1 ਨਾਜ਼ੀ, 4 ਨਾਜ਼ੀ ਬਰਾਬਰ 1 ਇਟਾੰਗਾਜ਼ੀ ਅਤੇ 10 ਇਟਾੰਗਾਜ਼ੀ ਬਰਾਬਰ 1 ਪੈਰਾ)। ਝੋਨੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਮਾਪ ਬੀਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੋਦਾਵਾ: ਵਿਆਹ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਜਾਂ ਸਾੜੀ

ਪੋਟੇ: ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾਮ
ਪੋਟੂ: ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਜਾਵਟੀ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਥੀਯਾਲ: ਇਮਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਾਰੀਅਲ-ਅਧਾਰਤ ਸਬਜ਼ੀ ਕਰੀ ਉਰੂਲੀ: ਘੰਟੀ-ਧਾਤ ਦਾ ਬਣਿਆ ਖੋਖਲਾ ਭਾਂਡਾ
ਵਲਾਕਾਰਨ: ਮਛੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਤੀ
ਵਾਪਾ: ਪਿਤਾ (ਮਾਲਾਬਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ)

ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਬਾਰੇ

ਠਾਕਜ਼ੀ ਸ਼ਿਵਸੰਕਰ ਪਿੱਲਈ (1912–1999) ਇੱਕ ਮਲਿਆਲੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਕ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਕੰਮ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਨਾਵਲ ਅਤੇ 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੋਟੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਇਰ ਅਤੇ ਚੇਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸਨੇ 1958 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ 1984 ਵਿੱਚ ਗਿਆਨਪੀਠ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਿਆ।

ਅਨੀਤਾ ਨਾਇਰ ਦ ਬੈਟਰ ਮੈਨ, ਲੇਡੀਜ਼ ਕੂਪੇ, ਮਿਸਟ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਲੈਸਨਜ਼ ਇਨ ਫਾਰਗੇਟਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਤੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੈ।

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2011 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] © [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] © [illegible] [illegible] 2011

[illegible]: 9789350290866

[illegible] © [illegible] 2012 ISBN: 9789350292723

2 4 6 8 10 9 7 5 3 1

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]